

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Weitlaner, Susanne. V jubilejnem letu : Štajerski Slovenci / Susanne Weitlaner ; [pogovarjal se je] Janko Kulmesch. - Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 2-3**

Prireditve Kulturnega društva člen 7 v letu 2017

Pogovor s Susanne Weitlaner

Pred 30 leti je bila ustanovljena zastopniška organizacija štajerskih Slovencev Kulturno društvo člen 7 (danes: KD člen 7 za avstrijsko Štajersko-Pavlova hiša), pred 20 leti so odprli Pavlovo hišo v Potrni, decembra 2017 pa je predsednica KD člen 7 Susanne Weitlaner postala za to leto tudi predsednica sosveta.

Ste avtohtona štajerska Slovenka?

V smislu klasične definicije za avtohtone narodne skupnosti to gotovo nisem. Moja mama se je priselila iz Slovenije, iz bližine Domžal, oče prihaja iz Gradca, stari starši po očetovi strani pa prihajajo iz Južne Tirolske.

Kako ste potem našli pot do Kulturnega društva člen 7 za avstrijsko Štajersko-Pavlova hiša?

Bivši poslovodja Kulturnega društva Michael Petrowitsch me je vprašal, ali želim sodelovati v društvu. Pred leti sem na seminarju slovenskega jezika, literature in kulture na filozofski fakulteti v Ljubljani spoznala tudi bivšega dolgoletnega predsednika KD člen 7 Branka Lenarta. Prav tako zgodovinarja Christiana Promitzerja, ki je pripravil informativno razstavo o štajerskih Slovencih.

Ste se seznanili tudi z graškim Klubom slovenskih študentk in študentov (KSŠŠG)?

Na začetku svojih študentskih let sem zahajala v KSŠŠG in pela tudi v zboru, ki ga je takrat vodil Bertej Logar. Imela pa sem težave s koroškim slovenskim narečjem. Prav tako sem doživljala, da se vsi med sabo poznajo, sama pa sem se ob tem počutila osamljeno. Zato nisem več zahajala v klub. Danes pogledam spet tja, če imam čas in kadar so na sporedu zanimive prireditve.

Kaj vas je spodbudilo, da ste se odločili za sodelovanje v Kulturnem društvu člen 7 za avstrijsko Štajersko-Pavlova hiša?

Na začetku so bile študentske obveznosti, ko sem lahko kot študentka slovenščine in ruščine komunicirala v slovenščini. Vprašanje štajerskih Slovencev me je začelo zanimati, ko sem se vključila v Kulturno društvo člen 7-Pavlova hiša. Prej o njih nisem kaj vedela. Ob štajerski vinski cesti ima naša družina vikend in ko sem prišla v te kraje ob avstrijsko-slovenski meji, sem opazila, da gre pri tem za obremenjeno temo. Niso se hoteli ukvarjati s skupno zgodovino. Začelo se je spreminjati, ko je sosednja Slovenija postala samostojna država.

Koliko je avtohtonih štajerskih Slovencev?

Težko vprašanje. Po ljudskem štetju leta 2001 je slovenščino označilo kot občevalni jezik okoli 2.200 ljudi vključno z Gradcem. Pri tem se ni ločilo med pripadniki avtohtone slovenske manjšine in tistimi, ki so se priselili in govorijo slovensko. Na drugi strani marsikdo ni imel potrebne zavesti, da bi nakrižal slovenščino.

Koliko pa jih je tako nakrižalo na avtohtonem območju oz. na južnem Štajerskem, v okrajih Lipnica (Leibnitz), Radgona (Bad Radkersburg) in Lonč (Deutschlandsberg)?

Okoli 800, čeprav menimo, da jih je več.

Koliko članov šteje Kulturno društvo člen 7 za avstrijsko Štajersko-Pavlova hiša?

Okoli 150, tretjina od njih prihaja iz Slovenije.

Kakšne so aktivnosti Kulturnega društva?

Naše delovanje se dogaja v Pavlovi hiši v Potrni pri Radgoni, kjer je tudi sedež društva, ter v Gradcu, kjer sodelujemo z Werkraumtheatrom Gradec (ustanovila ga je leta 1995 absolventka Slovenske gimnazije Rezka Kanzian skupaj s Franzem Blauensteinerjem, op.) in s Slovensko čitalnico, ki deluje pod okriljem Štajerske deželne knjižnice. Prav tako sodelujemo z Društvom avstrijsko-slovenskega prijateljstva na Štajerskem in z lektorjem slovenščine na graški slavistiki. Gradčanom skušamo približati slovensko kulturo, Slovincem v Gradcu pa posredovati slovensko besedo.

In delovanje v Pavlovi hiši?

V Pavlovi hiši imamo vsako leto tri do štiri razstave, ne samo na področju likovne umetnosti, temveč tudi izobraževalne in informacijske. Poleg tega imamo v Pavlovi hiši stalno razstavo o zgodovini štajerskih Slovencev. Nadalje prirejamo slovenske tečaje, ki trajajo uro in pol na teden in se ga trenutno v treh skupinah udeležuje okoli 25 tečajnikov. Prav tako imamo ta čas 15-članski (jezikovno mešani) Zbor Pavlove hiše pod vodstvom Matije Horvata ter literarne prireditve.

Kaküen je odmev domačinov?

Dober. Prihajajo pa tudi iz Gradca in Slovenije.

Ima za vas odprto uho tudi radgonska občina?

Župan Heinrich Schmiedlechner je zelo odprt. Imam občutek, da gleda čez rob in mejo. Vedno spet dobivamo vabilo na srečanja med Radgono in Gornjo Radgono. Seveda pa je danes situacija lažja kakor pred 20 leti.

Ima posluš za vas tudi štajerska deželna vlada?

Načelno je njen odnos pozitiven. Danes priznavajo, da sta slovenska skupnost in kultura del štajerske zgodovine. Želela pa bi

si več pobud glede slovenskega pouka, od vrtca pa do nove srednje šole. V letošnjem šolskem letu obiskuje skupno 308 otrok slovenski pouk na 18 šolah, ki nudijo slovenščino kot obvezni izbirni predmet.

Katere politične teme so za vas trenutno najbolj aktualne?

Učenje jezika. Brez jezikovnega znanja naše poslanstvo ne bi imelo smisla. Zelo pomembna je tudi televizijska oddaja Dober dan, Štajerska. Želimo pa si, da bi bile oddaje z nemškimi podnaslovi. Lahko bi v večji meri širili informacije o našem delovanju.

To leto predsedujete slovenskemu sosvetu. Kakšni so vaši konkretni cilji?

Posvetiti se želim naprej temam, ki so bile že doslej aktualne: manjšinski mediji, podpora kulturnim domovom, povišanje finančnih podpor in jezikovna ponudba zunaj avtohtonega območja narodnih manjšin. Za prihodnje sejo želim, da bi razpravljali o teh vprašanjih in se nato po možnosti odločili za težiščno področje.

In kaj si želite ob novem letu?

Za naše društvo si želim veliko obiska in podpore ter da bi bila jubilejna proslava ob 30-letnici društva člen 7 in 20-letnici Pavlove hiše uspešna. In da bi se nadaljevalo dobro sodelovanje med štajerskimi in koroškimi Slovenci.

- **Kulmesch, Janko. V znamenju skupne Koroške brez meja : novoletno srečanje na Holmcu /** Janko Kulmesch.- Ravne na Koroškem. Novoletno srečanje obmejnih občin na Holmcu. Prvič je bilo čezmejno srečanje obmejnih občin na Holmcu leta 1983. Takrat so se srečali predstavniki občin Pliberk in Ravne na Koroškem, pionirsko vlogo pa je igral Fric Kumer (EL) skupaj z županom Francem Mikuschem (SPÖ). Medtem so srečanje razširili na občine, ki so vključene v delovno skupnost Geopark Karavanke in se izmenjavajo kot gostitelji.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 4**
- **SJK predložila predloge za pomoč kmetom : občni zbor Kmetijske zbornice po katastrofi v Železni Kapli in v Podjuni.**- Hrastovica. Namesto s štirimi svetniki je Skupnost južnokoroških kmetov bila na zborovanju Kmetijske zbornice 19. decembra 2017 zastopana samo s tremi. Franc Jožef Smrtnik je bil v Železni Kapli kot župan zaseden s koordiniranjem pomoči po viharju 11. in 12. decembra, ki je povzročil veliko škodo v občinah Žitara vas, Železna Kapla, Sele in Šmarjeta, v okraju Beljak dežela pa so prizadeti spodnja Zilja, Dobrač in Stockenboi.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 4**
- **Trampusch, Sebastjan. Enotna lista ne bo podprla liste z NEOS : izredno deželno zborovanje Enotne liste /** Sebastjan Trampusch.- Celovec. Večina delegatov na izrednem deželnem zborovanju EL je bila proti vsebinski in finančni podpori Enotne liste skupni listi NEOS / Mein Südkärnten - Moja južna Koroška. Poziv študentov za samostojnost Enotne liste in proti NEOS. Bivše koalicije po mnenju študentov niso bile v korist narodni skupnosti.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 5**
- **Wakounig, Franc. Kot bi se v malem ponovila Tunguska : vihar je povzročil ogromno razdejanje v kapelških grapah /** Franc Wakounig.- V noči z 11. na 12. december 2017 je orkan Yves z doslej nepoznano silo in močjo divjal čez južno Koroško in na območju Karavank zapustil uničevalno sled. Podrti gozdovi, škoda na hišah.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 6-7**
- **Wakounig, Franc. Simpozij v spomin na Angelo Piskernik : Slovenska matica in Klub koroških Slovencev v Ljubljani /** Franc Wakounig.- Za petdesetletnico smrti slovenske botaničarke, muzealke in pedagoginje dr. Angele Piskernik, prve Korošice, ki je promovirala iz prirodoslovnih ved, sta Slovenska matica in Klub koroških Slovencev v Ljubljani vabila na simpozij o tej pomembni slovenski in evropski znanstvenici, ki je svoje plemenite sledove zapustila na domala nešteti področjih.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 11**
- **Koncert božičnih pesmi Jazzlice v Šmihelu : zbor svetega Nikolaja Litija.**- Šmihel. V soboto, 6. januarja prihaja v Šmihel pri Pliberku eden najboljših zborov Slovenije - Zbor svetega Nikolaja Litija -, ki je član evropske zborovske zveze Europa Cantat.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. Ljubljansko Labodje jezero zdaj v Celovcu : Mestno gledališče - SNG Opera in balet /** Bojan Wakounig.- Celovec. SNG Opera in balet Ljubljana bo ves januar v celovškem Mestnem gledališču gostovalo z Labodjim jezerom Petra Iljiča Čajkovskega.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. Katastrofalno smešno : premiera KPD Planina Sele /** Bojan Wakounig.- Sele. Selski gledališčniki so si v minulem letu spretno porazdelili delo. Medtem ko se je mlajša skupina z Medejo lotila izjemno resnobne vsebine, je starejša skupina s tradicionalno premiero na Štefanovo dodobra nasmejala občinstvo.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 13**
- **Sandreli, Monika. Tudi če opustijo jezik, niso zato nič bolj uspešni : Monika Sandreli, romska novinarka in aktivistka /** Monika Sandreli ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.- Monika Sandreli je glavna urednica romskega radia Romica s sedežem v Murski Soboti v Prekmurju in aktivistka pri Zvezi Romov Slovenije. Odraščala je na Pušči, v največjem romskem naselju v Sloveniji, v romščino pa je prevedla knjigo Dese Muck Kakšne barve je svet?.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 1 (5. jan. 2018), str. 14**

Primorski dnevnik, Trst

- (ag) Desna sredina proti tržaški prefektinji: Trst – predsednik posebne občinske komisije za azilante Bertoli zahteva njihove naslove. Primorski dnevnik, št. 4 (6. jan. 2018), str. 5
- Dvojezična šola je zelo pomembna, a kaj ko se vasi praznijo : Beneška Slovenija - Dan emigranta v čedadskem Ristoriju. Primorski dnevnik, št. 5 (7. jan. 2018), str. 1, 3
- Južnotirolski dnevnik Dolomiten obširno o boju koroških Slovencev za dvojezičnost : ob zavrnitvi zahtev slovenske manjšine v Žitari vasi za dvojezične napise. Vsebuje članek: Ivan Lukan: Nemška tabla, čeprav je večina krajanov glasovala za dvojezičnost. Primorski dnevnik, št. 5 (7. jan. 2018), str. 13.

- Manjšinska zveza FUEN oblikovala koordinacijo manjšin brez matičnih držav. Primorski dnevnik, št. 5, 7.1.2018, str. 13
- Ivan Žerjal. Slovenščina je bila ljubezen na prvi pogled: Luigi Polvirenti, Rimljan, profesor na Liceju Franceta Prešerna. Primorski dnevnik, št. 5, 7.1.2018, str. 8
- Sandor Tence. Paolo Visintin bo kandidiral v poslanskem okrožju Bratina: Videm – na listi gibanja Svobodni in enakopravni. V Trstu bo kandidiral Francesco Foti, za senat pa Lorenzo Battista. Primorski dnevnik, št. 7, 10.1.2018, str. 14
- (ar) Premostili jezikovno in narodno ločenost: Gorica – izkušnja bocsenske Karitas na bratskem srečanju. Primorski dnevnik, št. 8, 11.1.2018, str. 14
- Petino izposoj predstavljajo slovenske knjige: Ronke – v občinski knjižnici. Primorski dnevnik, št. 8, 11.1.2018, str. 14

Delo, Ljubljana

- **Zmaga jezikoslovnemu junaku. Simona Bandur. Delo, 05.01.2018, str. 1**

28. Delova osebnost leta Letošnji izbor potrjuje, da je bralcem mar za slovenski jezik – Konkurenca je bila tudi tokrat velika

Ljubljana – Delova osebnost leta 2017 je dr. Kozma Ahačič. Jezikoslovca, ki je napisal novi slovnici za osnovne in srednje šole ter tako drzno prekinil tradicijo ene slovnice za vse, so bralci izglasovali izmed deseterice nominirancev po izboru uredništva Dela.

Kozma Ahačič, znanstveni svetnik in namestnik predstojnika Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, je dolgo čakal, ali se bo kdo lotil sodobne, do učencev in dijakov prijazno napisane slovnice. Medtem ko je čakal, je nizal odmevne projekte, kakršen je brezplačni slovarski portal Fran, potem pa se je naveličal in se – lotil pisanja. Marca je pri založbi Rokus Klett izdal kar dve slovnici: Kratkoslovnico in Slovnico na kvadrat. »Če bi mi kdo pred letom rekel, da je slovnica za mlade lahko tako odmevno delo, bi se mu prizanesljivo nasmehnil. Zato me še toliko bolj veseli, da postaja tudi delo nas, jezikoslovcev, čedalje prepoznavnejše v širšem okolju. Ker je bila eden od povodov za nominacijo tudi moja vloga pri portalu Fran, so za priznanje zaslužni vsi moji sodelavci na inštitutu. Sicer pa sem se znašel v odlični družbi. Otrokoma bom končno lahko rekel, da sem premagal velikega Zmaja,« je sinoči na prireditvi v Narodni galeriji navdušeno izjavil nagradjenec. Kakor vsa leta je bila tudi tokrat konkurenca velika. Za naslov Delove osebnosti leta 2017 so se potegovali še raper ter borec za pravice beguncev in migrantskih delavcev Miha Blažič N'Toko, košarkar in kapetan slovenske ekipe na lanskem evropskem prvenstvu Goran Dragić, astrofizičarka in profesorica astronomije Andreja Gomboc, ustanoviteljica Zavoda 13 za pomoč družinam otrok »z napako« Petra Greiner, prva sosedka Kemisa Bernarda Kropf, avtor prvega slovenskega epa Boris A. Novak, pediater in infektolog Marko Pokorn, direktor muzeja v Kobaridu Jože Šerbec in alpska smučarka Ilka Štuhec. Uroš Urbas, v. d. odgovornega urednika Dela, je poudaril, da so vsi nominiranci s svojim delom in dosežki zaznamovali preteklo leto ter bili vzor in navdih. »V skoraj treh desetletjih, ki nas ločijo od ustanovitve samostojne države, pa tudi od začetka podeljevanja prestižnega naslova Delova osebnost leta smo se vsako leto znova lahko prepričali, da smo Slovenci družba številnih presežkov in posameznikov, ki pogumno izstopajo iz povprečja.«

Na razglasitvi so podelili tudi tri uredniške novinarske nagrade. Nagrado za življenjsko delo je prejel novinar zunanjepolitične redakcije Branko Soban, novinarka Dela leta 2017 je postala Špela Kuralt, dopisnica iz Celja, fotografija leta pa je delo fotoreporterja Tomija Lombarja.

- **Ne guglamo, zdaj franamo. Uroš Urbas. Delo, 05.01.2018, str. 1**

Tema dneva

Mogoče bi, ko prvič srečate dr. Kozmo Ahačiča, specialista za starejši slovenski jezik, pomislili, da gre za še enega dolgočasnega profesorja slovenščine, kakršni so vam šli na živce v času guljenja šolskih klopi. Toda dr. Ahačič je v zadnjih letih postal dokaz na dveh nogah za to, da je lahko jezik, pomislite, celo slovenski jezik, zanimiv. Ne samo za sloveniste, celo za mlade. To dokazuje najprej s tem, da se slovenski slovnici sam posveča s tolikšno strastjo, da mu je v manj kot desetletju uspel izjemen opus. Ta ne zajema le poglobljenih raziskav o zgodovini slovenske misli o jeziku, ampak tudi delo pri različnih slovarjih.

Dr. Ahačič je pogumno ugriznil v izziv digitalizacije. Dokazal je, da lahko prav z digitalizacijo približa slovenščino vsakemu uporabniku. Če ste do zdaj guglali, kaj pomeni določena beseda in kako se pravilno napiše, zdaj lahko franate. Na spletnem naslovu www.fran.si niso samo slovarji, ampak je to po zaslugi dr. Ahačiča celovit portal priročnikov slovenščine: slovarji (SSKJ, zgodovinski, terminološki), zgodovinske slovnice, pravopis in svetovalnica. Zelo pozitivno vlogo ima predvsem svetovalnica: ljudje so se začeli aktivno zanimati za jezik, jezikovna vprašanja, kako je prav in zakaj. Znanje slovenščine ne pomeni samo vedeti, kje je treba postaviti vejico. Pomeni predvsem zmožnost uporabljati slovenščino v vseh položajih od pogovora s staro teto do suverene uporabe v znanosti in različnih strokah.

Po drugi strani je dr. Ahačič naredil največ s tem, da je svoje raziskovalno delo in jezik kot le malokdo pred njim približal mladim z zelo simpatičnimi knjižnimi izdajami. Dr. Ahačič je dokazal, da je slovenski jezik zanimiv. S tem, ko je odpravil enega najtrdovratnejših stereotipov v našem prostoru, da je slovenščina samo za sloveniste, si več kot zasluži naziv Delova osebnost leta.

- **Posvet diplomacije predvsem o Hrvaški. Saša Vidmajer. Delo, 05.01.2018, str. 1**

Implementacija arbitraže. Erjavec opozarja Zagreb, Pahor pričakuje spremembe stališča

Brdo pri Kranju – Na tradicionalnem posvetu slovenske diplomacije, začel se je včeraj, je letos v ospredju uresničevanje arbitražne odločitve. V četrtek sta zbrane diplomate nagovorila zunanji minister Karl Erjavec in predsednik republike Borut Pahor.

Posvet je posvečen prihodnosti Evropske unije, ki je v občutljivem času preurejanja in novih povezovanj, za Slovenijo pa je zelo pomembno, kje bo. Med temami so tudi predsedovanje svetu Združenih narodov za človekove pravice, slovenski predstavnik v uradu OZN v Ženevi je pravkar začel enoletni mandat. Največje pozornosti pa so bili deležni odnosi s Hrvaško, Slovenija je začela izvajati odločitev arbitražnega sodišča o meji, ki jo Hrvaška zavrača.

Sosednja država se ne zaveda, kaj pomeni neuresničevanje razzsodbe za njene zunanjepolitične prioritete, je izjavil Erjavec. Opomnil je, da Hrvaška ne bo postala članica schengenskega območja in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, dokler ne bo spoštovala mednarodnega in evropskega prava, torej uresničila sodbe o meji. Kolegici Mariji Pejčinović Burić je spet očital, da zavaja javnost, ko trdi, da je bila meddržavna meja potrjena 1991.

Predsednik republike Borut Pahor je popoldne na posvetu povedal, da od Hrvaške pričakuje izpolnitev razzsodbe; upa na čimprejšnje sporočilo Zagreba, uradno ali neuradno, o priznavanju sodbe.

- **»Hrvaška ne dojema posledic neuresničevanja arbitražne«.** Saša Vidmajer. Delo, 05.01.2018, str. 2

Tradicionalni letni posvet diplomacije Zunanji minister Hrvaški žuga s članstvom v schengnu in OECD Brdo pri Kranju – Oba govornika na diplomatskem posvetu, predsednik republike in zunanji minister, sta poudarila odločenost Slovenije, da implementira arbitražno sodbo. Hrvaška ne dojema, kaj pomeni neuresničevanje, je rekel Karl Erjavec. Borut Pahor pričakuje izpolnitev razzsodbe.

Vodja diplomacije je pohvalil diplomate zaradi njihovega prizadevanja za spoštovanje arbitražne razzsodbe, ta je edina pot za rešitev mejnega vprašanja med Slovenijo in Hrvaško. Uradnemu Zagrebu je ponovno zažugal, češ da se ne zaveda posledic neuresničevanja odločbe, recimo za članstvo v schengnu in Organizaciji za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Pripomnil je, da bo tako, dokler bo on v vladi. »Slovenija podpira dialog s Hrvaško, a samo o implementaciji arbitražne razzsodbe in ne o risanju meje na novo,« je še povedal zunanji minister.

Meja na morju je z arbitražno razzsodbo nesporno določena, spornih koordinat ni, je novinarjem pojasnil državni sekretar na zunanjem ministrstvu Iztok Mirošič. »Slovenija bo jurisdikcijo na morju izvajala – s sankcijami vred.« Pri kopenski meji pa bi si želeli sodelovanje s Hrvaško, v tem smislu je razumeti tudi pozive bruselske komisije, da začneta državi za kopenski del sporazumno dogovor o implementaciji. Stalni predstavnik Slovenije pri EU Janez Lenarčič je komentiral, da se Sloveniji pri uresničevanju arbitražne odločitve ni treba zanašati na tretjega, »tudi na evropsko komisijo ne«.

Izzivi in naloge

Minister je zbranim diplomatom predstavil aktualni zunanjepolitični položaj in naloge v tem letu. Poudaril je pomen delovanja v okviru EU, ki se srečuje s številnimi izzivi, od vprašanj, povezanih s prihodnostjo integracij, do varnostnih dilem in izzivov množičnih migracij. »Slovenija zagovarja močno in povezano EU na vseh področjih.« V zvezi s sosedskimi odnosi je poudaril rast gospodarskega sodelovanja: lani je Slovenija povečala blagovno menjavo z Italijo za 19 odstotkov, z Avstrijo za deset, s Hrvaško za sedem in Madžarsko za dva odstotka. Opomnil je še na problem vztrajanja Avstrije pri izvajanju nadzora na meji. Slovenija meni, da to ni več potrebno.

Napovedal je, da bo po decembrski pozitivni odločitvi vlade za priznanje Palestine to branil tudi v državnem zboru.

Pričakuje, da bo parlamentarni odbor za zunanjo politiko o zadevi razpravjal v začetku prihodnjega meseca. Proces priznanja naj bi končali marca ali aprila.

Predsednik Borut Pahor je zbranim diplomatom povedal, da Slovenija od Hrvaške pričakuje izpolnitev arbitražne razzsodbe. Po njegovih besedah je arbitražni sporazum že kompromis. Prihodnji teden, med obiskom v Bruslju, se bo zavzel za aktivno vlogo evropske komisije, ne nazadnje je »deloma botrovala arbitražnemu sporazumu«.

Zagovarja ohranjanje dialoga, predvsem zaradi krepitve medsebojnega zaupanja, ki je na zelo nizki ravni. Opozoril je tudi na zaostrovanje retorike na obeh straneh meje. Za izboljšanje političnega vzdušja in mirno uveljavitev meje bi bilo po njegovem koristno, če bi соседnja država uradno ali neuradno čim prej sporočila, tako Sloveniji kot evropski komisiji, da je tudi zanjo odločba arbitražnega sodišča zavezujoča.

V svojem nagovoru vodjem slovenskih diplomatsko-konzularnih predstavništev je poudaril pet ciljev: urejene in prijateljske odnose z vsemi štirimi sosednjimi državami; aktiven in vpliven položaj Slovenije v jedrnem, to je najbolj povezanem delu EU; krepitev vloge in prepoznavnosti Slovenije kot dela zahodnega sveta v političnem in vojaškem smislu; dobre odnose z vsemi velesilami, zlasti s petimi stalnimi članicami varnostnega sveta OZN; in naposled vlogo Slovenije pri zagotavljanju stabilnosti in miru na Zahodnem Balkanu.

- **»Izginotje arbitražne razzsodbe je nemogoče«.** Peter Žerjavič. Delo, 05.01.2018, str. 2

Implementacija. Način bo odvisen od uspešnosti diplomacije Bruselj – Thomas Bickl na univerzi Duisburg-Essen znanstveno preučuje slovensko-hrvaški mejni spor v kontekstu EU, o tem je objavil tudi znanstveno študijo. V intervjuju za Delo napoveduje, da bo arbitražna razzsodba na koncu, tako ali drugače, le izvršena.

Ali je bilo kaj nepričakovanega v prvem tednu po začetku izvajanja arbitražne razzsodbe?

Razmere v Piranskem zalivu so bile pričakovane. Ribiči so orodje za ozemelske zahteve in hrvaška policija spremlja njihove ribiče. Slovenska policija se je odzvala preudarno. Ni bilo nobenih trkov v ožjem smislu. Tako je vse potekalo mirneje, kot se je kdo bal. Takšna je že dolgoletna tradicija medsebojnih praks.

Slovenija veliko pričakuje od evropske komisije. Mora narediti kaj konkretnega ali le čakati na razvoj dogodkov?

Komisija je v težkem položaju. Ima lasten interes za uspešno izpeljavo razzsodbe, saj je kot posrednica sodelovala pri pripravi arbitražnega sporazuma. Pri tem je tudi vprašanje, ali je bila širitev EU s Hrvaško uspešna. Komisija je vodila pogajanja. Tako ni »nevtralna instanca«. Kot varuhinja pogodb mora zahtevati spoštovanje načel pravne države. Človek lahko reče, da je arbitražna dvostranska zahteva, a vsebuje tudi vidike za EU. Po drugi strani bi Hrvatje in drugi lahko rekli, da se postavlja na stran Slovenije, če bi se odzvala prenačljeno. Tudi njena zadržanost v odzivih kaže, kako težko vlogo ima in kakšen izostren občutek je potreben na vseh straneh. Prehitra in ostra reakcija bi utegnila še poslabšati iskanje rešitve.

Kakšen maneverski prostor ima hrvaški premier Andrej Plenković?

Obstaja možnost izpeljave velikega dela tega, kar pravi rzsodba, če bi šef hrvaške vlade poskušal govoriti s predstavniki opozicije. Rzsodba za Hrvaško sploh ni slaba in je morda nad tem, kar bi se pričakovalo, če se pogleda mandat sodišča. Naloga za hrvaško vlado, Plenkovića in tudi opozicijo je, da sedejo in s »hladno glavo« pogledajo, kaj piše v rzsodbi. Velika ovira je soglasna odločitev sabora iz leta 2015. Brez odmika od nje z jasnim glasovanjem Plenković nima manevrskega prostora. Če pa mu uspe in govori z opozicijo – tu bi lahko pomagale evropske sestrške stranke – se lahko ustvari manevrski prostor.

Slovenija razmišlja o postopku pred sodiščem EU. Kaj menite o takšnem scenariju?

Na sodišču se lahko razjasni, kakšno povezavo imata rzsodba in sam arbitražni sporazum s pravom EU. To bi bilo smotno, saj pojasnilo potrebujejo vse strani. Za komisijo bi bil položaj lažji, saj bi bila zunaj odločanja. Položaj pa bi se lahko poslabšal, saj bi Hrvatje videli, da se Slovenija odloča za najmočnejša sredstva. Za Slovenijo bi bilo morda bolje, če bi pojasnila, da zaradi notranjepolitičnega položaja mora vztrajati pri vključevanju sodišča; po drugi strani pa nadaljuje vse za uresničevanje rzsodbe. Treba je dobro premisliti, kdaj bo tožba vložena in kako se bo o stvareh komuniciralo, kajti sicer utegne biti učinek nasproten.

Kako vidite vlogo držav članic? Nemčija je junija jasno izrazila pričakovanje, da bo rzsodba uresničena v roku. Bo Hrvaška »pod skupinskim pritiskom«?

V ozadju poteka veliko pogovorov. Njihovo težišče je iskanje rešitev, ki bi obema stranema omogočilo, da ohranita dostojanstvo, da se maksimalna stališča nekoliko ublažijo in da se sodba izvrši na drugačen način. To je velika umetnost diplomacije: izvršiti nekaj kot prostovoljno, čeprav v resnici mora biti izvršeno. Glede tega lahko voditelji vlad govorijo z obema premieroma, vključijo se lahko strankarske družine, evropska komisija lahko v ozadju kaj pripomore. Mislim, da bodo ZDA ostale dejavne po Natovih kanalih ne glede na splošen politični položaj. Stvar diplomacije je pripraviti teren. To bo med slovensko volilno kampanjo težko, a lahko se ustvari vzdušje, da se po volitvah kaj naredi.

Ste prepričani, da bo arbitražna rzsodba na koncu res uresničena?

Nekje se mora – posredno ali neposredno – izraziti. Če bi kar izginila, bi imel hrvaški pristop v EU temne madeže. To ne bi bilo v interesu Hrvatov, evropske komisije, držav članic. Takšno izginotje je politično nemogoče. Mora biti izvršena z ohranjanjem dostojanstva. Pred očmi bi morali imeti vsebino: za obe strani ima kaj pozitivnega in obe se morata čemu odreči. Predvsem pa mora biti izvršena zaradi prihodnjih širitev EU z naslednicami Jugoslavije, za dvostranska vprašanja med njimi. Če bo šel arbitražni sporazum v zgodovino kot napaka, bo slabo za širitev.

Se lahko hrvaško zavračanje rzsodbe obravnava v enakem kontekstu kot Poljska?

Spoštovanje načel pravne države, h katerim sodi izvrševanje odločitev sodišč in arbitraže, je že primer za EU. Ima oprava z verodostojnostjo. Če si po svetu prizadevamo za demokracijo in človekove pravice, moramo to delati tudi interno. Oba primera, Poljska in Hrvaška, nista primerljiva. Na Poljskem imamo oprava s sistematično demontažo delitve oblasti, predvsem med izvršno in sodno vejo. V hrvaškem primeru pa gre za z zgodovinskimi stvarmi obremenjeno dvostransko zadevo s sosednjo državo. Kljub temu gre za vprašanje pravne države, a s povsem drugimi značilnostmi kot na Poljskem.

- **Vojaki na začasnem delu na Trdinovem vrhu. Bojan Rajšek. Delo, 05.01.2018, str. 2**

Zahteva. V sindikatu so prepričani, da mora obrambno ministrstvo zvišati plačo vojakom, ki služijo v sosednji državi Trdinov vrh – Vojaki v vojašnici na Trdinovem vrhu, ki zahtevajo višjo plačo zaradi začasnega dela v tujini, se bodo obrisali pod nosom. Na ministrstvu za obrambo poziva sindikata ne jemljejo resno in o povišku plače za vojake, ki branijo našo mejo na ozemlju sosednje države, niti ne razmišljajo.

Po implementaciji arbitražne rzsodbe je vojašnica na Trdinovem vrhu ostala na hrvaški strani, ki pa je slovenska vlada še ne namerava predati sosedom. To pomeni, da naši vojaki ostajajo v objektu, sindikat ministrstva za obrambo (SMO) pa je na obrambno ministrico Andrejo Katič naslovil poziv »k ustreznemu plačilu vojakov za opravljanje dela v tujini«. Trdno so odločeni, da dosežejo pravico za približno 14 vojakov, ki se vsak teden izmenjujejo v objektu. Po njihovem je scenarij umika vojakov iz vojaškega objekta še nejasen, saj protokol pri predaji vojaških objektov narekuje, da ga vojska ne more zapustiti brez sodelovanja Hrvaške.

Delo v tujini

Ministrico Katičevo sindikati sprašujejo, ali bodo vojaki plačani, kakor da opravljajo začasno delo v tujini ali kot da opravljajo dela in naloge na mednarodni misiji; kakor, denimo, v BiH ali na Kosovu, kjer ima vojak približno 3000 evrov neto plače na mesec. Hkrati so pozvali k ustreznemu plačilu vseh pripadnikov Slovenske vojske (SV), ki so od leta 1991 opravljali dela in naloge na Trdinovem vrhu, saj kot ugotavlja arbitražni sporazum, je objekt ves čas stal na tujem ozemlju. Za uresničitev sindikalne zahteve bi morala država zagotoviti okoli devet milijonov evrov.

Do sodišča

Predsednik SMO Darko Milenkovič je za Delo povedal, da izračuna, koliko bi moral prejeti vsak vojak, ki je dežural v vojašnici na Trdinovem vrhu, niso izdelali. Ne vedo niti tega, koliko vojakov se je v zadnjih 26 letih tam zvrstilo. Na vprašanje, kaj nameravajo storiti, če obrambno ministrstvo njihove zahteve ne bo upoštevalo, je odgovoril: »Potem bomo poiskali pravico na delovnem in socialnem sodišču, da ugotovi, kaj našim vojakom pripada.«

In to se bo bržkone tudi zgodilo, saj se na obrambnem ministrstvu o zahtevi sindikata niso pripravljali niti pogovarjati. Iz kabineta ministrice Katičeve so nam sporočili, da imajo pripadniki Slovenske vojske, ki svoje delo opravljajo v vojašnici na Trdinovem vrhu, povsem enak status kakor vsi drugi pripadniki Slovenske vojske, ki svoje delo opravljajo v Republiki Sloveniji. Do usklajene implementacije rzsodbe arbitražnega sodišča stanje v vojašnici tako ostaja nespremenjeno.

- **Hrvaški ribiči dobili zagotovilo, da lahko ribarijo kot doslej. Željko Matić. Delo, 05.01.2018, str. 2**

Morska meja. Ribiči za zdaj pomirjeni, domovinski branitelj pa hujska k obrambi meje – Uradni Zagreb govori z umirjenim tonom

Zagreb – »Od današnjega večera bomo mirno spali. Podpira nas država,« je po sestanku s predstavniki vlade na ministrstvu za kmetijstvo Republike Hrvaške izjavil eden od istrskih ribičev.

O spornih kaznih, ki jim jih je izrekla slovenska policija, jim ni treba razmišljati, so prepričani sicer zaskrbljeni ribiči, ki pa niso znali natančno pojasniti, kako bo v resnici potekala obljubljen zaščita na morju. »Od danes bomo jaz in moji kolegi v spremstvu policije lovili ribe, tako kot smo to počeli doslej. Zahvaljujem se ministrstvu za notranje zadeve, ki je poskrbelo za ustrezen rešitev, sicer pa tudi do zdaj nismo imeli večjih težav – razen stresa,« je izjavil ribič Danilo Latin.

O vse večji napetosti v Piranskem zalivu je spregovoril tudi hrvaški premier Andrej Plenković: »Še naprej pozivamo Slovenijo, naj se odreče enostranskim potezam, če se želi izogniti incidentom.« Omenil je tudi kazni, ki so jih hrvaškim ribičem izrekli slovenski policisti. »Naša policija lahko posname vse slovenske ladje, ki priplujejo v naše vode. Najmanjši problem je izrekanje kazni. Vse to, kar počne slovenska stran, lahko počnemo tudi mi. Imamo vse podatke, in če bo tako, bomo seveda tudi mi posegli po takšnih ukrepih.«

Samo še 72 ur

Na premiera Plenkovića se je z ultimativnim pismom obrnil tudi branilec Vukovarja in ujetnik v enem od srbskih taborišč Petar Janjić - Tromblon. Avtor knjige Žejni krvi in lačni izdaje Plenkovićeve vladi očita, da se »tako kot vse prejšnje vlade vede strahopetno in podrepniško, da s svojo namerno nedejavnostjo krši ustavo Republike Hrvaške, da povzroča nepopravljivo gmotno škodo, ponižuje ves hrvaški narod in pljuva po žrtvah domovinske vojne«. Če Plenković v 72 urah ne bo rešil položaja v Piranskem zalivu, Tromblon grozi, da bo »organiziral sto ribiških ladij hrvaških branilcev s celotnega Jadrana, ki bodo hrvaško morsko državno mejo s Slovenijo zaščitili pred nezakonitimi vpadi tuje policije v hrvaške ozemelske vode in zagotovili nemoteno ribarjenje hrvaškim ribičem iz Istre«.

Tromblon je že dolga leta prisoten na hrvaškem prizorišču veteranov. Svojčas je predlagal, da bi pred državnimi institucijami v znamenje protesta postavili šotore, v katerih naj bi nato kampilali nezadovoljni branilci. Takrat so o tem govorili kot o neresnem in bizarnem predlogu, dejstvo pa je, da je nekaj let pozneje prav zaradi šotorskega protesta branilcev pred ministrstvom stranka HDZ začela svojo vrnitev na oblast.

Po Tromblonu se je nato oglasila še evropska poslanka Ruža Tomašić, konservativna političarka, ki je bila izbrana na listi HDZ. »Akcije slovenske policije tam, kjer so do premostitve mejnega spora hrvaške vode, so protizakonite, in naša policija – po potrebi pa tudi vojska – se na to mora odzvati. Slovenci so se odločili, da bodo spor reševali s silo, zato naj se zdaj s silo tudi soočijo,« je dejala ta nekdanja ikona hrvaške desnice.

Razum pred srcem

V nasprotju s temi hujskaškimi izjavami uradni Zagreb še vedno poziva k umiritvi napetosti. Predsednik sabora Gordan Jandroković je opozoril, da se »politika vodi z razumom, ne s srcem«. Ni dobro, da kdor koli že s hrvaške strani izvaja pritiske na vlado. Vlada upošteva hrvaške nacionalne interese in bo tudi poskrbelo za hrvaške državljane in ribiče, miri Jandroković. A za zdaj ni videti konca sedanjemu pat položaju. Hrvaška ne namerava popustiti niti za milimeter, tako da je že slišati predloge, da bi se bilo treba zaradi nevzdržnega položaja obrniti na Mednarodno sodišče za pravo morja v Hamburgu. Hkrati narašča zaskrbljenost zaradi morebitnega stalnega strožjega nadzora na slovensko-hrvaški meji pa tudi zaradi povsem očitne slovenske blokade vstopa Hrvaške v schengensko območje. Strogo izvajanje schengenskih pravil je enkrat že povzročilo strahotno gnečo na meji in resno ogrozilo turistično sezono. S pomočjo evropske komisije se je vse skupaj uredilo v zadnjem trenutku, tokrat pa Hrvaška, še zlasti ko gre za uresničevanje arbitražne sodbe, ne more računati na podporo iz Bruslja.

- **»Šokiralo me je, da sem premagal velikega Zmaja«. Intervju: Dr. Kozma Ahačič, znanstveni svetnik in namestnik predstojnika Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Pogovarjala se je: Ženja Leiler. Delo, 05.01.2018, str. 4**

Dr. Kozma Ahačič. V konkurenci izjemnih desetih posameznikov, ki so zaznamovali preteklo leto, so bralci Dela na prvo mesto postavili jezikoslovca

Ljubljana – Znanstveni svetnik in namestnik predstojnika Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU Kozma Ahačič je vpet tako v pripravo Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja kot v zelo obiskan spletni jezikovni portal Fran. Zgodovina in prihodnost jezika sta zanj enako vznemirljivi.

Lansko leto je Ahačič zaznamoval z izdajo dveh slovníc za osnovne in srednje šole, Kratkoslovnico in Slovnico na kvadrat, s katerima je prekinil tradicijo ene zveličavne slovnice za vse. Izšli sta pri založbi Rokus Klett in postali pravi prodajni uspešnici.

Jezik nas kot ljudi temeljno določa. Koliko Slovenci sploh vemo o svojem jeziku?

Človek običajno ve toliko, kot se nauči v šoli ali prebere iz lastnega zanimanja v zrelih letih. Tako je povsod po svetu. Sam menim, da je za mlade bistveno, da se naučijo povedati zgodovino slovenskega jezika na tak način, da jo lahko razložijo komurkoli v minuti, dveh. Da se dobro naučijo osnov slovenske slovnice v smislu univerzalnega slovničnega modela in da jim že v šoli pokažemo, kako vznemirljivo je lahko opazovanje svojega jezika – pa seveda na njegovi podlagi tudi tujih jezikov. Vsak človek že po svoji naravi želi vedeti čim več o svojem jeziku. Konec koncev gre za orodje, ki ga uporablja vsak dan, celo med spanjem.

Ste vodja priprave Slovarja slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja, ki bo glede na obsežnost geselskih sestavkov naš do zdaj najobsežnejši jezikovni slovar. Večina najbrž ne ve, da je že v 16. stoletju obstajalo nekaj takega kot knjižna slovenščina, ki je imela v 18. stoletju celo tri različice, če pustiva ob strani prekmurski knjižni jezik. To je kar fascinantno.

Drži. Letos bo za našo raziskovalno skupino na inštitutu pomembno leto, saj izide prvi zvezek slovarja (do črke D), ki bo kmalu zatem objavljen tudi na Franu. Moji starejši kolegi, Majda Merše, France Novak in Jožica Narat, so temu projektu posvetili celotno raziskovalno pot in zelo dobro pripravili že veliko slovarskega gradiva. Andreja Legan Ravnika, Alenka Jelovšek, Metod Čepar in jaz pa mu bomo posvetili tudi preostanek svoje poti. Gre za ogromen projekt. Podoben, čeprav po gradivu obsežnejši nemški slovar je ustvarjala veliko večja skupina slovaropiscev več kot 130 let. Danes nam je zaradi sodobnih tehnologij nekoliko lažje, pa vendar nas težavnost naloge vsak dan znova preseneča. Pri skoraj vsaki besedi se počutimo kot detektivi, preden razrešijo umor.

Ali se je slovenščina razvila in obdržala, ker je bila združevalna točka sporazumevanja na določenem geografskem območju, ali pa smo se Slovenci izoblikovali, obdržali in dobili svojo državo, ker smo sploh imeli svoj jezik?

Oboje se je v zgodovini prepletalo. Vsak knjižni jezik potrebuje naslovnika, ki mora biti tudi geografsko zamejen. Knjižni jezik je na svojem začetku vedno stvar osebnih odločitev njegovih tvorcev, to ni samo zapis govora, ampak zapis jezika, o katerem pisec meni, da ga bodo razumeli na določenem področju. Na tej točki imajo nekateri celo najodličnejši slovenski zgodovinarji težave, ker je slovenska situacija bistveno drugačna kot, na primer, avstrijska, poznavanje zgodovine slovenskega jezika pa se je do pred kratkim v zgodovinski stroki opiralo predvsem na dela slovenskih literarnih zgodovinarjev. Ravno včeraj sem v enem od srednješolskih zgodovinskih učbenikov bral popolnoma zgrešene teze o knjižnem jeziku sredi 19. stoletja. In vir? Literarna zgodovina, torej veda, ki jo jezik zanima zelo obrobno in ki ga zato obravnava le mimogrede.

S čim je zgodba o zgodovini slovenskega jezika evropsko primerjalno posebna? Že njen začetek, če s tem mislimo na prvi zapis, torej Brižinske spomenike, je nekaj posebnega. Konec koncev gre za najzgodnejši slovanski rokopis v latinici, in sicer v jeziku, iz katerega se je razvila prav slovenščina.

Če povemo zelo poenostavljeno, je bila to že slovenščina. Slovenščina v pleninah. Šlo je namreč za jezik z lastnostmi, na podlagi katerih zdaj lahko z gotovostjo potrdimo, da se iz njega ne bi mogel razviti noben drug jezik kot slovenščina. Slovenščina se je nato že kmalu razdelila najprej na dve, nato na šest narečij, duhovniki, ki so se selili na različne konce slovenskega ozemlja, pa so začeli počasi vzpostavljati tudi neki splošno razumljiv govorni jezik. V to zelo kaotično stanje je močno zarezal Trubar s svojim knjižnim jezikom. Tega je nato Dalmatin s sodelavci še dodatno preoblikoval v standard, ki je vplival na jezikovno dogajanje do začetka 19. stoletja. Črta knjižne slovenščine od Trubarja do današnjih dni je imela nekaj vzporednic, a nikoli ni bila prekinjena.

Ali res drži šolska učenost, da postane slovenski jezik šele s Prešernom kos ubeseditvi človekovih najkompleksnejših občutij in spoznanj? In sploh: koliko je resnice v tem, da je bila slovenščina pred tem »samo« jezic socialno nižjih slojev? To drži samo, če slovenščino opazujemo z vidika 19. stoletja in z znanjem, ki so ga imeli takrat. Sredi 18. stoletja se je opazneje intenziviral proces ponemčevanja slovenske elite. Izobražencev, plemičev in meščanov, ki so za najkompleksnejša besedila uporabljali slovenščino, je bilo vse manj. Prej je bila raba veliko bolj sproščena, slovenščino so uporabljali vsi sloji, na jezik in jezike pa se je gledalo, kot bi rekli zdaj, izrazito multikulturno. Uporabljal si tistega, ki je bil v določenem položaju najbolj priročen. Tudi slovenščino. Tudi med plemiči in na cesarskem dvoru. In tudi za izražanje zelo kompleksnih misli, občutij in spoznanj.

V kakšni kondiciji je slovenščina zdaj?

Na jezik nikoli nisem gledal v športnem smislu. Lahko pa poskusim in rečem, da je slovenščina še vedno v prvi ligi, da je trenerska ekipa dobra, številčna in zelo pisana, da pa so težave s sponzorji kar velike. Lastnik kluba se nekako ne znajde najbolje v svoji vlogi in redko prisluhne svojim svetovalcem, še manj pa trenerjem, ki jim komaj uspe izplačati plače. A splošno stanje glede slovenščine je izrazito pozitivno. Danes me je dobresedno šokiralo, da sem kot preprost slovenist premagal velikega Zmaja.

Slovinci v kritiziranju pouka maternega jezika najbrž nismo nobena posebnost. Je slovenščina gramatično res tako težka, da imajo naši šolarji pri angleščini višje povprečne ocene?

Slovinci smo se preobremenili s predsodkom, da je slovenščina težka in da je slovnica zoprna. To drugod v Evropi redko slišiš, slovenščina glede na druge evropske jezike po težavnosti ni nikakršen unikum. Pouk maternega jezika pa kritizirajo povsod po svetu. To je podobno kot v nogometu, ko se nam vsem zdi, da bi znali gol zadeti bolje kot igralci. Tudi povprečne ocene niso kako posebno znamenje. Če bi ocenjevalci sestavili za učence lažji, ne nujno manj zahteven test, bi bile povprečne ocene višje in obratno.

Kje vidite glavne vzroke za vsaj domnevno nepriljubljenost pouka slovenščine med devetošolci in dijaki?

Najprej v tradiciji. Navadili smo se, da o pouku slovenskega jezika govorimo omalovažujoče, in to uspešno prenašamo na svoje otroke. Njim je lažje nadaljevati našo »tradicijo« kot se resno učiti. Popolnoma drug problem je, da je pouk slovenščine nekoliko preobremenjen z besediloslovno teorijo in za učence, ki niso nadpovprečni, tudi s književnostjo, zato učiteljem zmanjkuje časa za utrjevanje ter delo z besedili. Tudi slovnice ni premalo. Dovolj je je. A pri slovnici bi morali jasneje ločevati med bolj in manj pomembnim. Prav to je bil osnovni namen mojih slovnic. In slednjič: imamo res veliko število odličnih učiteljev slovenščine ter še več učencev in dijakov, ki imajo slovenščino radi. Da učenje ni samo prijetna igra, je dejstvo, to velja za vse predmete v šoli.

Sem pa današnjega priznanja vesel tudi zato, ker bo še dodatno opogumilo učitelje k uporabi mojih slovnic v šoli.

Kakšen je vaš odnos do angleščine, ki naj bi jo pripustili na naše univerze tudi kot predavateljski jezik? Kaj bi to pomenilo za znanstveno slovenščino?

Zelo me žalosti, da je razprava o tem zaplavala v politične vode. Gre za zelo kompleksno vprašanje, katerega rešitev si politika lajša tako, da ga spet in spet spušča v javnost. Tam se mnenja izostrijo in preveč poenostavijo, politika pa lahko nato naredi, kar hoče, saj stroka ni enotna.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko je ena številnih resolucij, ki jih sprejemamo v tej državi. Ali takšno resolucijo slovenščina potrebuje? Stroki je najbrž jasno, kaj na tem področju rabimo, čeprav najbrž tudi med vami ni povsem enotnih stališč?

Stroka je tako finančno podhranjena, da postaja v boju za financiranje podobna sestradanim tropom zveri, ki se spopadajo med sabo za zadnje ostanke hrane. To seveda ni ravno dobro izhodišče za dobre odnose, čeprav se mi zdi, da takšno stanje nekaterim ugaja. Če bi bilo sredstev dovolj, bi bila razhajanja med nami zelo majhna, takšna, kot pritičejo vsaki akademski skupnosti. Sicer pa je vsem bolj ali manj jasno, kaj bi bilo treba v prihodnjih letih narediti. ZRC SAZU je v sodelovanju s 45 raziskovalci iz 15 osrednjih slovenskih raziskovalnih ustanov ter stanovskih društev oktobra končal obsežno raziskavo, ki je potrebe še dodatno raziskala. Zdaj je na potezi politika.

Spletni portal Fran je postal prava uspešnica. Zdi se, kot da jezik še nikoli ni bil nekaj tako živahnega in da še nikoli ni toliko »laikov« sodelovalo v razpravah o njem, postavljalo praktična vprašanja, uporabljalo toliko različnih slovarjev ...

Fran je sad desetletij dela sodelavcev Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Njegov uspeh je zato naš skupni uspeh. To je uspeh vsebine in vztrajnega dela. Imamo visoke cilje in veliko znanja. Kadar je treba, nam ni težko delati od jutra do noči. Vse bolj sodelujemo in se vse bolj odpiramo. Zavedamo se svojih napak, saj smo vsak dan v stiku tako s profesionalnimi kot splošnimi uporabniki slovenskega jezika, hkrati pa zelo resno vzamemo vsako kritiko svojih stanovskih kolegov.

- **Navodila. Saša Vidmajer o posvetu diplomacije. Delo, 05.01.2018, str. 5**

Tradicionalni posvet slovenske diplomacije, včeraj se je za zaprtimi vrati začel na Brdu pri Kranju, razgrne aktualne zunanjepolitične zadrege. Zbrani diplomati od političnega vrha dobijo usmeritve in navodila za delo. Tokrat je prva tema arbitražna razsodba, konec leta se je iztekel rok za implementacijo sodbe, ki jo Hrvaška zavrača. In vendar bi bil pogled, usmerjen samo na uveljavitev arbitražne odločbe, preozek. Pomembnejša od Hrvaške je za Slovenijo Evropa. To je malce nakazal tudi včerajšnji govor predsednika republike. Borut Pahor je poudaril »krepitev vloge Slovenije kot dela zahodnega sveta« in umestitev v nastajajoče jedro najtesneje povezanih članic Evropske unije. Najvišje na diplomatski agendi pa je zdaj očitno prizadevanje za uveljavitev arbitražne razsodbe.

V razmerah, ko uradni Zagreb ne priznava ne arbitražnega sodišča ne odločitve, se postavlja vprašanje, katera evropska institucija lahko zdaj o razsodbi odloča. Če uradni Zagreb ne bo spoštoval dokončno razsojene zadeve (res iudicata), Sloveniji ne bo preostalo drugega kot tožba proti Hrvaški na sodišču Evropske unije v Luksemburgu, razlagajo tukajšnje mednarodnopravne avtoritete. Gre za možnost države članice proti drugi državi članici, če druga ne izpolnjuje obveznosti iz evropskih pogodb. Težko si je predstavljati, da bi suverenost slovenskega ozemlja zaščitil kdo drug kot tukajšnja država sama. V tem kontekstu je pomenljiva tudi vloga evropske komisije oziroma posredovanje njenega podpredsednika Fransa Timmermansa. Ni čisto jasno, za kaj naj bi šlo, a videti je nekoliko bizarno. V tej mednarodnopravni zadevi je vendar potrebna implementacija, ne mediacija.

Zapletanje s Hrvaško Sloveniji ne koristi, tu je večna zagata, da zunanje okolje sprti državi vidi kot del iste gmote. V mednarodnih odnosih je za države, ki nimajo prepoznavnega značaja in identitete, vselej nevarno, če jih okolje dojame kot tiste, ki se ukvarjajo z enim samim problemom. Makedonija je samo še država, ki ima z Grčijo spor zaradi imena. Zelo nerodno bi bilo, če bi se Sloveniji zgodilo, da bi jo v Evropi poznali edinole po sporu s Hrvaško.

V sedanji etapi preurejanja Evropske unije je zanjo pomembno, kam se bo umestila. Ambicije EU, povezane s tesnejšo integracijo, so zastale. Angela Merkel je bila konec leta sicer kategorična: s francoskim predsednikom Emmanuelom Macronom naj bi se do marca dogovorila o reformi evroobmočja. Toda vprašanje ostaja, ali ji bo do takrat uspelo sestaviti vlado, sploh pa kanclerka nima več karizme evropske krizne menedžerke; politična paraliza v Berlinu ogroža reformo EU. Ne glede na povedano pa nekakšno evropsko jedro kljub vsemu nastaja.

Zgodba s Hrvaško odmika Slovenijo od skupine najtesneje povezanih držav članic Evropske unije. Hkrati uradna Ljubljana nikoli ne poskrbi za to, da bi se distancirala od višegrajk na vzhodu, kaj šele, da bi izrekla kakšno pikro na račun Madžarske ali Poljske, ki sta kakor garjavi ovci integracije. Nemara pa je čas – če že hočemo biti »del zahodnega sveta« –, da Slovenija kdaj izusti tudi kakšno potrebno kritiko.

- **Razkol v Evropi nevarnejši od brexita. Boris Čibej. Delo, 05.01.2018, str. 7**

Madžarska, Poljska in EU Viktor Orbán: Po Evropi raste število naših somišljenikov – Avstrija dovolj zgovoren primer Po napovedih nekaterih ekonomistov in komentatorjev je lahko za prihodnost Evropske unije čedalje večji razkol med »vzhodnoevropskimi totalitarci« in zagovorniki zahodnih liberalnih vrednot letos nevarnejši od brexita.

»Evropska politika do migrantov je pogorela. Jasno je, da prebivalci Evrope nočejo migrantov, medtem ko nekateri evropski voditelji še vedno vztrajajo pri tej propadli politiki.« je izjavil madžarski premier Viktor Orbán, ki je v Budimpešti gostil svojega novega poljskega kolega Mateusza Morawieckega. Ta je bil na prvem obisku v tujini, odkar so ga decembra postavili za novega predsednika poljske vlade. Tudi sam je po srečanju z gostiteljem govoril o problemu, zaradi katerega je Bruselj vložil tožbo proti njunima državam in Češki. »Strogo zavračamo pristop, da bi državam članicam EU vsilili migrantske kvote, saj s tem kratico suverenost odločanja teh držav,« je povedal Morawiecki.

Voditelja sta opozorila, da stališči njunih držav nista več osamljeni, Orbán pa je izpostavil primer Avstrije, kjer je konec lanskega leta vodenje države prevzela vlada, v kateri sta stranki, ki sta že predvolilni boj obarvali protimigrantsko, takšna pa je tudi nova koalicijska pogodba. Novi avstrijski premier in prejšnji zunanji minister Sebastian Kurz je pred kratkim posredno povedal, da se strinja s kolegi iz višegrajske četverice, ko je ponovil, da politika razdeljevanja kvot nima prihodnosti.

»V Avstrijo se je vrnila demokracija, saj so Avstrijci, ki zavračajo migracijo, izvolili vlado, ki prav tako noče migracije. To se bo zgodilo povsod po Evropi. Po mojem je to le še vprašanje časa,« je v sredo povedal madžarski voditelj. V svojem rednem intervjuju za Radio Kossuth je podrobneje opisal usodo svojih zahodnih kolegov, ki zanikajo »naravni red demokracije«. Po njegovih besedah se prebivalci Evrope, ki jih je strah, da bodo migranti destabilizirali zdaj obstoječe nacionalne skupnosti, vrnili udarec vzponu multikulturalizma in začeli glasovati za voditelje, ki nasprotujejo množičnemu priseljevanju in zagovarjajo krščanske vrednote. »Tisti, ki se zavzemajo za mešano prebivalstvo in vzpostavitev multikulturnih družb namesto družb na nacionalnih in krščanskih temeljih, vedno bolj izgubljajo na nacionalnih volitvah,« je ugotovil Orbán. Napovedal je, da bo v prihodnjih mesecih potoval po evropskih prestolnicah in prepričeval kolege, ki mu nasprotujejo v priseljenjski politiki, da je treba varovati nacionalne meje in kulturo. Ko so ga vprašali, zakaj bi ga zdaj poslušali, če ga prej dve leti niso hoteli, je madžarski premier odgovoril: »Zato, ker bodo volitve po Evropi.«

Premiera Madžarske in Poljske sta v sredo opozorila Bruselj, da hočeta njuni državi imeti več besede pri odločanju o prihodnosti Unije. Gostitelj je še enkrat zagotovil gostu, da bo Madžarska podprla Poljsko v sporu z Evropsko unijo, ki je decembra zaradi domnevnega spodkopavanja pravne države proti Varšavi uvedla »kazenski« postopek po 7. členu lizbonske pogodbe. »Sedanji postopek proti Poljski ni utemeljen in korekten. Evropska komisija je nepravilna do Poljske, skupna usoda srednje Evrope pa nalaga Madžarski, da podpre Poljsko,« je madžarski premier povedal v pogovoru za poljsko državno televizijo TVP. S tem je še enkrat potrdil, da se Poljski ni treba bati skrajnih posledic bruseljskih postopkov, izgube volilne pravice v Uniji, saj je za takšno odločitev potrebna enotnost vseh članic, Budimpešta pa je napovedala, da bo uporabila pravico do veta.

Institucionalno tveganje

Razkol med »novo« in »staro« Evropo je za evropski projekt precej večje tveganje kakor britansko slovo od EU, so poudarili nekateri ekonomisti. »Tveganje razpok v Evropski uniji, zlasti pa v njenem vzhodnem delu, bolj vzbuja skrb kot brexit,« je pred kratkim za britanski časnik Telegraph povedal Chris Beauchamp, glavni tržni analitik pri IG Group. Tudi glavni ekonomist v podjetju Deloitte Ian Stewart meni, da so bili ekonomisti preveč obsedeni z brexitom in protekcionizmom administracije ameriškega predsednika Donalda Trumpa in zato premalo pozorni na institucionalno tveganje za Evropo, ki ga povzročajo čedalje večje razlike med nekaterimi vladami v srednji in vzhodni Evropi ter vizijami, kakor so tiste francoskega predsednika Emmanuela Macrona o tesnejši politični in gospodarski integraciji.

V britanskem časniku Guardian so v prednovoletnih globalnih napovedih zapisali, da utegne letos to, kako se bo EU spopadla s članicami, ki zavračajo zahodna liberalna pravila in vrednote, zasenčiti prerekanje o brexitu. Za njihovega komentatorja Jona Henleyja so »avtoritarci z vzhoda« za Evropo »izziv brez primere«. Lani je po njegovih besedah stara celina uspešno preživela burne nizozemske, francoske in nemške volitve, ki naj bi po mnenju nekaterih črnogledih napovedovalcev z brexitom in Trumpom prinesle začetek evropskega konca. »Letos utegnejo največje grožnje priti z vzhoda,« je poudaril komentator.

- **Koalicija in Levica nasprotujeta ustavni obtožbi zoper premiera. Majda Vukelić. Delo, 06.01.2018, str. 2**
Pred izredno sejo državnega zbora. Predlog SDS, da zaradi primera Shamieh obtožijo Mira Cerarja, nima zadostne politične podpore

Ljubljana – Ustavna obtožba zoper premiera, ki jo je vložila SDS, med poslanci ne uživa zadostne podpore (46 glasov). Koalicija zanjo ne bo glasovala, prav tako se je proti njej izrekla Levica. V teh strankah jo vidijo predvsem kot predvolilni politični maneuver.

O ustavni obtožbi bo državni zbor odločal na torkovi izredni seji. V SMC in Desusu izpostavljajo, da je ustavna obtožba proti Miru Cerarju povsem neutemeljena, v SD jo razumejo kot samo še en priročen instrument SDS za vnovično politizacijo ustavnih institutov, ki jim je največja opozicijska stranka z njihovim neprestanim vlaganjem brez utemeljenih razlogov odrekla vsako težo. V SD so tudi prepričani, da gre v primeru sirskega begunca Ahmada Shamieha za vprašanje spoštovanja človekovih pravic in integritete posameznika, ki jih želi večji del politike zaščititi.

V Levici menijo, da je ustavna obtožba nadaljevanje hujskaške politike do beguncev in prosilcev za azil. Pravno je prazna, saj je upravno sodišče razsodilo, da država lahko kadarkoli v postopku uporablja diskrecijsko klavzulo, s čimer so padli vsi argumenti SDS in ministrice za notranje zadeve. V Levici taki politiki in takim zlorabam demokratičnih institutov ostro nasprotujejo.

Brez politikantstva

V NSi so že takoj po vložitvi ustavne obtožbe pojasnili, da je treba najprej prisluhniti pravnim mnenjem, sicer gre za politikantstvo. Nepovezani poslanci Alenka Bratušek in Mirjam Bon Klanjšček ustavne obtožbe verjetno ne bosta podprli, bosta pa pred dokončno odločitvijo prisluhnili zagovoru premiera. Toda verjameta, da se Cerar kot ustavni pravnik ni zmotil v oceni, kaj lahko stori v primeru sirskega begunca, in da ni presegel pooblastil. Nepovezani poslanec Bojan Dobovšek je kot predsednik stranke Dobra država sporočil, da vsebina ustavne obtožbe kaže na Cerarjevo sporno in nestrokovno delovanje, vendar je to le kamenček v mozaiku škodljivih ravnanj te vlade in njenega predsednika, ki kreativno razlagata pravo.

Novi momenti

Sredi novembra lani je sirskega begunca že grozila deportacija v sosednjo Hrvaško, iz katere je ob koncu migrantskega vala februarja 2016 vstopil v našo državo. Vendar je vlada nato ugotovila, da ni pristojna za reševanje primera sirskega begunca. Poslanci SDS sicer Cerarju v predlogu ustavne obtožbe očitajo zlorabo položaja. S tem, ko se je Cerar zavzel, da se zadrži Shamiehova deportacija, je namreč po njihovem mnenju odpravil oziroma zadržal zakonito odločbo ministrstva za notranje zadeve.

Ker predsednik vlade takšnih pooblastil nima, je po mnenju poslancev SDS zlorabil uradni položaj, prestopil meje zakonito določenih pooblastil ter Smamiehu pridobil nepremoženjsko korist.

Upravno sodišče je sicer pred nekaj dnevi razveljavilo odločbo notranjega ministrstva, ker je ugotovilo, da Shamiehova prošnja za azil sploh ni bila zavržena, saj MNZ ni izdal takšnega sklepa.

- **V programih integracije skoraj 63 odstotkov žensk. Barbara Hočevar. Delo, 06.01.2018, str. 2**

Tujci v Sloveniji. Večina priseljencev z dovoljenji za začasno in stalno bivanje je iz BiH, Srbije in s Kosova
Ljubljana – Delo je najpogostejši razlog, da tujci zaprosijo za dovoljenje za bivanje v Sloveniji, po pogostosti pa mu sledi združevanje družine. Več kot polovica priseljencev iz tako imenovanih tretjih držav je iz Bosne in Hercegovine.

Na ministrstvu za notranje zadeve (MNZ) te dni zaznamujejo peto obletnico začetka programa Začetna integracija priseljencev, ki so ga pripravili na Andragoškem centru Slovenije. Namenjen je tujcem, ki so v državi pridobili dovoljenja za začasno ali stalno bivanje. Poleg začetnega in nadaljevalnega modula učenja slovenskega jezika, ki skupaj trajata 180 ur, program obsega teme, kot so osebna identiteta, stanovanje in bivanje, družina in dom, delo in poklic, trg dela, zdravje in socialna varnost, izobraževanje, javno življenje, slovenska družba in ustavna ureditev ter slovenska kultura, zgodovina in tradicija. Doslej ga je v 34 krajih po Sloveniji obiskovalo več kot 6500 ljudi iz 86 držav. »Skoraj 63 odstotkov udeležencev je bilo žensk. To je za nas pomemben podatek, saj kaže, da se približujemo tistim državam v EU, ki si prizadevajo za večjo integracijo ranljivejših skupin,« je komentirala Nina Gregori, generalna direktorica direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo na MNZ.

Približno polovica sodelujočih v programu, ki ga v 75 odstotkih financira Evropski sklad za migracije, azil in vključevanje, je bila iz BiH, dobra desetina iz Srbije, nekaj manj s Kosova in iz Makedonije ter Ruske federacije in Ukrajine.

Po podatkih MNZ je novembra 2017 v državi živelo 123.099 državljanov tretjih držav z dovoljenji za začasno ali stalno bivanje in 26.153 državljanov EU in Švice, ki pa jim od 1. januarja izdajajo novo obliko izkaznic. Poleg tega, da imajo te listine višjo raven zaščite, so jih začeli izdajati kot del implementacije zakona o tujcih.

Težave z nepismenostjo v latinici

Programi za integracijo potekajo tudi za ljudi, ki so v Sloveniji pridobili mednarodno zaščito, le da pri tej skupini govorimo o manjših številkah. Trenutno je v državi 228 prosilcev za azil, lani je do konca novembra za mednarodno zaščito zaprosilo 1320 posameznikov, največ iz Afganistana, Pakistana, Alžirije, Sirije in Turčije. Pristojni so 140 ljudem priznali status begunca ali subsidiarne zaščite. Več kot polovica postopkov, 851, je bilo ustavljenih, ker prosilcev v času obravnave ni bilo več v državi. Po dublinski uredbi je Slovenija lani drugim članicam predala 35 prosilcev za azil, največ Nemčiji, Švedski in Hrvaški, ker so že tam zaprosili za mednarodno zaščito, vrnjenih pa je dobila 36.

Od tistih, ki so dobili status, jih je 108 v državo prišlo v okviru programa premestitve iz Grčije in Italije. »Za zdaj je bilo premeščenih 232 oseb od 567, za kolikor smo dali zavezo. Eden od vzrokov je, da Italija in Grčija nista bili tako odzivni, kot smo pričakovali,« je pojasnila Nina Gregori in dodala, da bo v prihodnjih tednih prispela naslednja skupina, in sicer 35 mladih moških iz Eritreje, ki so zdaj v Italiji.

Franci Zlatar iz Slovenske filantropije, ki izvaja Orientacijski program za osebe z mednarodno zaščito iz premestitvenih shem, meni, da so možnosti za vključevanje beguncev boljše, kot so bile, je pa še kar nekaj težav. »Ena med njimi je, da v preteklosti ni bilo nobenih programov opismenjevanja, veliko ljudi, ki so prišli, pa ni pismenih v latinici. Kar seveda zelo otežuje učenje jezika, učitelji slovenščine se pogosto ukvarjajo tudi z opismenjevanjem,« je opisal Zlatar, ki je kot negativno izpostavil, da so programi zelo centralizirani, kar je eden od vzrokov, da želi večina beguncev ostati v Ljubljani.

Problemi ostajajo tudi pri iskanju nastanitve – begunci težko najdejo stanovanja, ki bi bila v primernem stanju in za katera najemnina ne bi bila previsoka. Nekoliko bolje je v zadnjem času z zaposlitvami, po Zlatarjevih besedah je več delodajalcev pripravljen sprejeti begunce, tudi na zavodu za zaposlovanje imajo svetovalce, ki jim pomagajo, so pa to večinoma dela za minimalno plačo in v slabših razmerah ali pa deficitarni poklici. »Večina ljudi pride brez papirjev in nima dokazil o izobrazbi. Upamo, da se bo z novo uredbo, ki omogoča preizkuse znanja imetnikom mednarodne zaščite, to spremenilo.«

- **Šibkejša podgana se noče več igrati. Gostujoče pero: Luka Lisjak Gabrijelčič, zgodovinar in urednik revije Razpotja ter spletnega portala Kritika konservativna. Delo, 06.01.2018, str. 5**

Katalonska kriza in Slovenija. Španija in Katalonija se lahko ločita, mi pa smo obsojeni na sobivanje

Eden odmevnejših dogodkov preteklega leta je bila katalonska kriza. Njeno nastajanje sem pozorno spremljal. Naključje je hotelo, da sem se katalonščino začel učiti v trenutku, ko se je s pobočja skotalil prvi kamenček, ki se je letos jeseni nabral v plaz ter se je pred osuplimi očmi svetovne javnosti zgrnil nad špansko ustavno ureditev in pod sabo pokopal temelje njene demokratične legitimnosti.

Simptom španske krize

Ne spomnim se, da bi katero zunanjepolitično vprašanje med Slovenci vzbudilo tolikšno simpatijo kot katalonsko osamosvojitveno prizadevanje. Slovenska javnost je v ogledalu uzrla odsev lastne zgodovinske usode. Katalonija je Slovenija. To je bil konsenz, ki je tiste oktobrske dni kot v binkoštnem čudežu povezal najrazličnejše glasove večno sprte slovenske javne scene. Enako je čutilo ljudstvo.

Mislím, da je ocena v osnovi pravilna. Toda ko berem madridske časopise in poskušam razvozlati nezdravo logiko, ki usmerja delovanje španskih oblasti, se ne morem znebiti krivoverske misli – kaj pa, če Slovenija ni Katalonija, temveč Španija?

Naj pojasnim. Katalonsko osamosvojitveno gibanje je simptom španske krize. Je odgovor katalonske družbe – njene antietatistične, samoupravne, anarhistične, nacionalistične, uporniške tradicije – na krizo španske države. In značilnosti te krize, če jo skiciramo v grobih obrisih, nam niso neznane.

Tranzicija, ki je ohranila skoraj nedotaknjene oblastne strukture nekdanjega režima. Ostanki avtoritarizma v pravosodju. Klientelizem na vseh družbenih podsistemih. Neučinkovite nadzorne institucije. Ideološki prepad med levico in desnico. Histerizacija medijskega diskurza. Popadljiva napadalnost v javni razpravi. Obsedenost nad lastno nezadostnostjo, ki se le redko izteče v predloge konkretnih in realističnih reform. Padanje gospodarske kompetitivnosti in inovativnosti. In kaplja čez rob: gradbeni balonček, nasedle investicije, banke pod političnim nadzorom in dolgo zatiskanje oči, češ, »imamo najstabilnejši bančni sistem v Evropi, varen pred tokovi globalnih spekulacij«. In zmagoslavje povprečnosti v političnem vodstvu. Zveni domače?

Ti sistemski problemi so proizvedli specifično politično kulturo enostranskosti, ki se je prav v odnosu do Katalonije pokazala v vsej svoji surovosti. Poldrugo desetletje so španske oblasti in centri medijske moči zapostavljali, zaničevali in demonizirali legitimne katalonske zahteve. Ko so katalonski predstavniki dvignili glas, so jih opozorili, da so manjšina in da o politikah španske države pač odloča večina – »saj smo vendar v demokraciji«. Sam sem dolgo opozarjal, da je iz perspektive katalonskih nacionalnih interesov situacija nevzdržna, da bo prej ali slej počilo. In je.

Tudi šibkejši morajo zmagati

Znanstveniki, ki proučujejo vedenje živali, so ugotovili zanimivo prakso pri socializaciji podgan. Kot večina sesalcev se podgane rade igrajo. Igra služi urjenju, a tudi vzpostavljanju hierarhije. Prevlada podgana, ki v igri nadvlada ostale, toda pozor: tudi ona mora šibkejšim podganam občasno omogočiti zmago. Če tega ne stori, se ostale podgane ne bodo igrale z njo. S tem jo bodo izolirale in jo izrinile iz hierarhije. Če so vam podgane odvrtné, lahko pri lastnih otrocih preizkusite, ali bodo z vami igrali šah, če jim nikoli ne boste pustili zmagati.

Demokracija ni vladavina večine. Je zapletena igra, polna nenapisanih pravil, ki varujejo interese vseh udeležencev. Od manjšine, ki ji nikoli ni dovoljeno zmagati, je absurdno pričakovati lojalnost. Bolj verjetno je, da bo čakala na pravi trenutek, da razstreli igrišče in najde svojo priložnost v nastalem kaosu. To je, zelo preprosto, vzrok katalonske krize: šibkejša podgana se noče več igrati.

Tu se katalonska kriza kaže kot odraz pojava, ki ga v zadnjih letih vidimo povsod na Zahodu in njegovi soseščini. Generacija, odrasla v miru in blagostanju težavno pridobljene demokracije – pojmovane ravno kot zapleten sporazum med različnimi družbenimi skupinami –, je pozabila na vire stabilnosti in začena spodkopavati pogoje sobivanja. V Turčiji, na Poljskem, na Madžarskem – povsod vznikajo surove vladavine večine, ki zapostavljajo legitimne interese političnih manjšin. Simptome podobne bolezni najdemo v ZDA in v Angliji, kjer zagovorniki brexita živijo v utvari, da lahko 52 odstotkov

volilnega telesa povozi interese 48 odstotkov. In ne nazadnje tudi znotraj same Katalonije, kjer so se podporniki osamosvojitve ušteli, da lahko izsilijo odcepitev, ki ji nasprotuje polovica prebivalstva.

Kaj se lahko naučimo

Angleški pisatelj G. K. Chesterton je zapisal, da je nespametno odstraniti ograjo, ne da bi se pozanimali, čemu je bila postavljena. Nobena skrivnost ni, zakaj so postavljene ograje, ki v demokracijah ščitijo manjšine pred zlorabami večine. Ne zaradi dobrodušnosti vladajočih, temveč zato, ker se manjšine prej ali slej dokopljejo do vzvodov za sabotiranje ureditve, ki zapostavlja njihove interese.

Nauk, ki je aktualen tudi za nas. Najprej za slovensko levico, ki misli, da se lahko norčuje iz opozicije, po mili volji menja ustavo, namešča svoje ljudi na nadzorne institucije in povrhu vsega dominira še simbolno politiko. A tudi za desnico, ki je že nekaj let živi v iluziji, da lahko nasprotniku vrne milo za drago, in se spogleduje s poljskim in madžarskim modelom diktature konservativne večine.

Španska država in katalonski nacionalizem sta prešibka, da bi premagala drug drugega; sta pa dovolj močna, da uničita vezi, ki ju povezujejo v mirno sobivanje. To je tragedija Iberskega polotoka, a tudi poduk za Slovenijo. S pomembno razliko: Španija in Katalonija se lahko ločita, Slovenci različnih političnih usmeritev pa smo obsojeni na sobivanje. Podobno kot Poljaki ali Turki, le na manjši zaplati sveta in zato v precej bolj krhkih pogojih.

- **Za pravno Evropo gre. Damijan Slabe. Delo, 06.01.2018, str. 5**

Proti-slovja

Je mogoče normalno živeti v skupnosti, ki prisega na pravno državo, skupne vrednote in jasno dogovorjena pravila igre, potem pa ta pravila kršiti vsakič, ko komu po teh istih pravilih sprejeta skupna odločitev slučajno ni všeč? Na primer tako kot zdaj z nepriznavanjem arbitražne rzsodbe, v katero je sama privolila, počne Hrvaška ali kot že lep čas z upiranjem begunskim kvotam in vse bolj samosvojim pojmovanjem pravne države počno nekatere vzhodnoevropske članice s Poljsko in Madžarsko na čelu?

Najbrž ne. Kdor je mislil, da bo v komaj začetem letu za EU največji problem, kako izpeljati brexit, se je uštel. Ta postopek, naj bo še tako zapleten in delikaten, vsaj za zdaj poteka po pravilih igre, ki jih zahodnoevropske demokracije medsebojno priznavajo že desetletja in so do včeraj, najmanj pa do »velikega poka« in najnovejših kriz, dosledno veljala tudi za Evropsko unijo. Brexit se bo torej že nekako končal, kot je prav. Veliko večji problem utegne biti ravnanje tistih vzhodnoevropskih članic, ki so se v zadnjega četrta stoletja, tudi z izdatno pomočjo EU, postavile na noge, zdaj pa pod vplivom svojih resda demokratično izvoljenih, a pogosto skrajno nacionalistično-populističnih voditeljev že začenjajo vsiljevati svoje poglede na prihodnjo podobo povezave, ki z vrednotami Unije pogosto nimajo več veliko skupnega.

Si kdo sploh predstavlja, kaj se bo zgodilo, če bo EU to pomlad prvič v svoji 61-letni zgodovini resnično prisiljena sprožiti postopek proti eni izmed svojih članic, ker ne spoštuje več načel pravne države in s tem ne izpolnjuje več niti minimalnih pogojev za članstvo?

Večjega nezaupanja si najbrž ni mogoče zamisliti. In večjega pretresa za povezavo tudi ne. Pa vendar se EU, če sploh še hoče ostati kolikor toliko upoštevanja vredna povezava članic, ki temelji na istih demokratičnih načelih in standardih, ne more odreči temu, da ne bi ukrepala proti kršiteljicam teh temeljnih evropskih načel. Če bi se to zgodilo, bi bilo z EU konec. Vsaj v sedanji obliki. Ker preprosto ne bi več imela smisla in je nihče ne bi več jemal resno.

Bi bilo torej smiselno politike, kot sta Orbán in Kaczyński, opozoriti, da sta njuni državi leta 2004 prostovoljno vstopili v EU in privolili v spoštovanje teh istih skupnih pravil, ki jih zdaj kršita, ali pa se je pametneje delati, kot da se bodo zadeve že nekako uredile?

Mar ni res, da je EU, vsaj v Orbánovem primeru, že do zdaj predolgo molčala in da se je virus »malo po svoje Evrope« tudi zato začel že nevarno širiti? Na Zahodu, kjer so se ga v lanskem volilnem letu najbolj bali, se na srečo ni prijel, je pa zato dodobra okužil celotno višegrajsko četverico in po novem preskočil tudi na Avstrijo, kjer so se skrajnodesničarski svobodnjaki znašli celo v vladi. Naslednja domina utegne že marca postati z vračajočim se Berlusconiem in »Petimi zvezdicami« okužena Italija.

Morda bi se zato ob dveh Evropah, ki imata komaj še kaj skupnega, namesto o Evropi različnih hitrosti kazalo začeti resneje pogovarjati o Evropi, ki je še evropska, pravna, prava in še spoštuje veljavne pogodbe, in o tistih članicah, ki v primeru, če tega nikakor nočejo razumeti, lahko tudi izstopijo. Brexit je dokaz, da to ni nemogoče.

- **Strache bi zaprl begunce v vojašnice. Avstrija. Delo, 06.01.2018, str. 6**

Na kratko

Dunaj – Podpredsednik avstrijske vlade in predsednik avstrijskih svobodnjakov (FPÖ) Heinz-Christian Strache se je v pogovoru za avstrijsko televizijo zavzel, da bi na Dunaju namestili begunce v vojašnice ter uvedli prepoved izhoda za prisilce za azil. »V preteklosti je že potekala razprava o tem, če tega ne bi bilo, bi lahko razmislili o določeni večerni uri, ko bi se morali vsi vrniti v vojašnice. Potreben je red, dokler poteka postopek za pridobitev azila,« je v četrtek zvečer pojasnil Strache. Včeraj se je že umaknil in dejal, da namestitev beguncev v prazne vojašnice trenutno ni tema in da so iz njegovih četrtkovih izjav naredili »iz muhe slona«. »Tovrstni predlogi niso vredni podpredsednika vlade,« je Stracheja kritizirala dunajska mestna svetnica za socialo Sandra Frauenberger. Prosilci za azil so ljudje in ne zaporniki in mi stavimo na integracijo in ne internacijo, je dejala.

- **»Policija bo v slovenskem morju izvajala oblastnost«. Pogovor s Simonom Veličkim, vršilec dolžnosti generalnega direktorja Policije. Pogovarjal se je: Mitja Felc. Delo, 06.01.2018, str. 8**

Pogovor s Simonom Veličkim. Vršilec dolžnosti generalnega direktorja Policije o izzivih, ki jih čakajo

Ljubljana – Kakšnih posebnih pretresov se zaradi menjave prvega moža slovenske policije ne pričakuje, saj bo Simon Velički v glavnem nadaljeval začrtano pot svojega predhodnika Marjana Fanka, ki je z današnjim dnem po 35 letih policijski suknič za vselej slekel, saj odhaja v pokoj. Izzivov policiji ne bo manjkalo, saj je že čez mesec dni napovedana stavka, pred veliko preizkušnjo pa so tudi zaradi hrvaškega nepriznanja arbitražne rzsodbe, saj, če ne drugje, bo lahko na morski meji zelo napeto.

Simon Velički je do mesta vršilca dolžnosti generalnega direktorja Policije služboval na več funkcijah. Začel je pred kakšnimi 30 leti, kakor vsi v tistem času, kot začetnik v miličniški uniformi. Odhajajoči prvi mož slovenske policije ga je ob nastopu funkcije imenoval za svojega namestnika, zato je Velički dobro seznanjen z vsemi težavami, ki so pestili in še pestijo slovensko policijo. Kot pravi v pogovoru, bo šel po začrtani poti svojega predhodnika.

Slovenska policija je v zadnjih letih šla čez težke preizkušnje. V kakšni kondiciji je zdaj, ko ste prevzeli vodenje?

V zelo dobri. Kljub vsem težavam je policija izpolnila pričakovanja tako države kot državljanov. Moja naloga je, da to stanje dobrega dela vzdržujemo še naprej.

Največja kriza, kar se pomanjkanja denarja za materialna sredstva tiče, je mimo. Stanje je vidno boljše. Vendar ostaja problem plač, zato se naslednji mesec spet napoveduje policijska stavka ...

Kar se tiče finančnih okvirov za materialno-tehnična sredstva za delo policije, smo v zelo, zelo dobrem stanju. V primerjavi z obdobjem v preteklih letih je to resnično velik napredek. Zato zdaj lažje zagotavljamo učinkovito delo, predvsem operativnih sil. Napovedana stavka je vedno izjemen izziv predvsem za vodje v operativnih enotah, kako na eni strani omogočiti stankajočim, da izražajo svoje stankovne pravice, po drugi strani pa vemo, da naša zakonodaja opredeljuje, katere naloge morajo policisti kljub stanki opraviti. Če bo do stanke resnično prišlo, je pred nami spet zahtevno obdobje.

Ena izmed glavnih težav policije ostaja pomanjkanje kadrov. Zgodi se, da predvsem v času dopustov, kakšna policijska postaja že težko zagotovi zadostno število zaposlenih za nemoten potek dela. Kako povečati zanimanje za poklic policista?

Vprašanje je izjemno dobro in povsem na mestu. S tem smo se začeli temeljiteje ukvarjati v zadnjem obdobju, ko je vlada odprla možnost zaposlovanja novih policistov, a smo negativno presenečeni glede na odziv ljudi, ki se odločajo, da bi prišli v naše vrste. Tukaj je pred nami veliko nalog, da predvsem mladim predstavimo, kakšen je naš poklic, in jim prikazemo predvsem lepe stvari, ki bi jih pritegnile, da pridejo v naše vrste.

Vemo, kako je s plačo v policiji. Enotni plačilni razred je naredil svoje, enako so tako plačani tisti manj obremenjeni kot tisti, ki so preobremenjeni.

V tem segmentu, ko resnično obstajajo nekatere slabosti sistema, ko na eni strani nekatere kolegice in kolegi pregorevajo, drugi pa vendarle malo lažje živijo v času službe, je kar nekaj možnosti, da se to uredi. Ena od možnosti je gotovo nadaljevanje procesa izgradnje novega kariernega sistema, na drugi strani pa dati orodja vodjem, da lahko ves čas nagrajujejo tiste, ki so bolj pridni, naredijo več. Preprosto je treba omogočiti tudi, da so tisti, ki ne naredijo dovolj, deležni ustreznega odziva vodje. Če nam bo uspelo v nekem doglednem času narediti karierni sistem, ki bo omogočal predvidljivost delovnega razvoja skozi kariero, bomo naredili največ.

Prioritete dela policije ostajajo takšne, kot jih je začrtal vaš predhodnik, ali so na vidiku kakšne spremembe?

Večjih sprememb gotovo ne bo. Prioritete in izzivi, ki so pred nami, so znani. Slovenska policija bo nadaljevala z zakonitostjo in učinkovitim delom. Glede na lego Slovenije je vedno več nalog, ki so povezane z regionalnimi oziroma globalnimi težavami, s katerimi se spopadajo trenutno tudi druge države. Tako procesi migracij potekajo naprej, sicer smo napovedovali, da bo teh nelegalnih pritiskov na mejo manj, ampak ni tako. Globalne grožnje zaradi različnih hudih kaznivih dejanj, tudi v povezavi s terorizmom, nikakor niso zamrle. Seveda pa se mora policija osredotočiti na delo v lokalnem okolju. Temu rečemo policijsko delo v skupnosti. Da bi se dejansko odzvali na tiste probleme, ki jih imamo v lokalnem okolju. Na tem segmentu bi morali narediti malo več.

Kakšen starejši policist ve povedati, da je bilo včasih precej več stika z lokalnim prebivalstvom. Tako so izvedeli tudi, kot vi pravite, operativno zanimive informacije. Tega zdaj, tudi zaradi pomanjkanja kadra, ni več.

To smo začeli opuščati že od osamosvojitve Slovenije. V taki piramidni organizaciji z omejenimi kadri tega stika z lokalnim okoljem ne moramo doseči v popolnosti. Veliko obveznosti ima policija glede mednarodnih nalog in nalog pri varovanju schengenske meje, zaradi tega izgubljam določeno število policistov v lokalnem okolju. Vsekakor pa se bomo trudili naprej, da to povezavo z državljanji vzdržujemo in smo odzivni na probleme v lokalnem okolju.

Mimo zapletov z arbitražnim sporazumom ne moremo. Situacija je zapletena, predvsem zaradi morebitnega posredovanja policije na morski meji. Kako ste na to pripravljeni, glede na to, da je tudi hrvaška policija odločena braniti državno mejo. Je pa ključna razlika med policijama – kje je ta meja?

Tukaj bi rad izpostavil funkcijo naše policije, verjamem pa da tudi kolegov na hrvaški strani. Osnovna naloga je, da poskrbimo za varnost in red. Pri vseh incidentih, ki so v prostoru, kjer je slovensko morje, se izvaja jurisdikcija. Tako kot smo mi dolžni ravnati zakonito, je treba pričakovati tudi, da bodo vsi, ki kršijo pravila, na ustrezen način obravnavani. Tukaj je stvar jasna. Slovenska policija bo v slovenskem morju izvajala oblastnost, tako kot veleva zakon. Taktični preudarek sorazmernega ukrepanja pa veleva, da smo zelo previdni in da ne izvajamo po nepotrebem postopkov, ki bi za posledico lahko imeli nasilno ravnanje.

Če hrvaška ribiška ladja pride v naše teritorialne vode, lahko sledi globa. Kakšna sankcija pa lahko doleti hrvaške policiste, ki prav tako zaplujejo v slovenske vode?

Vplutje hrvaških varnostnih organov v slovensko morje za zdaj obravnavamo kot incident in izvedemo postopek, ki ga ta predvideva. To je skladno z zakonom o nadzoru državne meje. V tem segmentu trenutno ni nobenih sprememb. Kršitve pa obravnavamo zoper ribiče, ki ne upoštevajo pravnega reda Republike Slovenije. Kakšen bo epilog postopkov, trenutno ne znam povedati, smo pa postopke začeli.

Si morda že upate napovedati, ali se boste po izteku funkcije vršilca dolžnosti potegovali za mandat generalnega direktorja Policije, če vas bo nov notranji minister oziroma notranja ministrica k temu povabil?

Vsekakor bi bilo to še prezgodaj napovedovati. Za začetek je vse odvisno od nove vlade.

- **Bruseljsko lobiranje za arbitražo. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 08.01.2018, str. 1**

Implementacija. Predsednik republike bo danes poskušal evropsko komisijo prepričati, da se dejavneje vključi v reševanje zapleta s Hrvaško

Bruselj – Po končanih božično-novoletnih počitnicah se bodo s slovensko-hrvaškim arbitražnim zapletom spet začeli ukvarjati na bruseljskem parketu.

Slovenija nadaljuje implementacijo arbitražne razzodbe na vseh področjih, na katerih lahko to izvede enostransko in samostojno, bo eno od sporočil predsednika Boruta Pahorja, ki je danes v Bruslju, kjer se bo sestal tudi s predsednikom evropske komisije Jean-Claudom Junckerjem.

Ljubljana pričakuje od Bruslja, da se bo intenzivneje vpletel v reševanje zapleta. Evropska komisija je že večkrat napovedala pomoč v procesu izvrševanja arbitražne razzodbe, a kakšen naj bi bil njihov konkretni prispevek še vedno ni jasno. Z zadevo se ukvarja Junckerjev prvi podpredsednik Frans Timmermans.

Medtem ko so hrvaški ribiči dobili zagotovila državnih oblasti, da še naprej lahko ribarijo v »hrvaškem« morju v in pred Piranskim zalivom ter se lahko zanašajo na obljubo države, da bo Hrvaška poskrbela zanje in za morebitne kazni slovenske države, naši ribiči ne spijo mirno.

Spor okoli Piranskega zaliva je podžgal nekatere skupine hrvaških skrajnežev, ki napovedujejo akcijo, imenovano Regata za Savudrijo. Številni hrvaški ribiči in del politike v sosednji državi pa tako retoriko obsojajo. Somišljeniki z obeh strani meje so se včeraj zbrali ob Dragonji in posvarili politike svojih držav pred rožljanjem z orožjem in nacionalistično retoriko.

- **Bruseljska misija reševanja arbitraže. Peter Žerjavič, dopisnik, Delo, 08.01.2018, str. 2**

Pahor na poti. Slovenija za dejavnejšo komisijo v reševanju zapleta s Hrvaško

Bruselj – Tudi osrednji del prvega uradnega obiska predsednika države Boruta Pahorja po nastopu novega mandata, to je srečanja z najvišjimi predstavniki EU v Bruslju, bo minil v znamenju slovensko-hrvaških arbitražnih zapletov, natančneje implementacije arbitražne razzodbe.

Pahor bo bruseljske sogovornike »pozval k hitrejšemu in aktivnejšemu vključevanju v prizadevanja za uveljavitev meje med Slovenijo in Hrvaško, kot jo je določilo arbitražno sodišče«. Danes popoldne se bo najprej sestal s predsednikom evropskega sveta Donaldom Tuskom in nato še s prvim človekom evropske komisije Jean-Claudom Junckerjem. Po pojasnilih predsednikovega urada bo Pahor svoj poziv k večjemu angažiranju utemeljil s sodelovanjem evropske komisije pri nastajanju in sklenitvi arbitražnega sporazuma leta 2009.

Prvi podpredsednik evropske komisije Frans Timmermans se je na podlagi Junckerjeve zadolžitve pripravljen angažirati in ponuditi pomoč pri uresničevanju arbitražne razzodbe. Pahor sodi, da bi sodelovanje evropske komisije pripomoglo k obnovitvi polnega zaupanja med Ljubljano in Zagrebom glede spoštovanja s pogodbami prevzetih obveznosti. V evropski komisiji so v zadnjih mesecih že večkrat, tudi po izteku arbitražnega roka, Ljubljano in Zagreb pozivali k nadaljevanju dialoga na vseh ravneh in izogibanju dejanjem, ki bi škodovala potekajočim dvostranskim pogovorom.

Opozarjajo, da je njihovo stališče do arbitražne razzodbe (pričakovanje, da bo izvršena) jasno od njene prve obravnave na komisarškem kolegiju julija lani. Kljub temu so v svojem odzivanju zadržani. Pred Junckerjevim srečanjem s Pahorjem so pojasnili le, da bo arbitražno vprašanje tema pogovorov. Argument Pahorja v Bruslju bo: odlašanje z uveljavitvijo arbitražne odločbe bi utegnulo poslabšati slovensko-hrvaške odnose, ki so se po sklenitvi arbitražnega sporazuma bistveno izboljšali, in tudi odnose med obema narodoma.

Zavračanje razzodbe nevarno za države Zahodnega Balkana

Negativen da bi bil tudi učinek razpoloženje na Zahodnem Balkanu. Hrvaško zavračanje arbitražne razzodbe in njene implementacije lahko po Pahorjevem razumevanju postane nevaren precedens za države Zahodnega Balkana, ki imajo veliko nerešenih vprašanj o meji, in lahko vpliva tudi na zagotavljanje stabilnosti v regiji. Po načrtih evropske komisije bi Črna gora in Srbija postali članici že do leta 2025. Eno od Pahorjevih sporočil v Bruslju bo, da želi Slovenija ostati zasidrana v jedru EU; podpira tudi krepitev in poglobljanje gospodarske in denarne unije.

Pahor se bo jutri na sedežu Severnoatlantskega zavezništva srečal z njegovim generalnim sekretarjem Jensom Stoltenbergom. Slovenija je v zadnjih letih sicer izpolnjevala pričakovanja o misijah v tujini, a pri izpolnjevanju zavez o obrambnih izdatkih je med vsemi članicami na repu. Tako se po proračunu za leto 2017 utegne spet zgoditi, da bo delež izdatkov za obrambo v BDP padel (pod odstotek). Posebno kočljiva je struktura izdatkov, saj je Slovenija leta 2016 po Natovih statistikah za opremo (vključno z razvojem) namesto standardnih dvajset odstotkov namenila le odstotek obrambnega kolača.

- **Hrvati bi že lahko ribarili v našem morju. Boris Šuligoj, Delo, 08.01.2018, str. 2**

Slovensko ribištvo. Zlatko Novogradec: Za politične cilje so pripravljene povsem uničiti slovensko ribištvo

Piran – Medtem ko so hrvaški ribiči dobili zagotovila državnih oblasti, da lahko še naprej ribarijo v »hrvaškem« morju v in pred Piranskim zalivom ter se lahko zanašajo na obljubo države, da bo Hrvaška poskrbela zanje in za morebitne kazni slovenske države, pa naši ribiči ne spijo mirno.

Slovenska država bi hrvaškim ribičem že danes lahko izdala dovoljenja, da bi ribarili v slovenskem morju po evropski uredbi o skupni ribiški politiki. Predstavniki piranskih ribičev Zlatko Novogradec je obupan zaradi mačehovskega odnosa lastne države: »Za doseganje političnih ciljev so predstavniki naše države pripravljene zapraviti slovensko ribištvo, še tisto malo, kar nam ga je ostalo. Še preden so Hrvati sprejeli dokončno razmejitvev na morju, njihovim ribičem ponujajo dovolilnice za ribolov v slovenskem morju.«

Informacijo so potrdili na ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. »Slovenija je dolžna, ki izhaja iz evropske zakonodaje, implementirala z nacionalnim postopkom uveljavljanja te pravice za hrvaške ribiče v slovenskem teritorialnem morju. Hrvaški imetnik dovoljenja za gospodarski ribolov lahko odda vlogo za posebno dovoljenje za gospodarski ribolov na ministrstvo za kmetijstvo od 1. novembra za prihodnje koledarsko leto. Ministrstvo vloge obravnava po časovnem zaporedju prispelih popolnih vlog do doseženega števila 25 plovil, kar vključuje tudi pet plovil z vlečnimi mrežami (kočaricami). Ministrstvo izda posebno dovoljenje za gospodarski ribolov za ustrezno koledarsko leto do izlova največ sto ton pridnenih in malih pelagičnih vrst (sardel in sardonov). Prednost ima torej prvih 25 vlog. Posebnih stroškov pri izdaji dovoljenja ni, razen upravne takse.«

Režim v rezervatih

Hrvaški ribiči s posebnim dovoljenjem ne smejo ribariti v notranjih vodah Slovenije, za kar je razglašen ves Piranski zaliv (do črte rt Madona—rt Savudrija). Ribiči sosednje države morajo v tem morju spoštovati nacionalno zakonodajo posamezne države v celoti. To pomeni tudi prepoved ribolova v rezervatih. V Sloveniji je ribolovni rezervat v portoroškem delu Piranskega zaliva in delu Strunjanskega zaliva med Pacugom in rtom Strunjan. Okoli piranske Punte (rt Madona) je območje naravnega spomenika. Naravni rezervat je tudi ob obali od Strunjana do Belih skal in ob Debelem rtiču. V ribolovnih rezervatih lahko dobijo posebno dovoljenje za izlov cipljev in drugih belih rib samo slovenski ribiči. Slovenski ribiči imajo skladno s pristopno pogodbo tudi pravico do posebnega dovoljenja za lov z vlečnimi mrežami (kočami) na oddaljenosti do 1,5 milje od obale. To pomeni, da bodo slovenski kočarji smeli ribariti bližje obali, hrvaški pa morajo upoštevati pravilo treh milj od obale. Ta izjema velja za slovenske ribiče do konca marca 2020.

Zakaj vsiljevanje dovoljenj?

Slovenski ribiči so prepričani, da je takšno vsiljevanje ribičkih dovoljenj hrvaškim ribičem nedopustno v času, ko Hrvaška še pomisli ne, da bi implementirala arbitražno razsodbo, kaj šele, da bi izdajala posebna dovoljenja slovenskim ribičem, ki bi po evropski uredbi smeli loviti do Limskega kanala. »Evropska uredba je za veliko večino slovenskih ribičev nesprejemljiva, podprla sta jo dva ribiča, ki imata ozke osebne in politične interese,« trdi Zlatko Novogradec, a tudi več izolskih ribičev, ki smo jih o tem vprašali. Ministrstvo za kmetijstvo se sklicuje na dejstvo, da v načrtu upravljanja morskega gospodarskega ribištva o trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov ni navedenega natančnega števila posameznih ribolovnih tehnik v morju. Zlatko Novogradec in več drugih ribičev pa trdi, da je slovensko morje premajhno še za 50 ribičev, ki so polni delovni čas zaposleni v tej dejavnosti. Če slovenski ribiči zdaj nalovijo 152 ton in bi 25 hrvaških ribičev v istem morju lahko nalovilo sto ton, je to absolutno prevelik poseg v razpoložljive ribje staleže slovenskega morja. Poseg je neprimerljiv z razmerami v hrvaškem morju, saj bi se v trikrat večje območje hrvaškega morja podalo največ po dva ali trije slovenski ribiči, ki jih hrvaški ribiči še opazili ne bi. Da je v slovenskem morju gneča, sta nam pred dnevi jasno povedala tudi Daniele Kolec iz Umaga in Ezio Kocijančič iz Savudrije, ki se zavedata, kaj bi povzročil prihod hrvaških ribičkih ladij v slovensko morje. Kolec je to slikovito opisal: da bi v nekaj mesecih »razturili« slovensko morje.

Precej manjši ribolov

Hrvaška premore 7746 ribičev, ki nalovijo več kot 70.000 ton rib. Količino ulova nekaterih vrst rib celo povečujejo. Slovenski ribiči pa trdijo, da so od osamosvojitve za več kot 30-krat zmanjšali obseg ulova in so po zmanjševanju ulova svetovni prvaki. Zdaj vsi hrvaški ribiči še naprej upoštevajo sredinsko črto, ki jo kljub drugačni razsodbi še vedno upoštevajo piranski mrežarji, ki si ne upajo v svoje morje čez polovično črto, ker ne vedo, kako bi ribarili, če bi jim tam odnesli mreže. K temu dodajajo, da so jim pred dvema letoma ukinili tako imenovano »ribiško pisarno«, ki je ribičem svetovala in jih zastopala pri državnih organih. Pred dobrim mesecem so predstavniki vlade ribičem obljubili ponovno vzpostavitev svetovalne službe. Zato bodo z razpisom podelili koncesijo za izvajanje javne službe svetovanja in napovedujejo, da bodo razpis »v kratkem objavili v uradnem listu«. Ne bo pa imela več vloge zastopanja ribičev. V finančni perspektivi do leta 2013 na ministrstvu niso dobili nobene vloge za posodobitev ribičkih plovil ali za zamenjavo motorjev ali druge opreme na plovilih, so nam odgovorili. V finančni perspektivi do leta 2020 pa bodo prve javne razpise za posodobitev ribičkih plovil objavili predvidoma leta 2018. Ribiči se pritožujejo, da so jim za te namene do zdaj namenili drobiž, denar iz ribiškega sklada je šel za ribiška pristanišča, za razrez ribiških ladij (a še ta denar so jim potem obdavčili), za prekvalifikacije, marikulturo in podobno, le pri čolnih in opremi so ostali »bosi«. »Zdaj nam na tako majhno njivo prinašajo še konkurenco, ki ji ne moremo biti kos,« pravi Novogradec.

- **Ljudje si ne želijo rožljanja z orožjem. Boris Šuligoj. Delo, 08.01.2018, str. 4**

Piranski zaliv Preusmerjanje pozornosti od problemov ljudi z obeh strani zaliva

Sečovlje – Spor okoli Piranskega zaliva je primer prodajanja megle, zaradi katere naj bi se naroda ob njem ukvarjala z nacionalističnimi vprašanji, namesto z reševanjem gospodarskih in socialnih vprašanj. Politiki obeh držav vnamajo spore, namesto da bi reševali probleme svojih narodov.

To je bilo sporočilo s protesta okoli 30 predstavnikov Radničke fronte in treh predstavnikov Levice, ki so se včeraj popoldne zbrali ob Dragonji, kjer je protestiral tudi Joško Joras. Njihova sporočila, ki so jih prebrali v slovenščini, hrvaščini in italijanščini, je spremljalo 15 (tudi tujih) novinarjev in (v ozadju) trije slovenski policisti.

Na shodu so se vprašali, ali je v nacionalnem interesu slovenskih in hrvaških ribičev, da plujejo in lovijo v spremstvu in pod okriljem agresivnih manevrov policijskih čolnov ter da se namesto s svojimi resnimi vprašanji, ukvarjajo z namišljenimi »nacionalnimi« vprašanji. V resnici so v interesu hujskačev, ki si prizadevajo za ohranitev statusa quo in socialne neenakosti. Opozorili so na velike socialne probleme v obeh državah, na revne, brezposelne, na izseljevanje mladih. Na Hrvaškem je po podatkih Eurostata 1,18 milijona ljudi na pragu revščine, v Sloveniji pa 280.000. Navidezni izhod iz gospodarske krize ne pomeni blaginje za vse. Ljudje na obeh straneh želijo dostojno živeti v miru in od svojega dela. Prepričani so, da se bosta naroda znala zoperstaviti nacionalistom. Željko Marković iz Radničke fronte je pozval, naj o usodi Piranskega zaliva odločajo prebivalci, ki živijo ob njem, predvsem pa naj ribiči prosto ribarijo v zalivu, kot so do zdaj.

Odziv na besede skrajnežev

Hrvaški skrajneži, ki so napovedali protestno akcijo, imenovano Regata za Savudrijo, so naleteli na odpor številnih hrvaških ribičev in dela hrvaške politike, ki takšno akcijo označuje za škodljivo in nepotrebno. Konec tedna je odmevala tudi pridiga škofa Siska Vlada Košiča, ki je dejal, da poteka meja ne more spremeniti nobeno sodišče, niti arbitražno. »Vladajoči slovenski politiki si očitno prizadevajo, da se dobri odnosi med sosedi pokvarijo. Morda zato, ker so vsi iz združene leveice, ki še deluje pod znakom rdeče zvezde, pod katero je bilo leta 1945 v Sloveniji ubitih pol milijona Hrvatov,« je po poročanju Jutarnjega lista opozoril siški škof na maši v mestni katedrali.

- **Arbitražna in marsovci. Boris Šuligoj o patetiki na meji. Delo, 08.01.2018, str. 5**

Kaj se sploh lahko še izcimi iz slovensko-hrvaške patetike? Če predsednik Slovenije pravi, da »noben kompromis ali srednja pot ni sprejemljiva«, in hkrati hrvaški premier, očitno prijatelj Janeza Janše, prepričuje, »mi smo za dialog, vendar ne odstopamo niti za milimeter« ? Ali kdo res verjame, da bo prišel stric iz Bruslja delat red v peskovnik?

Zdi se slaba šala, če v tem položaju predlagamo nov arbitražni postopek o arbitražnem postopku. Ali pa, če Slovenija grozi s tožbo na sodišču, ki ga Hrvaška tako ali tako ne prizna. Prav nobena šala pa ni, da je Hrvaška že zdavnaj sama določila mejo. In da se nikomur na Hrvaškem sploh ne zdi sporna taka enostranska postavitve meje. Pomembneje je, da ohranimo 30.000 vikendov na Hrvaškem, da tam počitnikuje 1,2 milijona Slovencev, da Hrvati smučajo v Kranjski Gori, da imamo dobre gospodarske, kulturne, športne in druge povezave ... Čeprav je Hrvaška (vsaj po mednarodnih pravnih standardih) »prijatelj« ukradla del ozemlja. Kakšno prijateljstvo neki!

Želja slovenske politike po pridobitvi zaslug za implementacijo arbitražne rzsodbe je tako huda, da nobena cena za njeno dosego ni pomembna. Še hrvaškim ribičem se zdi sumljivo, ko jim Slovenija vsiljuje brezplačne dovolilnice za ribolov v svojem, že tako pretesnem morju. Ribolov, ki ustvari na leto pičlih 850.000 evrov prihodkov, res ni omembe vreden. Če si lahko privoščimo barantanje z Luko, pa si ne bi s tem ribiškim drobižem?

Hrvaška ima 125-krat daljšo obalo, 186-krat večjo površino morja, 154-krat več ribičev in nalovi 500-krat več rib kot Slovenija. Slovenija je od leta 1983 za 51-krat zmanjšala količino ulovljenih rib, Hrvaška ostaja pri istih količinah. Slovenija bi imela do sredinske črte, ki ji jo je vsilila Hrvaška, 167 kvadratnih kilometrov morja, arbitraža ji je prisodila dodatnih 44 kvadratnih kilometrov, vendar odrezala približno 50 kvadratnih kilometrov iz sporazuma Drnovšek-Račan. Tudi pri kontrolni točki, v neposredni bližini Joška Jorasa, je šlo na milimetre. A po 27 letih sledi izjava, da je bila meja določena že 1991. V 27 letih zgodovinski spomin usodno zbledi.

V arbitražnem sporazumu so zapisali, da mora Slovenija dobiti stik z odprtim morjem. Toda to, kar je arbitraža dosodila, ni stik, ampak hrvaško morje, in slovensko morje je ostalo tipično zaprto morje. Tudi najbolj čislani hrvaški pomorski pravnik Vladimir Ibler je podpisanemu in več drugim leta 1997 na Bernardinu javno zatrdil, da mora Sloveniji pripasti večji del zaliva. Že zato, ker je na slovenski strani zaliva obala bolj razčlenjena in torej daljša. Daljši obali pripada več morja. Tudi če pozabimo na vso zgodovino in na to, da je Švicar Antonio Caccia konec 19. stoletja podaril lastništvo Savudrije občini Piran. Koga briga pravo s konca 19. stoletja! Samo sto let od takrat je vse drugače. Koga bo čez 27 let še zanimalo slovensko ribištvo?

Ne, ni kriva politika, krivi so tisti, ki jo volijo. Res mislite, da so nam vse te velemojstre političnega dialoga vsilili marsovci? In kdo je kriv, da so naši prijatelji – hrvaški politiki?

- **Spor vpliva na širjenje Evropske unije. Peter Žerjavič. Delo, 09.01.2018, str. 2**

Pahor in Juncker. Nič novega, a jasno sporočilo evropske komisije Hrvaški, da se igra s pristopno perspektivo balkanskih držav

Bruselj – Pravega preboja na pogovorih predsednika Boruta Pahorja z vodilnimi predstavniki EU, povsem skladno s pričakovanji, ni bilo, a predvsem sporočila predsednika evropske komisije Jean-Clauda Junckerja so bila manj dvoumna kot ob prejšnjih priložnostih.

Pahor je sinoči v tvitu poudaril, da je pogovor z Junckerjem »prinesel napredek v razumevanju odgovornosti in vloge evropske komisije za implementacijo arbitražne sodbe o meji«. V najmanj nekaj točkah je bil Juncker v nastopu pred časnikarji na bolj ali manj enaki liniji s Slovenijo. »To ni le dvostranska težava, temveč težava, ki ima vpliv na celotno EU,« je v zvezi z arbitražno odločbo sporočil predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker. Zadevo obravnava predvsem v kontekstu prihodnje širitve EU na Zahodni Balkan.

Pojasnjeval je, da ima zadeva večji pomen, kot si misli marsikdo v Sloveniji in na Hrvaškem. »Nerešeno mejno vprašanje med Slovenijo in Hrvaško vpliva na perspektivo balkanskih držav, da postanejo članice EU. Mejna vprašanja morajo biti rešena pred vstopom v članstvo,« je zatrdil. Evropska komisija Sloveniji in Hrvaški – če želita – ponuja posredovanje. Juncker je bil s konkretnimi informacijami bolj skop. Govoril je predvsem, da bodo poskušali strani »spraviti skupaj«. Vse, kar mora biti vzpostavljeno, bo po Junckerjevi napovedi tudi vzpostavljeno, morda s težavami. »A ni vojne med državama,« je pojasnjeval. Generalno načelo po njegovem je, da se odločitve sodišč morajo izvajati. Opozoril pa je, da vprašanje ne zanima nobenega drugega predsednika vlad ali držav v EU. »To vprašanje jih ne zanima. Poskušam jim razložiti podrobnosti. Prihodnja širitev na Balkan je v rokah Hrvaške in Slovenije,« je povedal. Evropska komisija želi posredovati med stranema na temelju arbitražne odločbe. »To je naša obveznost,« je povedal.

Juncker: Razlike niso tako velike

V hrvaški pristopni pogodbi se arbitražni sporazum omenja neposredno v povezavi z ribolovom. Na vprašanje, ali Hrvaška z zavračanjem arbitraže krši pravo EU, ni hotel jasno odgovoriti. Juncker je še vedno optimističen. Pojasnil je, da je pazljivo prebral odločbo in da »razlike niso tako velike, kot se predstavljajo. Arbitražno odločbo moramo spoštovati, moramo jo izvršiti na najboljši način, ne da bi povečevali razlike«. Pozval je tudi k izogibanju incidentom, saj da smo v obdobju, ko preverjamo, kako se premakniti v smer implementacije. »Ne bi se smeli zaplesti v konflikte. To ne bi koristilo in ne bi pospešilo rešitve,« je povedal.

Glavni cilj Pahorjevega obiska je bil pozvati k dejavnejši vlogi evropske komisije pri doseganju izvrševanja rzsodbe. Ob Junckerjevi navzočnosti je Pahor pozval »hrvaške prijatelje, naj uradno ali neuradno obvestijo Ljubljano in Bruselj, da so pripravljene spoštovati rzsodbo«. To bi po njegovem mnenju zmanjšalo pritisk. Tako bomo lažje našli duh sodelovanja. Hrvaška je lahko postala članica, ker je bil sklenjen arbitražni sporazum, obvezala se je, da ga bo spoštovala. »Ko Hrvaška ne priznava arbitraže, krši pogodbo o lastnem pristopu,« je povedal Pahor. Opozoril je, da je kot predsednik vlade z drugima dvema današnjima sogovornikoma, predsednikom evropskega sveta Donaldom Tuskom in Junckerjem, ko sta bila premiera Poljske in Luksemburga, podpisal hrvaško pristopno pogodbo. Dejavnjšo vlogo evropske komisije glede izpolnjevanja hrvaških arbitražnih zavez obravnava kot politično, pravno in moralno dolžnost evropske komisije. Tudi njena verodostojnost naj bi bila odvisna od tega.

V Bruselj je prišel z zamislivi za izhod iz težavnega položaja, a o njih še ni hotel javno govoriti. Konkretno ukrepanje prepušča Junckerju in njegovemu prvemu podpredsedniku Fransu Timmermansu, ki se ukvarja z zadevo. Omahovanje pri izvršitvi ali kar neizvršitev odločbe da bi bila spodbuda tistim silam v obeh državah in celotni regiji, ki vidijo priložnost v

nacionalizmu in zavračanju spoštovanja mednarodnega prava. Pahor bo danes nadaljeval obisk v Bruslju s sestankom z generalnim sekretarjem Nata Jensom Stoltenbergom.

- **S turističnimi ladjami v Piranski zaliv in v Umag na sardele. Zoran Potič, Željko Matić, Boris Šuligoj. Delo, 09.01.2018, str. 2**

Meja na morju. Hrvaški vojni veteran Petar Janjić namerava 3. februarja v Piranskem zalivu izvesti protestno-komemorativno akcijo

Ljubljana – Upokojeni polkovnik Petar Janjić - Tromblon je predstavil podrobnosti akcije, ki jo namerava izvesti 3. februarja v Piranskem zalivu. Nekaj podobnega se je tam že zgodilo novembra 2009. O razmerah v Piranskem zalivu in implementaciji arbitraže bo na OZP za zaprtimi vrati razpravljali tudi politični vrh Slovenije.

Dogajanje v Piranskem zalivu bodo v petek obravnavali tudi na odboru za zunanjo politiko. Predsednik odbora Jožef Horvat (NSi) je pojasnil, da bo odbor zasedal za zaprtimi vrati, ker gre za občutljive informacije o razvoju dogodkov pri implementaciji arbitražne odločbe. »Od predsednika vlade Mira Cerarja pričakujemo, da bo člane odbora podrobno seznanil o vsebini pogovora s hrvaškim premierom Andrejem Plenkovićem v Zagrebu.« Radi bi vedeli, kako si je vlada zamislila izpeljati implementacijo arbitražne odločbe v sedanjih okoliščinah, koliko lahko upamo na podporo institucij Evropske unije in kakšne so diplomatske aktivnosti Slovenije.

Horvat meni, da je slovenska politika enotna pri vprašanju arbitražne odločbe, in spomni, da so bili na zadnjem srečanju OZP o arbitraži vsi sklepi sprejeti brez glasu proti.

Uradna slovenska stališča so, da je treba odločitev sodišča upoštevati v celoti, da je meja na morju določena in neproblematična, s Hrvaško pa se želi pogovoriti le o implementaciji odločbe, ne pa začeti novega kroga pogajanj o poteku meje od začetka. Slovenski politični vrh v teh dneh ponavlja, da dokler Hrvaška ne bo začela spoštovati mednarodnega prava, lahko pričakuje težave pri vstopanju v OECD in schengensko območje.

Tromblon vabi slovensko desnico v Piranski zaliv

Upokojeni polkovnik Petar Janjić - Tromblon je uro pred iztekom ultimata, ki ga je pred dnevi postavil premieru Plenkoviću, predstavil podrobnosti akcije, ki jo namerava izvesti 3. februarja letos v Piranskem zalivu. »Akcijo je spodbudilo neodgovorno vedenje obeh vlad, zato je nastala kot skupna akcija hrvaških branilcev in intelektualcev ter vseh drugih razumnih ljudi na Hrvaškem pa tudi v Republiki Sloveniji. Skupaj bi opozorili na težave in zahtevali hitro rešitev nevarne in nepotrebne problematike, pomembne za rešitev spora o nerešenih mejnih vprašanjih,« piše na desničarskem portalu dnevno.hr.

Tromblon je sprva načrtoval, da bi v akciji sodelovalo okoli 100 zasebnih plovil, vendar si je zaradi velikih stroškov in morebitnega slabega vremena premislil. Kdor bo hotel, bo lahko prišel z zasebnim plovilom, vendar bodo večino prevozov do sredinske črte, ki je veljala za razmejitveno črto pred arbitražno odločitvijo, opravljali s turističnimi ladjami. »Protestniki izletniki« bodo morali za to plačati deset evrov. Sredi zaliva bodo v morje odvrgli vence za vse umrle hrvaške branilce, nato se bodo vrnili v Umag, poslušali govore povabljenec ter se družili ob spremljavi pesmi in jedli sardele na žaru.

Tromblon opozarja slovensko policijo, naj ne ovira izkazovanja časti in spoštovanja umrlim branilcem na sredinski črti; če tega ne bo upoštevala, bo »odgovorna za vse morebitne neželene in nenačrtovane dogodke«.

Ponovitev iz leta 2009

Incident, ki ga napoveduje Petar Janjić, ne bi bil prvi te vrste. Nekaj zelo podobnega se je v tem zalivu zgodilo že v soboto, 7. novembra 2009, v akciji, ki jo je vodila tedanja hrvaška novinarka HTV Branka Šeparović. V zaliv je priplulo 45 večinoma večjih čolnov, na katerih je bilo najmanj 400 ljudi, med njimi polovica ribičev. Množica plovil je plula v formaciji, ki je značilna za vojaške ladje na borbeni plovbi. Nekaj časa so pluli po sredinski črti, vendar so se tudi povsem približali Piranu in prižigali bakle, izstrelili več signalnih raket, metali v morje plavajoče hrvaške zastavice in steklenico s hrvaškimi zahtevami, kako naj bi potekala meja na morju.

Piranski ribiči so tistega dne dobili namig, naj se raje zadržijo v pristanišču, da ne bi izzvali spopadov, vsem pa je bilo jasno, da je bila akcija koordinirana in usmerjena proti arbitražnemu sporazumu med Jadranko Kosor in Borutom Pahorjem.

Slovenski policijski čoln P111 je posredoval šele po tem, ko je večina od 45 plovil že izplula iz zaliva.

Včeraj smo na ministrstvo za notranje zadeve poslali vprašanje, kako se namerava država odzvati na napovedano konfliktno akcijo, vendar odgovora nismo prejeli.

- **Koliko tožb zadošča za ustavitev plinovoda? Borut Tavčar. Delo, 09.01.2018, str. 4**

Tržaški zaliv. Vse lokalne skupnosti in Slovenija proti terminalu in plinovodu, Italija pa gre naprej

Ljubljana – Videti je že bilo, da se je Italija odpovedala plinskemu terminalu v Žavljah, pa je izdala okoljevarstveno dovoljenje za podmorski plinovod Trst–Gradež–Vileš. Ta plinovod je bil najprej del projekta terminala, nato so ju ločili v dva postopka.

Slovenija se je pridružila petim tožbam proti okoljevarstvenemu dovoljenju za plinovod pod morjem med Trstom in Gradežem na sodišču v Rimu. Projekt plinovoda je povezan z načrtom plinskega terminala v Žavljah, ki mu italijanske lokalne skupnosti, občina Ankaran in tudi Slovenija nasprotujejo že več let. Dokazale so celo, da je terminal v nasprotju z načrtom razvoja tržaškega pristanišča. Slovenija je pred dvema letoma tožbo omenjala kot zadnji ukrep, po diplomatskih pogovorih in opozorilih. Takrat je Italija terminal v Žavljah in plinovod umaknila s seznama evropsko pomembnih projektov, s čimer se je odpovedala evropskemu sofinanciranju, Slovenija pa je s tem izgubila pravico do veta na projekt.

Vrsta tožb

Občina Ankaran je medtem 26. oktobra lani zaradi dovoljenja za plinovod, ki sta ga junija lani izdali italijanski ministrstvu za varstvo okolja in morja ter za kulturo in turizem, vložila že drugo tožbo proti Italiji. Prva tožba je sledila dovoljenjem za terminal. Tožili sta tudi dežela Furlanija - Julijska krajina in občina Milje, konec novembra pa se je na okoljevarstveno soglasje pritožila tudi tržaška občina. Tržaški časniki Picollo je poročal, da se pritožba tržaške občine nanaša na projekt plinovoda Trst–Gradež, ki bi se navezal na plinski terminal v Žavljah. Okoljsko skladnost projekta je pristojno italijansko ministrstvo za okolje sicer potrdilo pod pogojem, da se pri izvedbi upošteva več omejitev.

Slovenija se je po soglasju vlade za skupno nasprotovanje projektu terminala in plinovoda z deželno Furlanijo - Julijsko krajino, dogovorjenem na koordinacijskem odboru ministrov Italije in Slovenije, 10. oktobra lani, pridružila vsem petim tožbam proti Italiji. Kot že večkrat prej so slovenski predstavniki tudi oktobra opozorili na spornost plinskih projektov v Tržaškem zalivu, a, kot ugotavljajo na ministrstvu za okolje in prostor, spet neuspešno. Okoljevarstvena dovoljenja za plinovod in terminal sta pomembna koraka do gradbenega dovoljenja, ki pa v nobenem primeru še ni bilo izdano. Na ministrstvu za okolje pričakujejo, da bo italijanska vlada tudi zaradi tožb temeljito razmislila, ali so plinski projekti v Tržaškem zalivu res strateški energetske projekti Italije.

Delitev projekta

Italijansko ministrstvo za varstvo okolja je pri potrjevanju projektov terminala in plinovoda, ki sta za vse tožnike nedvomno medsebojno odvisna, sicer ločilo postopek za terminal od tistega za plinovod. Tržaška občina se v svoji pritožbi zato sklicuje tako na očitno nelegitimnost razdvojitve obeh postopkov, ki predstavljata projektno celoto, kot na varnost prebivalstva, negativen vpliv na turizem in ribolov, oviranje pomorskega prometa in spornost dela trase predvidenega plinovoda.

Sloveniji le škoda

Terminal v Žavljah in plinovod proti notranosti Italije Sloveniji ne bi prinesel nobene koristi, pravijo slovenski energetiki, ki opozarjajo tudi, da ima sever Italije že dovolj dobavnih poti plina. Jadransko morje je zaprto, voda v njem se zamenja šele v 80 letih, opozarjajo varuhi morja. Nevarnost za razlitje nafte, ki bi ga lahko povzročil tudi gostejši promet tankerjev za plin, nevarnost eksplozij in tudi težka industrija ne sodijo v to morje in na njegove obale. Energetiki bi se sicer strinjali s terminalom na Krku, seveda z do okolja prijaznejšo tehnologijo, kot je predvidena za Žavlje, in povezovalnimi plinovodi na sever in jug.

- **Na plakatu piše Berlusconi predsednik. Tone Hočevar. Delo, 09.01.2018, str. 6**

Italija. Parlamentarne volitve so pred vrati, vojna se je začela – Slovencem se piše slabše kot zadnja desetletja
Zgoraj je emblem stranke Naprej, Italija, ki je vzklík nogometnih navijačev, spodaj z velikimi črkami napis Berlusconi predsednik. Tak je plakat, ki ga je včeraj mestu, deželi in svetu predstavil nekdanji premier, Vitez, nekoč tudi najbogatejši Italijan Silvio Berlusconi.

Toda Italije letos ne bo na svetovnem prvenstvu v Rusiji, Berlusconi pa ne more kandidirati, ne more voditi vlade ali sedeti v parlamentu, ker je bil pravnomočno obsojen v zadevi Mediaset. In vendar prav njemu in njegovim ankete napovedujejo zmago na volitvah 4. marca.

Do volitev je še skoraj dva meseca, vojna med politikami pa se je že začela. Javnomenjske raziskave letijo z vseh strani. Večina anketarjev daje prednost Silviu Berlusconi in njegovim zaveznikom z desne sredine. Prepričani so, da bo znal zdaj že nekdanji Vitez, ki v javnosti ostaja mož z viteškim naslovom, povezati sredinski zmerni del volivcev, ki se tradicionalno nagibajo rahlo na desno, z njimi tudi zmagati in voditi vladno politiko v ozadju. Za hrbotom nekoga, ki bi vsaj za začetek posodil svoje dobro ime, denimo evropski vodja parlamenta Antonio Tajani, ki je že bil Berlusconijeva desna roka, ali beneški deželni guverner Luca Zaia, ki je že bil kmetijski minister v časih, ko je bila Severna liga v Berlusconijevi vladi. Omenjajo tudi orožniškega generala Leonarda Gallitellija, ki je menda spoštovan mož.

Berlusconi bo poskusil povezati v zmagovito koalicijo svojo stranko Naprej, Italija, ki se v resnici nikoli ni razvila v pravo stranko, ampak je vedno delovala kot Berlusconijevo podjetje, in Severno ligo, ki se je nekoč borila za odcepitev severa od juga, zdaj pa dviga glas proti evru in združeni Evropi. Matteo Salvini, ki vodi Severno ligo, zdaj se ji pravzaprav reče samo še Liga, ker bi rada vladala v vsej državi, se je že prijavil, da bi z veseljem vodil vlado, pa tega vendarle nihče ne pričakuje.

Pomlajeni potomci skrajne desnice

V Berlusconijevi koaliciji je tudi manjša stranka Bratje Italije, sestavljena iz pomlajenih potomcev skrajne desnice. Vodi jo Giorgia Meloni, hči funkcionarja rajne komunistične partije, ki je zapustil družino, in ona se mu še zdaj maščuje. Ker po ustavi ne smejo imeti imena fašistični, si ti nasledniki fašistov vedno znova izmišljajo nova imena.

Med favoriti volitev bi rada spet bila skupina, ki se imenuje Gibanje 5 zvezd, v komaj končanem mandatu prejšnjega parlamenta (razpustili so ga 28. decembra) najmočnejša posamična stranka, ki pa ne vstopa v koalicije in ji v novi volilni zakonodaji kaže bolj slabo. Volilni zakon namreč spodbuja koalicije, vrača se k dvopolni ureditvi, ki jo je zmotil prav pojav 5 zvezd.

To populistično gibanje je nastalo v glavi komika Beppeja Grilla, ki zaradi pretekle obsodbe tudi ne more kandidirati, zdaj pa gibanje formalno vodi mlad, samozavesten in vase zagledan populist Luigi Di Maio, ki bi se ga menda Grillo rad znebil že pred volitvami. Javnost je zadnje dni vznemirila napoved, da bi pri 5 zvezdah kot kandidat na volitvah rad nastopil tudi z največjim brodolomom turistične križarke omadeževan Francesco Schettino, kapitan ladje Costa Concordia.

Brez izkušenj in vizije

Na levi sredini, ki je vladala zadnjih pet let, se je pred volitvami junaško izpostavil vodja zdaj vladajoče Demokratske stranke Matteo Renzi. Bivši premier, ki je priplezal na vrhove brez izkušenj in vsakršne vizije, se je pred letom sam zbrcal iz vladne palače, zdaj pa mu tako slabo kaže, da si je za geslo izbral boj proti plačevanju televizijske naročnine. Ali je to storil zato, ker bi se rad prikupil Berlusconi, ki je lastnik že dolgo zmagovitega zasebnega televizijskega imperija Mediaset, ali samo zato, ker mu je zmanjkalo politične municije, še ni jasno. Z Berlusconiem se je Renzi v preteklosti že spogledoval in posvetoval, tudi prejšnji volilni zakon sta kovala skupaj.

V Demokratski stranki je samovšečni politik Renzi na stranskem tiru, vsaj ta trenutek, ko ni jasno, kdo bo vodil demokrate in na koliko kosov bodo razrezani do volitev. Struje v stranki, ki so tudi formalno razbite na skupine in nove stranke, še niso dokazale, da so se sposobne poenotiti in znova povzpeli na oblast.

Slovinci na levici

Med strujami, ki se pojavljajo pri demokratih, je opazna razlika v vseh v stališčih, eni bi radi nazaj na levico, drugi se trudijo za volivce v sredini. Sedanji finančni minister Pier Carlo Padoa-Schioppa je predlagal, da bi po volitvah sestavili močno koalicijo leve in desne sredine, kar pomeni vlado, v kateri bi skupaj sedeli berlusconijevci in demokrati, ki so že zdaj nekakšno zlitje rajnkih komunistov in rajnkih demokristjanov zmerne usmeritve.

Posebno poglavje bližajočih se volitev so slovenski rojaki v Italiji. Položaja, ki denimo v Sloveniji pritiče italijanski manjšini, Slovenci v Italiji nimajo, zadnja desetletja so bili zastopani v rimskem senatu ali v poslanski zbornici, ker so jih na svojih listah kandidirali rajniki komunisti in pozneje stranke, ki so bile naslednice komunistične stranke. Z novim volilnim zakonom in novimi regionalnimi delitvami v Furlaniji - Julijski krajini (kjer tudi ni več pokrajin), predvsem pa zaradi zelo oslabljenih Demokratov, zastopanost Slovencev tokrat ni več zagotovljena. Del manjšine je menda že poskusil navezati stike z desnico, pa je tudi tokrat spodletelo. Za italijansko politiko vsi Slovenci sodijo na levo.

- **Izraelski izgon afriških beguncev in migrantov. Boštjan Videmšek. Delo, 09.01.2018, str. 6**

Pregon prosilcev za azil. Izrael pozablja na svojo zgodovino begunstva, migracij in preganjanja

Izraelska vlada je prejšnji teden sprejela dekret, s katerim namerava v prihodnjih treh mesecih izgnati iz države približno 40.000 prosilcev za azil, ki večinoma prihajajo iz Eritreje in Sudana. Oblasti so beguncem in migrantom, ki so jih označile za »infiltratorje«, »ponudile« izbiro med plačilom letalske karte in »bonusa« v znesku 3500 dolarjev ali trajnim zaporom. »'Infiltratorji' imajo jasno izbiro – ali bodo sodelovali z nami in odšli prostovoljno, spoštljivo, človečno in legalno ali pa bomo morali uporabiti druga orodja, ki so nam na voljo po zakonu,« je prejšnjo sredo izjavil predsednik izraelske vlade Benjamin Netanjahu in pozneje na družabnih omrežjih strnil svoje misli v stavek, da imajo »'infiltratorji' na voljo dve možnosti: letalsko karto ali zapor«. Netanjahu je afriške migrante in begunce v odkrito rasistični izjavi celo označil za »grožnjo socialnemu družbenemu tkivu, nacionalni varnosti in nacionalni identiteti ... ter obstoju Izraela kot judovske in demokratične države«.

(Ne)delujoča azilna politika

V Izraelu je trenutno okoli 40.000 prosilcev za azil. Po podatkih Združenih narodov je med njimi 27.500 Eritrejcev in 7800 Sudancev. Potem ko so izraelske oblasti leta 2016 na egiptovski meji postavile zid, so se migracije iz podsaharske Afrike sicer ustavile, življenje beguncev in migrantov v Izraelu pa je bilo iz meseca v mesec bolj mizerno. V zadnjih petih letih je vlogo za odobritev azila v Izraelu oddalo 14.000 Sudancev in Eritrejcev. Le desetim (!) je bila prošnja odobrena. Ob tem so izraelske oblasti 200 Sudancem iz Darfurja odobrile začasno »humanitarno zaščito«.

Potem ko so prosilci za azil leta 2014 v Tel Avivu – v najbolj liberalnem izraelskem mestu živi večina afriških priseljencev – organizirali proteste zaradi katastrofalnih razmer in zelo počasnih ter selektivnih azilnih postopkov, so oblasti še zaostrele odnos do Afričanov. Načrt za izgon afriških beguncev in migrantov iz Izraela, kjer so vrsto let bili cenena delovna sila, sta skupaj pripravila notranji minister Arje Deri iz skrajno desne stranke Šas in minister za javno varnost Gilad Erdan iz Netanjahujeve vladajoče stranke Likud, deportacije pa dejansko niso nič novega.

V zadnjih štirih letih je namreč Izrael – večinoma v Ruando in Ugando – deportiral že približno 4000 prosilcev za azil. Ker Eritreja in Sudan ne veljata za varni državi, so izraelske oblasti za deportacijo izbrale »tretje države«. Tako meni tudi profesorica Galia Sabar, ki na Univerzi v Tel Avivu vodi afriške študije. Po njenih besedah izraelski »preselitveni program« krši mednarodne konvencije o človekovih pravicah. »Eritrejskih in sudanskih prosilcev za azil po konvencijah ZN ne bi smeli vrniti v države, od koder prihajajo. Toda Izrael predvideva, da temnopoltega Afričana lahko pošljejo v drugo afriško državo. A kako naj ta tam preživi? Brez službe, brez poznavanja jezika, brez socialne mreže, brez okolja, ki bi ga sprejelo,« se sprašuje Galia Sabar.

Ruanda in Uganda zanikata dogovor z Izraelom

Tako izraelski kot ruandski in ugandski mediji so novembra pisali, da bo Izrael deportiral večino prosilcev za azil v afriški državi na območje Velikih jezer – v Ruando celo do 10.000 ljudi. Ruanda in Uganda, kjer živi skoraj milijon in pol beguncev iz Južnega Sudana, naj bi z izraelskimi oblastmi celo podpisali pogodbo, toda oblasti obeh držav sta dogovor z Izraelom v zadnjih dneh (nenavadno) ostro zanikali. Ruandski zunanji minister Olivier Nduhugirehe se je na trditve Izraela, da je njegova država podpisala dogovor o sprejemu afriških migrantov iz Svete dežele, odzval na twitterju, kjer je zapisal: »Lažne novice!« In dodal: »Ruanda z Izraelom nima nobenega dogovora o namestitvi afriških migrantov.« Podoben je bil odziv ugandskega zunanjega ministra Henryja Oryema Okella, ki je obstoj dogovora z Izraelom kratko in jedrnat označil za »absolutno sranje«.

Odločitev izraelskih oblasti za izgon beguncev in migrantov je – v času, ko Izrael množično prepoveduje delovanje nevladnih organizacij – obsodila vrsta organizacij, ki se borijo za človekove pravice. V skupnem pismu so od izraelske vlade zahtevali ustavitve postopkov izгона. »Vsakdo, ki ima srce, mora nasprotovati izgonu beguncev,« so med drugim napisali v pismu. Izraelsko vrhovno sodišče je septembra odločilo, da morajo oblasti v 90 dneh zapreti priporni center Holot – dejansko zapor v puščavi Negev, v katerem v grozljivih razmerah še danes biva približno 1000 beguncev in migrantov. Toda to se še ni zgodilo. Borci za človekove pravice upajo, da bo vrhovno sodišče razveljavilo tudi dekret o deportacijah, toda upanja ni veliko.

Odločitev Netanjahujevega kabineta je kritiziral tudi visoki komisar za begunce pri Združenih narodih Filippo Grandi, ki je včeraj izjavil, da je odločitev za izgon 40.000 prosilcev za azil razlog za veliko zaskrbljenost. »Izrael ima bolečo zgodovino migracij in izgnanstva. Nove generacije ne smejo pozabiti, da begunci ne bežijo po lastni izbiri, ampak zato, ker nimajo izbire,« je dejal Grandi.

- **Spor o imenu rešen do julija. Makedonija. Delo, 09.01.2018, str. 6**

Na kratko

Skopje – Makedonski premier- Zoran Zaev je v nedeljo v pogovoru za grško televizijo Alfa izrazil prepričanje, da bo spor z Grčijo o uradnem imenu Makedonije rešen najpozneje do julija. Dodal je, da je želja po rešitvi tega vprašanja, ki traja že več kot 25 let, na obeh straneh. Napovedal je, da bodo v Makedoniji kmalu pripravili sestanek s predstavniki grške vlade in opozicije. Izrazil je tudi pripravljenost za pogovor o poimenovanju skopskega letališča, ulic in cest, ki so poimenovane po Aleksandru Velikem. Rešitev mora biti po njegovem sprejemljiva za obe strani, a je zavrnil, da bi razkril podrobnosti, da ne bi, kot je dejal, ogrozil pogajalskega procesa.

- **Pen poziva k odstranitvi žice. Delo, 09.01.2018, str. 13**

Knjižni kalejdoskop

Članice in člani slovenskega centra Pen ter odbora pisateljev za mir mednarodnega Pena so presenečeni ugotovili, da žične ovire na meji Slovenije s Hrvaško še niso odstranjene, čeprav je bilo rečeno, da je to začasen ukrep. »V naših očeh žična ograja pomeni podrejanje nenačelnim pritiskom in populističnim politikam nekaterih sosednjih držav, ki pa se zaradi našega ograjevanja ne počutijo nič bolj varne, saj sicer na mejah s Slovenijo ne bi postavljale lastnih ovir. Žična zaščita je bila - nameščena proti volji ljudi in je v popolnem nasprotju z našim videnjem domovine, Evrope in sveta, kakor ga v naši državni himni ubeseduje France Prešeren v verzu ne vrag, le sosed bo mejak ... Verjamemo, da bi bila vzpostavitev prejšnjega stanja ob meji dobrodošla poteza in znak dobre volje pri urejanju težav v odnosih s Hrvaško,« so zapisali v izjavi za javnost. Mnoge med njimi žične ovire spominjajo na hudo izkušnjo s koncentracijskimi taborišči, bodečo žico okrog okupirane Ljubljane ter žice in rešetke vseh vrst, ki so kratile svobodo ujetnikom in žrtvam po drugi svetovni vojni in v vojnah ob razpadu nekdanje države. Nekateri se tega še živo spomnijo, za večino pa žična pregrada pomeni simbol nasilja totalitarnih oblasti in kršitve osnovnih človekovih pravic.

Slovenski center Pen in odbor pisateljev za mir mednarodnega Pena se pridružujeta protestom, ki opozarjajo, da ohranjanje rezilne žice ob meji ne odseva skrbi za okolje in človekove povezanosti z naravo. Vlado Republike Slovenije pozivajo k odstranitvi žične ograje na državni meji.

- **Katja Kleindienst (ur.) O slovenski književnosti v Italiji in Avstriji. Slovenska matica, Ljubljana 2017. K. R. Delo, 09.01.2018, str. 15**

Izšlo je

V knjigi so zbrani referati, ki so bili predstavljeni na simpoziju Slovenske matice oktobra 2016. Pripravil ga je dolgoletni tajnik in urednik pri Slovenski matici Drago Jančar. Prispevki različnih avtorjev ponujajo vpogled v literarno ustvarjanje pa tudi splošno družbeno stanje na robovih slovenskega etničnega ozemlja v Italiji in Avstriji. Avtorji prispevkov so Marko Kravos, Marija Pirjevec, Miran Košuta, Tatjana Rojc, Veronika Breclj, Andrej Leben, Tomaž Ogris in Manca Erzetič. Milček Komelj je v uvodnem nagovoru ob začetku simpozija povedal, da so se že v tezah za simpozij spraševali o pojmu enotnosti slovenskega kulturnega prostora in koliko je termin slovenska zamejska književnost sploh še upravičen.

Delo naših rojakov na robu narodnega ozemlja je lahko obrobno kvečjemu v geografskem smislu, sicer pa po ustvarjenem pomenu pogosto sega v naše ustvarjalno osrčje.

- **Marija Pirjevec (ur.). Tržaška knjiga. Slovenska matica, Ljubljana 2017. K. R. Delo, 09.01.2018, str. 15**

Izšlo je

To je ponatis že dlje časa razprodane knjige, ki je prvič izšla leta 2001, sicer pa spada v serijo knjig, ki jo o slovenskih mestih izdaja Slovenska matica. Tržaška knjiga prinaša tekste petinosemdesetih avtorjev, pri čemer so upoštevani samo slovenski teksti (razen Valvasorjevega v nemščini). V spremni besedi Tržaška zgodba urednica spregovori o slovenski kulturni in nacionalni navzočnosti v Trstu. Posebej je treba poudariti, da Tržaška knjiga ne prinaša le izbora literarnih tekstov, temveč tudi prispevke drugih žanrov, povezane s Trstom ali o njem. Dopolnjuje jo izbor likovnih del tržaških slikarjev na temo Trsta. Jasna Merku, ki je izbrala likovno gradivo, je napisala spremno besedo Likovni portreti Trsta. Naslovnico knjige denimo krasi slika Avgusta Černigoja Veliki kanal, olje na lepenki, 1915. V knjigi so predstavljeni prispevki številnih avtorjev, od Franceta Prešerna do Borisa Pahorja in Alojza Rebule.

- **Juncker kot krmar arbitražne barke. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 10.01.2018, str. 1**

Misija. Predsednik EK naj bi se vključil, ker je Zagreb dal »košarico« Timmermansu

Bruselj – Po navedbah slovenskih virov bo predsednik evropske komisije (EK) Jean-Claude Juncker že do konca meseca povabil oba premiera, Mira Cerarja in Andreja Plenkovića, na pogovore v Bruselj. Tema pogovorov naj bila le izvajanje arbitražne razsodbe in nikakor ne iskanje neke srednje poti. Vključitev Junckerja v zadevo naj bi bila posledica neuspeha misije prvega podpredsednika Fransa Timmermansa, ki je od Junckerja dobil nalogo za posredovanje in bi moral že do konca lanskega leta obiskati obe glavni mesti.

Viri sicer trdijo, da je Timmermans, ki se ukvarja z najtršimi orehi v EU, v Zagrebu »dobil košarico« in da je bila njegova posredniška misija zavrnjena. To, da se Hrvaška ni hotela pogovarjati s Timmermansom, je v evropski komisiji vzbudilo veliko nelagodja. Viri zatrjujejo, da bi Juncker moral vztrajati pri sklicu sestanka, čeprav bi iz Zagreba prihajala znamenja, da se nočejo pogovarjati o implementaciji arbitraže.

- **Boleča spoznanja. Peter Žerjavič. Delo, 10.01.2018, str. 1**

Tema dneva

Predsednik Borut Pahor je odpotoval iz Bruslja zmerno zadovoljen z doseženim in zmerno optimističen glede prihodnjega razvoja dogodkov. Res je, da Hrvaška pri svoji razlagi nima somišljenikov, a prepričljivih vzvodov, s katerimi bi jo le spodbudili, da na koncu prizna arbitražno razsodbo kot mednarodnopravno dejstvo, tudi še ni.

Predvsem pričakovanje, da se bo evropska komisija kot varuhinja evropskih pogodb, ki je zasnovala arbitražni sporazum, dejavno, odločno in učinkovito vpletla v zadevo, se ni izpolnilo. Misija prvega podpredsednika evropske komisije Fransa Timmermansa glede poštenega in celovitega izvrševanja razsodbe do zdaj ni bila uspešna. Tudi s tiho diplomacijo opazne spremembe niso bile dosežene.

Jean-Claude Juncker, ki je v rednih stikih z vsemi voditelji članic, je do zdaj nastopal z bolj dvoumnimi sporočili. Tako kot septembra za Delo je tudi ob Pahorjevem obisku pojasnil, da zadeva ne zanima nikogar drugega kot Slovenijo in Hrvaško. Kar je seveda v nasprotju z njegovimi svarili o dramatičnih posledicah arbitražnih zapletov za prihodnjo širitev EU na Balkan. Tudi zato bo Junckerjeva misija pri zblíževanju obeh članic ostala negotova. Vse, kar je bilo videno do zdaj med stranema, je bil bolj govor gluhih. Stvar je posebno zapletena, ker se ne išče neka kompromisna sredinska točka in so na kocki temeljna mednarodna pravila. Zato ni alternative zblíževanju, ki temelji na razsodbi. Nekega novega sporazuma ne more biti.

Evropska diplomacija bo morala predvsem poiskati pot Hrvaške k spoznanju, da je spoštovanje razsodbe in njeno izvajanje pravzaprav v njenem lastnem interesu. Vprašanja, ki so za Zagreb v resnici najbolj kočljiva in boleča, denimo široko območje stika, kot ga je definiralo arbitražno sodišče, bodo s prakso najbrž postala manj dramatična.

- **Z očitki premieru Cerarju je SDS ostala povsem osamljena. Majda Vukelić. Delo, 10.01.2018, str. 2**

Izredna seja državnega zbora. Tudi vse opozicijske stranke so bile proti predlogu SDS za vložitev ustavne obtožbe Ljubljana – Največja opozicijska stranka SDS je ostala sama v oceni, da je premier v zadevi Ahmada Shamieha ravnal v nasprotju z ustavo in zakonom. V nobeni poslanski skupini se niso pridružili podpori predlogu za ustavno obtožbo Mira Cerarja.

Bolj ali manj so jo ocenili kot še eno od epizod predvolilne kampanje SDS, čeprav je ustavna obtožba proti predsedniku vlade – tega instituta druge primerljive ureditve ne poznajo, v Evropi je mogoča ustavna obtožba le proti predsedniku države, ki je izvoljen na neposrednih volitvah in ga razen z uspešno ustavno obtožbo ni mogoče prisiliti k predčasnemu odstopu – tako resen ustavni institut, da ga je mogoče uporabiti le v najtežjih primerih zlorabe oblasti.

SDS v ustavni obtožbi premieru očita, da je ob zavzemanju za sirskega begunca, ki mu je novembra grozila deportacija, ne samo presegel zakonska pooblastila, ampak ravnal tako, da bi lahko govorili o storitvi kaznivega dejanja zlorabe položaja ali uradnih pravic.

Predsednik vlade Miro Cerar je ustavno obtožbo v celoti zavrnil in poudaril, da je bilo njegovo posredovanje v primeru sirskega begunca primerno, pravno nesporno in pravično, zaradi česar še danes »sprejemam vso politično odgovornost«, saj je prepričan, da s svojimi ravnanji ni posegel v postopke drugih državnih organov.

Trhli argumenti

Razlogi, da so druge politične stranke glasovale proti ustavni obtožbi (le NSi se je glasovanja vzdržala), niso bili povsem enotni. V SMC so jo označili za pohod prevlade strahu, sovraštva in terorja nad ljudmi, ki slepo ne sledijo SDS, pri čemer ta stranka uporablja laži, manipulacije in sfrizirane številke. V SD so ocenili, da je ustavna obtožba spisana nedostojno slabo in izhaja iz napačnega razumevanja diskrecijske klavzule v dublinski uredbi ter predstavlja ščuvanje ljudi. V Desusu so prepričani, da obtožba sloni na trhlih argumentih.

Humana duša

V NSi so presodili, da se je Cerar po nepotrebnem vtikal v stvari, v katere bi bilo bolje, da se ne bi, vendar s tem ni kršil ustave, zato je ustavna obtožba pretirana. Če že, bi bila v tem primeru po mnenju te opozicijske stranke primernejša interpelacija. V Levici so izpostavili, da predsednik vlade kljub svoji siceršnji protibegunski naravnosti v primeru Shamieha ni ravnal protizakonito, kar potrjuje tudi odločitev upravnega sodišča, ki je ugodilo sirskega begunca in njegov primer vrnilo ministrstvu za notranje zadeve v ponovno odločanje. Sodišče je ugotovilo, da Shamiehova prošnja za azil sploh ni bila zavržena, saj MNZ ni izdalo takšnega sklepa. Z odredbo sodišča tako Shamieh do pravnomočnega zaključka postopkov ostaja v Sloveniji.

Predloga ustavne obtožbe niso podprli niti v poslanski skupini nepovezanih poslancev, toda ne zato, ker bi bili z delom predsednika vlade zadovoljni, ampak ker podpirajo »prebujenje humane duše Mira Cerarja«.

Tudi če bi včeraj ustavno obtožbo podprlo dovolj poslancev (46), bi imelo zadnjo besedo pri razsodbi o tem, ali je premier kršil ustavo in zakon, ustavno sodišče. Doslej so bili aktualni trije predlogi, a noben ni prišel do presoje ustavnih sodnikov. Pobudnik vseh je bila stranka SDS.

• **»Slovenija ima razsodbo, Hrvaška le obvezo, da jo spoštuje«. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 10.01.2018, str. 3**
Pahorjeva misija. Slovenski predsednik v Bruslju sporočil, da se čas izteka in da bi bilo odlašanje tvegano
Bruselj – Po slovenski logiki predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker ne bi smel odlašati z resnejšimi prizadevanji za uveljavitev razsodbe, saj utegnejo incidenti uiti nadzoru in še bolj zaplesti položaj.

Poleg tega namerava Slovenija v primeru neugodnega razvoja dogodkov pripraviti pismo za evropsko komisijo, ki bo nekakšen začetek tožbe Hrvaške pred sodiščem EU v skladu z 259. členom pogodbe o delovanju Unije. V njem naj bi navedli pravne vzroke za sprožitve postopka, predvsem hrvaško kršenje prava EU in lastne pristopne pogodbe. K temu naj bi bila priložena še dokumentacija o incidentih. Po predvidenem postopku ima evropska komisija pred samo vložitvijo tožbe tri mesece časa za odziv.

Izvajanje arbitražne razsodbe je bila sicer osrednja tema pogovorov predsednika Boruta Pahorja z vodilnimi predstavniki Unije. V njih je poudarjal odgovornost EU za zadevo in pozival k večji vlogi njenih institucij pri doseganju rešitve z izvajanjem razsodbe. Drugi dan obiska v Bruslju se je pogovarjal še z generalnim sekretarjem Nata Jensom Stoltenbergom, a arbitražno vprašanje sploh ni bilo tema pogovorov, saj Pahor ni hotel, da bi se o njem razpravljalo na zavezništvu, ki ima predvsem vojaško obrambno dimenzijo.

Pahor ima sicer številna izkušnje s slovensko-hrvaškim vprašanjem, saj je bil konec prejšnjega desetletja predsednik vlade, ko je bil sklenjen arbitražni sporazum. Tudi bruseljskim sogovornikom se je predstavljal kot zagovornik dialoga in čim boljših odnosov s Hrvaško. Hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović bo v soboto med gosti slovesnega kosila na začetku njegovega drugega mandata. Ob koncu obiska je položaj primerjal z letom 2009, ko je bil sklenjen arbitražni sporazum. Napovedal je, »da nas čaka še nekoliko daljša pot do uresničitve sodbe, kot bi si kdo želel«.

Za Slovenijo naj bi bilo ključno, da ne izgubi podpore mednarodne skupnosti glede tega, da je vprašanje meje z arbitražno razsodbo že rešeno. To naj bi dosegli z izogibanjem incidentom, doslednostjo uveljavljanja pravnih sredstev. Junckerjeve trditve, češ da slovensko-hrvaška zadeva nikogar ne zanima in je voditelji drugih članic sploh ne razumejo, je označil za zniževanje pričakovanj pred začetkom pogovorov. »Sogovornike sem spet spomnil, da Hrvaška ne krši le arbitražnega sporazuma in prava EU, ampak tudi svojo pristopno pogodbo,« je pojasnil.

To da bi utegnil biti temelj za tožbo. Povedal je tudi, da sta ga predsednik evropskega sveta Donald Tusk in Jean-Claude Juncker videla kot človeka, ki ima izkušnje tako v sporih kot pri rešitvah s Hrvaško. Zato je lahko »trmast in prožen v okviru slovenskega interesa«. Obenem je opomnil, »da se čas izteka«. Še enkrat je pojasnil, da je ponudil nekaj pogledov, kaj bi evropska komisija lahko naredila, a ni hotel biti konkreten. Omenil pa je, da pogovor z Junckerjem ni bil protokolaren, ampak vsebinski, zahteven in tudi strasten.

Pahor sicer ocenjuje, da je v primerjavi s položajem leta 2009 temeljna razlika, saj sta v tistem času obe strani imeli vsaka svoje argumente. »Slovenija ima arbitražno odločbo, Hrvaška pa nič drugega kot pravno obvezo, da jo spoštuje,« je povedal. Pahor je s pogovorov v Bruslju odšel zmerno zadovoljen, saj niso bila izpolnjena vsa njegova pričakovanja, a nikakor ni

razočaran z narejenim. Bo pa po njegovih besedah moralo biti narejenih še nekaj poskusov, če prvi ne bo uspešen. Na koncu naj bi vsekakor obveljala arbitražna razsodba.

- **V čigavih rokah. Saša Vidmajer. Delo, 10.01.2018, str. 5**

Dom in svet

Obzorje je temačno in ni podobno, ki bi ga lahko razsvetlile. Najverjetnejši zmagovalec volitev marca v Italiji je Silvio Berlusconi, njegova desnorsredinska koalicija ima največ vetra v jadrih, kaže večina javnomnenjskih raziskav. V tem primeru bo razpiti trikratni premier ključen za omejitev vodilne vloge nepredvidljivega Gibanja 5 zvezd in skrajno desne Severne lige, v primerjavi z eno in drugo stranko ima Naprej, Italija zmernejša stališča. Povolilni razplet, ki se nakazuje, je čudna perspektiva.

No, popularnejši od Berlusconi je Matteo Renzi, vendar nekdanji predsednik vlade, ki se je po referendumu o ustavni reformi konec leta 2016 osramočen poslovil, ni sposoben sklepanja koalicij. Levica je razdrobljena, politik iz Toskane nima prijateljev ne zaveznikov, razdražil je preveč ljudi. Njegova vrnitev v velikem stilu ni verjetna. Zato se 81-letnik zdaj ponovno lahko predstavlja kot rešitelj Italije. Celo Bill Emmott, nekdanji urednik Economist, ta je leta 2001 izšel s kultno naslovnico »Zakaj je Silvio Berlusconi neprimeren za vodenje Italije«, tačas piše o odrešitveni vlogi Berlusconi. Ta je pač protagonist bolj zmerne smeri kot Matteo Salvini ali Luigi Di Maio.

V primerjavi z alternativami, recimo manjšinsko vlado Gibanja 5 zvezd oziroma garnituro z Ligo na čelu, je torej Berlusconi videti varnejša izbira. Kakšna ironija. Leta 2011 je moral nečastno oditi, zaradi utaje davkov je bil pravno močno obsojen in ne more kandidirati: ne voditi vlade ne sedeti v parlamentu. A še vedno je na italijanskem političnem prizorišču tako rekoč nenadomestljiv. Med drugim je lastnik vodilnih komercialnih televizijskih postaj. V primerjavi z volitvami leta 2013 utegne njegova stranka Naprej, Italija izgubiti dva milijona glasov, toda s tristrankarskim zavezništvom, v njegovi koaliciji sta še Liga in Bratje Italije, lahko postane največja skupina v rimskem parlamentu. Paradoks, Berlusconi, ki so ga nagnali s položaja, bo nazadnje dejavnik stabilnosti. Kot je pokazal ob volilnih zmagah od sredine devetdesetih let naprej, je predvsem večšč sestavljalavec koalicij, po 4. marcu bo morda neposredno izbral predsednika vlade.

V čigavih rokah bo torej Italija? Govorica telesa je vselej zgovorna, še posebno govornica političnih rok. Medtem ko je Berlusconi obraz zakrčen, skoraj negiben, po estetskih operacijah je videti kakor voščena lutka, so roke njegovo glavno komunikacijsko sredstvo. So tiste, ki ne skrivajo starosti, promovirajo se kot »par varnih rok«, njihov imetnik je že trikrat sedel v palači Chigi, to naj bi bile roke, na katere se je mogoče zanesti. Ne predstavljajo samo 16 odstotkov podpore, kot je podpora stranke Naprej, Italija, temveč kakih 36, morda celo 38 odstotkov, kolikor bi lahko bila teža povolilne povezave. V primerjavi s tem roke Mattea Renzija – spomnimo se mahanja, ko je prepričeval, da »bo spremenil vse«, in nonšalantno, z roko v žepu, stopil v rimski parlament ter obljubljal preoblikovanje sklerotične politike – niso naredile nič. In tu sta še Salvini in Di Maio, prvi ambiciozen, spreten, nevaren, ozira se proti voditeljstvu; drugi bled, neprepričljiv. Berlusconi je adut, da je Italije strah obeh.

- **Dunaj za »poštenost« pri otroških dodatkih. Z. R. Delo, 10.01.2018, str. 6**

Slovaška in Avstrija. Za prvi obisk v tujini si je avstrijska zunanja ministrica Karin Kneissl izbrala Slovaško
Nova avstrijska zunanja ministrica Karin Kneissl je bila včeraj na Slovaškem na prvem obisku v tujini po prevzemu ministrskega položaja. V Bratislavi se je zavzela za skupno rešitev begunske problematike, ki ne bo omejena samo na kvote. Branila je tudi odločitev nove avstrijske vlade o znižanju otroških dodatkov delavcev v Avstriji, katerih otroci živijo v tujini.

O begunskem vprašanju, ki je v obeh državah visoko na prednostni letvici politikov, je voditeljica avstrijske diplomacije dejala, da je to kompleksna tema, ki je ni mogoče »zreducirati na kvote«. Na skupni novinarski konferenci s slovaškim državnim sekretarjem Ivanom Korčokom je dejala, da imata Slovaška in Avstrija »zelo veliko skupnih točk«. Zavzela se je tudi za boljše varovanje zunanjih meja Evropske unije, tako da v schengenskem območju ne bi bil več potreben nadzor na meji. Slovaška skupaj s preostalo trojico Višegrajske skupine (Češka, Madžarska in Poljska) zavrača obvezne kvote za prerazporeditev beguncev v EU. Skupaj z Madžarsko je bila Bratislava neuspešna s tožbo pred sodiščem EU. Karin Kneissl je v Bratislavi izjavila, da morebitno članstvo Avstrije v Višegrajski skupini ne pride v poštev. »Na strani V4 ni interesa, da bi razširili krog držav članic, in tudi v Avstriji ni interesa za članstvo,« je dejala. Se je pa zahvalila Slovaški za sprejem prosilcev za azil leta 2015 in njen prispevek k varovanju meje v Libiji. Slovaška ima v t. i. Africa Trust Funds največji prispevek glede na prebivalca.

Poštenost in skladnost

Korčok je po pogovoru z avstrijsko zunanjo ministrico o odločitvi nove avstrijske vlade o zmanjšanju otroškega dodatka delavcem v Avstriji, katerih otroci živijo v tujini, dejal, da Slovaška zahteva poštenost in pravno skladnost. Slovaška vlada pričakuje, da bo obveljalo načelo nediskriminacije. »Če slovaški državljani zakonito delajo v Avstriji in tam tudi plačujejo davke in prispevke, se mora to odražati tudi v družinskih prejemkih,« je poudaril slovaški državni sekretar. »Prosti pretok ljudi je ena od temeljnih svoboščin v EU,« je dodal. Avstrijska zunanja ministrica je ob tem napovedala, da si Dunaj želi »indeksacijo na ravni EU«. Dodala je, da gre tudi Avstriji za poštenost in da naj bi tudi za avstrijske državljane, ki delajo v drugih državah EU, veljal podoben nacionalni model.

Družinski prejemki niso »del plače, niso zagotovilo. Namenjeni so skrbi za otroke v državi, kjer živijo«, je dejala Karin Kneissl, ki so jo na mesto ministrice predlagali svobodnjaki. Med obiskom ministrice sta se Avstrija in Slovaška dogovorili, da se bosta z družinskimi prejemki dvostransko ukvarjala ministra za socialo in zaposlovanje.

Leta 2016 je Avstrija za okoli 132.000 otrok v drugih državah EU in Evropskega gospodarskega prostora namenila 273 milijonov evrov. Slovaški državljani, zaposleni v Avstriji, so leta 2016 dobili družinske prejemke v višini 63 milijonov evrov za 30.600 otrok.

- **Vsersbska deklaracija pogubnih političnih idej. Vili Einspieler. Delo, 10.01.2018, str. 7**

Homogenizacija Srbov. Srbija in RS bosta zahtevali, naj vse države v regiji zagotovijo srbski manjšini, da bo lahko govorila srbsko in pisala v cirilici

Na skupno pobudo Beograda in Banjaluke je nastala deklaracija o ohranitvi srbskega jezika in kulture, ki jo bodo v Srbiji in Republiki Srbski (RS) sprejeli prihodnji mesec. Sledila je pozivu srbskega predsednika k vsesrbskemu dialogu o odnosih Srbije s Kosovom.

Srbski predsednik Aleksandar Vučić in predsednik Republike Srbske Milorad Dodik ljubita velike zgodovinske teme, ki pritegnejo pozornost ljudi in dvigajo prah v javnosti. Na različne odzive naletijo tudi v regiji, kjer še niso pozabili preteklih srbskih nacionalnih projektov. Vučić je naprej vsilil Srbom stališče, da so Albanci daleč največji problem Srbije. Po njegovem Srbija ne bo oprostila nobenemu politiku, ki bo sklenil kompromis s Kosovom, ne glede na njegovo vsebino.

Vožda na svojem terenu

Namesto da bi pospešil proces normalizacije odnosov s Kosovom, je vsilil razpravo o priznanju Kosova, ki ni glavni problem Srbije. Ker pet držav članic EU še ni priznalo Kosova, Rusija in Kitajska pa blokirata njegov sprejem v ZN, priznanje Kosova s strani Srbije še ni ovira na njeni poti do članstva v EU. Vučić se poskuša tako le utrditi kot vsesrbski voditelj.

To ne ustreza Dodiku, ki si prizadeva, da Vučić ne bi pridobil prevelikega vpliva na Srbe v BiH. V javnosti poskuša ustvariti vtis, da so njune poteze »nacionalnega« pomena koordinirane in usklajene, ker sta oba nesporna vožda na svojem terenu. V tem kontekstu je nastala deklaracija o ohranitvi srbskega jezika in kulture, ki naj bi homogenizirala srbski narod, Dodiku pa je v prid tudi zaradi prihajajočih volitev v BiH. Na obeh straneh Drine so se vsule kritike na dokument, čeprav ga ni videl še nihče od kritikov.

Predsednikov generalni sekretar Nikola Selaković je pojasnil, da bodo osnova deklaracije evropske vrednote in standardi. Srbija in RS bosta zahtevali, naj vse države v regiji zagotovijo srbski manjšini, da bo lahko govorila srbsko in pisala v cirilici. Kot da se ta vprašanja rešujejo z deklaracijo in ne z dvostranskimi odnosi med državami, pri čemer RS niti ni država. Če bo deklaracija sprejeta, se bo Dodik soočil tudi z vprašanjem, kaj bo s priznanjem obstoja in uporabe bosanskega jezika v RS, ki je priznan tudi v Srbiji. Dodik je za zdaj dokument medijsko izkoristil v RS, da se je predstavil kot edini pravi varuh srbskih nacionalnih interesov v BiH, medtem ko je opozicija izdajalska. S tem je znova preusmeril pozornost javnosti od vprašanja, kaj je v desetletni vladavini naredil za RS in kaj zase. Odgovor bo čakal na boljše čase.

Novi srbski memorandum

Dodik je izpostavil težek položaj srbske narodne skupnosti v Sloveniji, ker ji na sončni strani Alp nočejo priznati statusa nacionalne manjšine. Po njegovih navedbah je na Hrvaškem po zadnjem popisu le še 186.000 Srbov, od katerih se je zaradi strahu le 51.000 upalo izreči, da govorijo srbski jezik. Dodik je tudi ocenil, da se dogaja identitetni genocid nad srbsko nacionalno skupnostjo v Črni gori, medtem ko v Makedoniji in na Kosovu zapirajo njihove rojake, ker so srbske nacionalnosti in pravoslavne vere. Kot je poudaril, je bilo v Sarajevu leta 1991 še 157.860 Srbov, zdaj pa jih je le še 1333, Srbi v BiH pa se soočajo tudi s poskusi ukinitve RS kot samostojne entitete. Sklenil je, da imata Srbija in RS pravico do promocije združitve in samostojnega odločanja o svojem statusu.

Deklaracijo so mnogi primerjali s memorandumom Srbske akademije znanosti in umetnosti (SANU), ki ga je tedanji cvet srbske pameti spisal pred tremi desetletji, prispeval pa je k razpadu nekdanje Jugoslavije. Po mnenju politologa Duška Radosavljevića je skupna deklaracija Srbije in RS le še ena nepotrebna politična aktivnost srbskih režimov, ki nista sposobna zagotoviti gospodarskega napredka in preprečiti izseljevanja mladih izobraženih državljanov. Po njegovem je to brskanje po zabojniku odvrženih, škodljivih, retrogradnih in pogubnih političnih idej. Političarka Ivana Marić je zaokrožila z besedami, da je najbolje, če ne znaš rešiti problema, oblikovati komisije ali sprejeti deklaracije.

Cilj Vučićevega igranja na nacionalno karto je zadovoljiti srbsko javnost in mednarodno skupnost. Prvim se prikazuje kot varuh nacionalnih interesov, drugim pa kot dejavnik stabilnosti na Balkanu. Cilj obeh pobudnikov deklaracije je tudi ohranitev oblasti brez plačila računa za neizpolnjene obljube. Če bi hotela Vučić in Dodik res poskrbeti za srbski narod, ne potrebuje deklaracije, ker sta oba na najvišjih položajih v Srbiji in RS, tako da imata obilo priložnosti za pomoč rojakom.

- **Ko gre za človekove pravice, oblast ljudi še ne sliši dovolj. Andreja Žibret Ifko. Delo, 10.01.2018, str. 8**

Človekove pravice. Mlajše generacije se pravic bolj zavedajo in jih bolje poznajo kot starejše – Premalo inšpektorjev pomeni raj za kršitelje

Ljubljana – Kljub tehnološkemu napredku, ki ga doživlja človeštvo in bi lahko omogočil dostojno življenje vsem prebivalcem, razmere na tem področju vzbujajo skrb. Sedemdeset let bo letos, odkar je generalna skupščina ZN sprejela splošno deklaracijo človekovih pravic, ki opredeljuje enakopravnost in dostojanstvo vsakega človeka, a so te pravice prevečkrat samo mrtva črka na papirju.

Milijoni ljudi po svetu, predvsem starejših, živijo v revščini, brez možnosti aktivnega ekonomskega in socialnega napredka. Slovenija bo imela še posebno priložnost, da se izkaže na tem področju, saj je bil decembra za eno leto za predsednika sveta izvoljen veleposlanik Vojislav Šuc, stalni predstavnik Slovenije pri uradu ZN in drugih mednarodnih organizacijah v Ženevi, so pojasnili na ministrstvu za zunanje zadeve.

Skrb vzbujajoči podatki o diskriminaciji

V Sloveniji je največ kršitev človekovih pravic v pravosodju, kjer ljudje čutijo neenakopravno obravnavo v pravosodnem sistemu. Sledijo kršitve delovnopravne zakonodaje, kar se nanaša zlasti na neizplačevanje plač in neplačevanje prispevkov podjetij za delavce. V zdravstvu nastajajo kršitve predvsem zaradi čakalnih vrst, vse več pacientov pa meni, da so diskriminirani pri dostopnosti zdravstvenih storitev. Zasedliti je še druge oblike diskriminacije, v posebno težkem položaju so ljudje, ki v Sloveniji živijo pod pragom revščine, to so predvsem brezposelni in starejši pa tudi zaposleni, ki zaradi prenizkih dohodkov ne zmorejo dostojno preživeti s svojim delom ali pa s sadovi preteklega dela, to je s pokojnino.

Zaprta vrata in vrzeli v ureditvi

Kakšno je poznavanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pri nas? Učenje o tem je v šolah del učnih načrtov, vendar je vprašanje, koliko se učenci tudi v resnici usposobijo za uveljavljanje svojih pravic ali pa se z njimi samo seznanijo, odgovarjajo v pisarni Varuha človekovih pravic RS: »Vprašanje je tudi, ali je že samo poznavanje pravic dovolj za 'funkcionalno pismenost' v sistemu, ki je urejen s številnimi zakoni, v katerih so opredeljeni mnogi postopki. Vsekakor pa se mladi bolj zavedajo in poznajo pravice kot starejše generacije. Pri teh še vedno opažamo, da se velikokrat ne znajdejo v

postopkih, potrebovali bi pravno pomoč. O tem, kako so pri uveljavljanju svojih pravic naleteli ali na zaprta vrata ali vrzeli v ureditvi, vsako leto poročamo državnemu zboru z letnim poročilom, ki ga posredujemo tudi vsem organom, katerih delovanje z vidika varovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin nadziramo.« Kot pravijo, se veliko ukvarjajo z revščino in si že leta prizadevajo tudi za zaščito delavcev. Ob tem poudarjajo, da bi bilo treba večkrat spomniti na načeli pravičnosti in dobrega upravljanja, zakonodajo pa v primeru dvoma razlagati v korist ljudem, ki so velikokrat brez denarja in ustreznega pravnega znanja potisnjeni ob rob. Vsekakor pa se že pridobljene pravice ne bi smele zmanjševati. Poudarjajo, da so že velikokrat ponovili priporočila, da je nujno treba kadrovske okrepiti inšpekcijske službe, saj je brez ustreznega nadzora pot kršitvam odprta na stežaj.

Letos pozornost pravicam starejših

V pisarni varuha ugotavljajo, da je v Sloveniji še veliko izzivov na področju medsektorskega in medresorskega sodelovanja, s katerim bi lahko našli tudi rešitve, ki ne bi terjale velikih finančnih vložkov, saj je državna malha, še zlasti za najranljivejše, vedno prazna. »Državni organi javnosti še ne vključujejo dovolj v sprejemanje odločitev in pripravo predpisov, oblast ljudi še ne sliši dovolj. To pa pomeni, da v zakonodajnih postopkih niso vselej spoštovane določbe resolucije o normativni dejavnosti. Še posebno pri kršenju pravic do zdravega okolja mnogim zakonskim predlogom manjkajo osnutki podzakonskih aktov,« razlagajo v varuhovi pisarni. Tudi v pisarni varuha človekovih pravic bodo letos posebno pozornost namenili pravicam starejših in tako na različne načine poskušali vplivati, da se te nehajo kršiti, na primer v domovih za starejše ali pri vključevanju na trg dela. Z uveljavitvijo sprememb in dopolnitev zakona o varuhu človekovih pravic pa bo junija ustanovljen 16-članski svet za človekove pravice.

- **Kako uresničiti »neobstoječi arbitražni sklep«?. Željko Matić, dopisnik. Delo, 11.01.2018, str. 4**

Hrvaška zagata Kljub navidezni nepopustljivosti s Hrvaške prihaja vse več znakov, da so pripravljeni sprejeti sklep arbitražnega sodišča

Zagreb – Kako izvesti arbitražni sklep o razmejitvi in hkrati dosledno upoštevati stališče, da je bilo arbitražno sodišče do konca kontaminirano, sklep pa neveljaven?

Spomnimo, da so takoj po objavi arbitražnega sklepa izkušeni hrvaški diplomati, kot je Ivica Maštruko, predlagali »salomonsko rešitev«, po kateri naj bi Hrvaška izvajanje sklepa o razmejitvi prikazala kot rezultat dvostranskega dogovora, Slovenija pa kot implementacijo arbitražnega sporazuma. Ta predlog, vsaj kar zadeva Hrvaško, še vedno nima alternative. Čeprav Zagreb še vedno ne namerava »popustiti niti za milimeter«, neuradno velja, da se Hrvaška dobro zaveda, da so razlike zelo majhne in da gre v resnici zgolj za način, na katerega bi jih bilo mogoče odpraviti. V Zagrebu so torej pripravljeni poslušati Jean-Clauda Junckerja in priznati večji del arbitražnega sporazuma, vendar naj bi bilo vse to urejeno z dvostranskim dogovorom. To je razvidno tudi iz izjave hrvaške ministrice za zunanje zadeve Marije Pejčinović Burić. Ta je namreč z odobravanjem sprejela izjavo, ki jo je Juncker dal po srečanju z Borutom Pahorjem, »češ da Evropa vztraja dosledno pri stališču, da gre za dvostransko vprašanje, da podpira dvostranske dogovore in dialog, hkrati pa zahteva, da se države vzdržijo enostranskih potez«.

Selektivni sluh ministrice

Očitno je ministrica – in to ne naključno – prezrla del Junckerjeve izjave, ki je poudaril tudi, da je »arbitražni sklep tu in da ga je treba nekako izpeljati pa tudi sicer ne gre zgolj za dvostransko vprašanje, ampak vse to vpliva tudi na celotno EU«. Prav ta izjava je še kako vplivala na ublažitev prvotnega zagrizenega stališča v zvezi z izvajanjem arbitražnega sklepa.

Za začetek je že prevladalo stališče, da je razen razmejitve na morju, kjer pa stvari prav tako niso dramatične, Hrvaška na kopnem dobila veliko več, kot je pričakovala, zato je nespametno, da zavrača sklep, od katerega ima korist. Drugo, kar je morda še pomembnejše, je dejstvo, da je ostala Hrvaška, ko gre za (ne)izvajanje arbitražnega sklepa, popolnoma osamljena in brez enega samega relevantnega zaveznika. Spomnimo, da je Hrvaška ob slovenski blokadi njenega članstva v Natu oziroma EU v usodnih trenutkih dobila podporo ključnih evropskih držav in celo ZDA, a zdaj noče nihče več poslušati njenega tarnanja na temo »kompromitirane sodbe«.

Boren ulov ali ugled?

Tarča očitkov je bila tudi vlada Zorana Milanovića, ki je prav čakala razkritje nedovoljenega komuniciranja, da se je nato lahko umaknila iz arbitraže. Namesto da bi na pristojnem mestu izpodbijali delo sodišča, so takoj izglasovali saborsko odločitev o enostranskem izstopu iz arbitraže, ki nikogar ni obvezovala. Razen seveda poznejših vlad, torej tudi Plenkovićevo, ki ima zaradi tega zvezane roke. Nekdanji premier Milanović, ki ne skriva predsedniških ambicij, vztraja, da je bila to pravilna odločitev, kar zadeva evropsko komisijo, pa pravi: »Ko slišim, da nekdo sledi Bruslju, se ne počutim dobro.« Je pa na Hrvaškem tudi veliko tistih, ki se vse glasneje sprašujejo: »Koliko je trmasto vztrajanje pri neveljavnosti arbitražne sodbe politično in tudi gospodarsko upravičeno?« Naj si to želi ali ne, dejstvo je, da dobiva Hrvaška zaradi neizvajanja sodbe, pa ne samo zaradi tega, vse bolj sloves države, ki ne spoštuje mednarodnega prava in mednarodna sodišča. Vse bolj prevladuje prepričanje, da ulov tridesetih savudrijskih ribičev ni vreden tega, da bi morala Hrvaška ostati zunaj evrskega območja, schengena in OECD. Skrajneži so bolj ko ne na obrobju. Najbolj zagrizeni med njimi, kot je denimo Tromblon, končajo ponižani, odstopili bodo od napovedane invazije v Piranski zaliv.

Janša rešil hrvaško vlado?

Hkrati tudi na Hrvaškem »neobstoječi arbitražni sklep« jemljejo vse resneje, tako da so tudi vse glasnejše zahteve po tem, naj se Slovenska vojska umakne s Trdinovega vrha. O Piranskem zalivu pa bivši zunanji minister in sedanjí predsednik odbora sabora za zunanjo politiko Miro Kovač predlaga, naj se po zgledu Nemčije in Nizozemske, ki v zalivu Dollart nista določili meje, v korist obeh strani sklenu sporazum o upravljanju Piranskega zaliva. HDZ ne skriva upanja, da bi se z zamenjavo oblasti v Sloveniji in prihodom Janeza Janše, ki je nezadovoljen z arbitražno sodbo, stvari morda lahko začele reševati v tej smeri. Sicer je Janša, navajajo hrvaški mediji, že dvakrat rešil hrvaško vlado. Prvič, ko je s premierom Sanaderjem podpisal brionsko deklaracijo o izogibanju incidentom, s čimer je bil vzpostavljen režim iz junija 1991, drugič pa, ko je podpisal memorandum o Ljubljanski banki, s katerim je bil Hrvaški omogočen vstop v EU.

- **Samí proti vsem. Majda Vukelić o neuspeli ustavni obtožbi. Delo, 11.01.2018, str. 5**

Pregled uspešnosti vloženih ustavnih obtožb zoper predsednika države ali predsednika vlade pokaže, da SDS, ki je doslej edina uporabila ta ustavni institut (leta 2010 se ji je sicer v obtožbi Danila Türka pridružila še SLS), v desetih letih še nikoli ni doživela takšnega poraza kot ob tokratnem glasovanju o domnevno neustavnem in nezakonitem ravnanju predsednika vlade Mira Cerarja. V presoji premierovih ravnanj je ostala povsem osamljena, nobene zaveznice ni našla niti v opozicijskih vrstah ali med nepovezanimi poslanci. Izid glasovanja (18 za ustavno obtožbo in 52 proti) je za SDS, tudi po osmih neuspešnih interpelacijah, najslabši doslej. Sovpadal je z razkritjem pogodbe o najetju polmilijonskega spornega posojila, ki jo je s fizično osebo iz BiH, natančneje Republike Srbije, podpisal Janez Janša.

Janševa stranka v volilno leto vstopa (tudi) z obljubo volivcem, da bo državo zavarovala pred migranti, odskočna deska za politično novačenje ljudi je primer sirskega begunca Ahmada Shamieha, ki naj bi mu premier uredil, da je lahko (vsaj za zdaj) še vedno pri nas. Toda ni se izšlo: pa ne zato, ker bi pri nas vse parlamentarne stranke imele human obraz, brez potez ksenofobnosti in homofobnosti, ampak zato, ker begunska problematika v njihovih očeh ta hip ne predstavlja ključnega političnega izhodišča, ki bi ga bilo mogoče dobro unovčiti na volitvah. Ali vsaj ne takšnega, ki bi ga lahko gradili na primeru enega človeka, čeprav je javno mnenje o problematiki pribežnikov zelo nepredvidljivo. Dejstvo je, da če bi danes spremljali prizore na naših mejah iz let 2015 in 2016, bi bil torkov izid glasovanja v državnem zboru zagotovo drugačen.

Predvsem zato, ker je Cerarjevi vladi v zvezi z reševanjem begunskega vprašanja mogoče očitati najmanj nedoslednost. Bodeča žica, policijska pooblastila vojski, zaostrena policijska zakonodaja in zakon o tujcih so primeri, v katerih je, tudi sama notranje razklana, brezsrčno koketirala s SDS. Težke besede, ki so padale med notranjo ministrico in pravosodnim ministrom, so globoko zarezale v koalicijske vrste, vrednostne presoje – ali prej varnost ali človekove pravice – so dosegale skrajne meje.

Razprava o ustavnih obtožbi, v kateri se ni prav veliko govorilo o točkah, na katerih je temeljila, je bila uvod v predvolilno tekmo, v kateri ne bo prostora za politično korektnost. V njej bo vsaka stranka presodila, kaj ji prinaša največji volilni izplen. Za zdaj je ugotoviti, da je primer sirskega begunca takšen, da niti SDS iz njega ne more kaj posebnega iztržiti, jasno pa je tudi, da so se nekatere stranke od primera distancirale zgolj iz taktičnih razlogov.

Ustavna obtožba zoper predsednika vlade je v evropskem prostoru precej redek institut, potrebuje pa res veliko municije, da učinkuje. Tokrat je je bilo občutno premalo, vendar to še ne pomeni, da kakšnega novega primera Shamieh politika, ali vsaj njen del, ne bo vneto zagrabila.

- **Carles Puigdemont, novi stari predsednik Katalonije?. Mimi Podkrižnik. Delo, 11.01.2018, str. 6**

Madrid in Barcelona. Premika naprej ni, zdaj se zapleta o tem, ali je mogoče voditi katalonsko vlado na daljavo Problem je daleč od rešitve. Madrid in Barcelona ostajata vsaksebi in tudi, kot se je izrazil v Bruselj zatekli odstavljeni katalonski predsednik Carles Puigdemont, »brezpogojna pomoč EU španskemu premieru Marianu Rajoyu« ne prinaša nič dobrega v nastalo situacijo.

Decembrske volitve naj bi bile premik naprej, a se po izplenu, kakršen je bil, za zdaj nič ni premaknilo iz slepe ulice. Le tirdile so se stare špansko-katalonske razklanosti, očitne tudi pri tolmačenju volilnih izidov.

Na daljavo?

Kot se je po katalonsko potrdilo včeraj zjutraj, je independentističnima formacijama Skupaj za Katalonijo (Junts per Catalunya) in Republikanska levica Katalonije (ERC) uspelo doseči dogovor, po katerem naj bi bil novi katalonski predsednik spet Carles Puigdemont. Ta je še naprej v eksilu v Bruslju, saj dobro ve, da bi ga – če bi se vrnil v Španijo – aretirali in zaprli. Zato je predlagal, da bi kot novi prvi človek generaliteta zaprisegel iz tujine in da bi se na ustanovnem zasedanju oglašal prek videokonference oziroma bi v njegovem imenu nastopil drug izvoljeni poslanec.

Da bi bilo to »absurdno«, se je španski premier Mariano Rajoy spotaknil že pred časom – in problematiziral pristop ne le z vidika »pravosodja«, ampak še »zdrave pameti«. Medtem tudi katalonska struja Ljudske stranke govori o »nadrealističnosti« politične situacije v regiji, podobno proti Puigdemontu kot predsedniku iz tujine so tudi v stranki Ciutadans (Državljeni) in enako še socialisti. Kot je slišati svarila, utegne zadeva pristati na ustavnem sodišču, za odmet pa niso niti opozorila o nujnosti, da Puigdemontovi odvetniki temeljito preverijo zakonitost načrtovanega manevra. Na koncu naj bi prevagalo razmišljanje v skrajnolevičarski CUP, kjer se prav tako zavzemajo za katalonsko republiko, a še niso rekli zadnje besede o Puigdemontu kot morebitnem novem starem predsedniku.

Zagata osmih poslancev

Nova katalonska politika se medtem povolilno pripravlja na poslanske stolčke, saj je ustanovna seja parlamenta predvidena za 17. januar, ko naj bi bilo imenovano tudi novo predsedstvo. Na volitvah 21. decembra so resda zmagali Državljeni (ki niso sposobni sestaviti vlade, zato so brž odstopili od namere), a so volivci – večinsko – podprli independentistične stranke, ki imajo v 135-članskem parlamentu po novem 70 sedežev; štiri od teh bodo zasedli skrajno levi independentisti iz stranke CUP. A zagatno je, da je kar osem poslancev iz nove sestave parlamenta bodisi za zapahi bodisi v eksilu in da zadnje čaka aretacija, takoj ko bodo prestopili špansko mejo, da bi se vrnili domov. Zato bosta Marta Rovira iz ERC (drugo ime stranke za še vedno zaprtim Oriolom Junquerasom) in Puigdemont morala najti način, kako kljub vsemu voditi parlament z večino poslancev.

Tisti iz Skupaj za Katalonijo naj bi se s predsednikom Puigdemontom jutri sestali v Bruslju, ko naj bi bilo jasno, kot piše katalonska tiskovna agencija, ali bo regionalni parlament morda spet vodila odstavljen predsednica Carme Forcadell. Tudi njen primer je na sodišču, potem ko je po odstavitvi pristala v začasnem pridržanju, od koder so jo po izplačilu varščine v višini 150.000 evrov (te uspeva Kataloncem za zdaj še solidarnostno zbirati na posebnih računih) po enem dnevu izpustili na prostost. Političarka je sicer na zatožni klopi, ker je v parlamentu dovolila debato o neodvisnosti ...

Do Strasbourgja

Med decembrskim pokrivanjem volitev v Kataloniji mi je odvetnik Andreu Van den Eynde, ki, med drugim, brani Carme Forcadell in po novem tudi Junquerasa, za Delo razložil (če poenostavim), kako politično »pristransko«, »protikatalonsko« in za obrambo »težko pregledno« deluje špansko pravosodje. Zato je zelo verjetno pričakovati, da bo treba morebitne zelo

visoke kazni (zdaj zagrožene za bremena vstajništva, upornišтва, zlorabe javnega denarja ...) in tako dolgo trajajoča sedanja pridržanja nekaterih odstavljenih katalonskih politikov spodbijati na evropskem sodišču za človekove pravice.

Koliko časa bi utegnili trajati vse skupaj, če »Strasbourg« bo, je seveda svoja zgodba z mučnimi posledicami v zasebnem življenju obtoženih. »Odstavljeni politiki so obdolženi, recimo, tudi upora, za kar lahko sedijo 30 let. Španska stran obrača zgodbo sebi v prid s širjenjem izmišljene teze, da je bilo katalonsko gibanje za neodvisnost organizirano nasilno, kot nasilen upor. Vztrajno trdijo, da se je nekaj, kar se ni zgodilo, v resnici zgodilo. Vse so postavili na glavo. In v tej luči so vodene tudi sodne preiskave«, s katerimi učinkovito zastrašujejo ljudi republikanskih vrednot.

- **Novi (vzhodno)evropski nacionalizmi. Damijan Slabe. Delo, 11.01.2018, str. 7**

Evropski Vzhod proti Zahodu. Trinajst let po »velikem puku« se v EU oblikujeta dve skupini držav z različnimi pogledi na povezavo

Je politično korektno, če se novi poljski premier Mateusz Morawiecki v času, ko se med Brusljem in Varšavo vse bolj - resno iskri, na prvi zunanjepolitični obisk odpravi v Budimpešto, k madžarskemu premieru Viktorju Orbánu?

Politično sporočilo take poteze je najbrž nedvoumno in ga ni mogoče spregledati. Za Poljsko je Madžarska, ki Varšavi obljublja vso podporo (tudi z vetom) v njenem sporu z Brusljem, bistveno pomembnejša od EU. In Slovaška, ki jo je Morawiecki obiskal takoj zatem, tudi.

Zelo podobno, v slogu novih, vse bolj samozavestnih vzhodnoevropskih članic, predvsem tistih iz Višegradske skupine, ki se vse bolj glasno upirajo skupnim bruseljskim pravilom igre, se je ta teden odzval tudi madžarski premier Viktor Orbán. Obisk pri bavarski Krščanskosocialni uniji (CSU) je v času, ko ima Nemčija hude težave s sestavljanjem nove velike koalicije med CDU kanclerke Angele Merkel, socialdemokrati (SPD) Martina Schulza in skorajda po Orbánovo desničarske bavarske CSU, spretno izkoristil za napad na evropsko begunsko politiko, ki je od vrhunca begunske krize pravzaprav temelj spora med EU in tako imenovanimi višegradjkami.

Muslimanski begunci so za »njegove« (beri: madžarske) državljane »muslimanska invazija, ki je ne bodo nikoli dovolili«, je Orbán izjavil v intervjuju za bulvarski Bild, vodjo nemške SPD Martina Schulza, ki je bil nekoč celo predsednik evropskega parlamenta in je zelo kritičen do Orbánovih populističnih potez, pa je okrcal, naj se nikar ne vmešava v madžarske notranje zadeve in naj pokaže malo več spoštovanja do Madžarske.

Nobenega dvoma ni več. Evropska unija trinajst let po »velikem puku«, ko je vanjo hkrati vstopilo kar deset držav, ki so bile z izjemo Cipra in Malte vse po vrsti nekoč socialistične, politično vse bolj drsi narazen, konflikt med tako imenovanimi vzhodnimi in zahodnimi vrednotami pa se v Evropski uniji vse bolj zaostruje.

Nekaj je šlo hudo narobe

Pred četrto stoletja, ko se je z velikim navdušenjem – tudi v Sloveniji dobro vemo, kakšnim – začel proces vključevanja nekoč socialističnega vzhoda v Evropsko unijo, so bile take zahodne vrednote, kot so demokracija, večstrankarski sistem, pravna država in svoboda medijev nekaj na vzhodu Evrope najbolj čislane. Danes imajo nekatere nove članice, kar za zdaj velja zlasti za Poljsko in Madžarsko, z njimi hude težave. Evropska unija pa s temi članicami. Nekaj se je torej moralo krepko »sfižiti« v četrtoletnem razvoju vzhodnoevropskih demokracij, če bo EU to pomlad res prisiljena tožiti Poljsko in ji po 7. členu evropske pogodbe odvzeti glasovalne pravice, ker država očitno ne spoštuje več niti tistih, še vedno istih (!) temeljnih načel, ki so bila pogoj za njen vstop v povezavo.

Redefiniranje evropske ideje

Analitiki razlagajo, da naj bi se na Poljskem in Madžarskem, vse bolj pa tudi na Češkem in Slovaškem, v zadnjem času zaradi sporov, ki pretresajo Evropo, oblikovalo nekakšno gibanje proti vrednotam odprte zahodnoevropske družbe, ki po eni strani zavrača bruseljski centralizem, zahodni multikulturalizem pa razume kot grožnjo. Namesto tovrstnih zahodnoevropskih vrednot naj bi se, tudi zaradi občutka, da »Zahod« nikoli ni dovolj resno in enakopravno upošteval »Vzhoda«, na novo že oblikovale nekatere take stare vrednote, kot so domovina, krščanska vera in družina.

Za vsem tem naj bi, kot pravijo strokovnjaki, tičala ideja, da mora nacionalna pripadnost kot vrhovna vrednota v vse bolj brezmejnem in globaliziranem svetu znova dobiti svojo vlogo in da jo je zato treba na novo definirati. Orbán naj bi to počel s svojo stranko Fidesz in svojim izrazito populistično-avtoritarnim načinom vladanja, siva eminenca vseh poljskih sprememb Jarosław Kaczyński pa s svojo »dobro zmiano«, kot se po poljsko reče obnovi države na novih pravih temeljih, ki so za Evropsko unijo v marsičem sporni. Oba pri tem vladata avtokratsko in z vse bolj jasno izraženimi zadržki do zahodnoevropskega modela reševanja družbenih problemov, ki se je po njunem prepričanju pokazal za neučinkovitega in Evropi bolj škodi kot koristi.

Populizem, ki je nalezljiv

Posledica take politike sta oster zasuk na desno in hkraten vzpon nacionalizma, ki sta na vzhodu EU zelo očitna, čeprav za oboje, kot pravijo poznavalci, vsaj gospodarsko ni pravih razlogov. Gospodarska rast višegradj je zavirljiva, v marsičem tudi zaradi sredstev iz evropskih skladov, ki se jih nobena članica (kljub sporom z EU) ne brani, brezposelnost je minimalna, »zunanje ogroženosti« (migranti) pa zaradi zavračanja kvot tako rekoč ni.

Razlogi, med katerimi bi nekatere lahko našli tudi v Sloveniji, so po prepričanju enega izmed znanih poljskih politologov Piotra Burasa v zapleteni tranziciji po letu 1990, ki nikoli ni poznala faze socialne države in med katero je neoliberalizem tako rekoč brez zavora povozil nekoč atomizirano komunistično družbo, kapitalizem pa je nato udaril po njej brez zadržkov in blažilnih ukrepov. To je pri ljudeh pustilo globoke rane, med drugim tudi občutek inferiornosti, tudi do Zahoda, kar vse poskušajo zdaj tudi gospodarsko že dovolj močne vzhodne države kompenzirati s poudarjanjem svoje nacionalne suverenosti in samobitnosti.

Populizem in nacionalizem sta zato, kot je pred časom ugotovil celo New York Times, na pohodu po vsej vzhodni Evropi. Kar seveda ni nevarno le za enotnost Evropske unije kot celote, ampak ogroža tudi njen zahodni del. Oba pojava sta namreč, zlasti v času, ko se je vsa Evropa znašla v »tranziciji«, zelo nalezljiva. Kajti povzpetniških politikov, ki bi bili pripravljeni po Orbánovo reševati probleme, je vse več tudi na zahodu EU.

- **Čas za zmerni optimizem. Jasna Kontler - Salamon o letošnjih obetih znanosti. Delo, 11.01.2018, str. 14**

Kaj bo to leto prineslo slovenski znanosti? Bo to prenovljeni zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD)? Bo to bistveno okrepljeni znanstveni proračun? Ali nič od omenjenega?

Začetek zadnjega meseca minulega leta je zaznamovala ostra razprava o predlogu novega ZRRD, ki so ga raziskovalci skoraj soglasno zavrnil. Očitali so mu, da zmanjšuje avtonomnost raziskovalnih organizacij, da programsko financiranje zamenjuje z institucionalnim, da ne zagotavlja raziskovalne infrastrukture in da ni usklajen z veljavnim inovacijskim sistemom. Te očitke so raziskovalci povezali še z ugotovitvijo, da sedanje financiranje znanosti ne omogoča učinkovitih izboljšav delovanja raziskovalne sfere, oziroma da bi morali ob prenovi zakona povečati proračunski delež znanosti.

Valu kritik je hitro sledilo olajšanje ob odločitvi resornega ministrstva, da ustreže zahtevam kritikov predloga omenjenega zakona, pri tem pa je vlada napovedala tudi več denarja za znanost. Tako so zadnji dnevi minulega leta potekali v veliko bolj prijaznem razpoloženju. Toda dejstvo je, da bo lepe napovedi treba še potrditi.

Prvo konkretno finančno potezo je prinesel že januar. Prejšnji teden je namreč v resornem ministrstvu izšel razpis, ki ponuja 45 milijonov evrov za spodbujanje izvajanja raziskovalnih in razvojnih projektov, ki povezujejo akademsko sfero in gospodarstvo. Izbrani projekti bodo sofinancirani iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in sredstev nacionalnega proračuna.

Marca, ko se bo iztekel rok za oddajo vlog za omenjeni razpis, bo tudi prva obletnica poziva k razpravi o prihodnjem devetem okvirnem programu (9.OP) evropskih raziskav za obdobje 2021 do 2027. Sodeč po objavljenih temeljnih načelih si Evropska unija od raziskovalnih naložb očitno zelo veliko obeta. Na to kaže že okvirni proračun sto milijard evrov, tudi to, da bodo raziskave usmerili z jasnimi političnimi in strateškimi cilji ter razvili celovit okvir merjenja njihovega učinka.

Evropska unija se gotovo vse bolj zaveda rasti razvojne konkurence na drugih celinah. Bistveno večja podpora znanosti je očitno edini mogoč izhod iz grozeče trajne evropske recesije. Gotovo bo tudi omenjena razprava pripomogla k večji dodani vrednosti v evropski znanosti.

Morda bo ta evropska usmeritev vplivala tudi na slovensko znanstveno politiko, da se ne bi prej omenjene pozitivne spremembe vladne znanstvene politike končale že z naslednjimi parlamentarnimi volitvami, ki bodo, po napovedih, čez skoraj natančno pet mesecev. Verjamete, da bomo v tem razmeroma zelo kratkem obdobju dobili napovedano prenovljeno raziskovalno zakonodajo, ki bo skladna s potrebami naše znanosti in družbenega razvoja? Vsaj na začetku leta se menda spodobi zmerni optimizem.

Vestnik, Murska Sobota

- **Ferenc Horvath že napovedal kandidaturo. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 3**

Laszlo Göncz ne bo več poslanec

Delo želi Göncz končati s spremembami zakona o posebnih pravicah manjšine pri izobraževanju

Ferenc Horvath, predsednik Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti, je napovedal svojo kandidaturo za narodnostnega poslanca na parlamentarnih volitvah, ki bodo predvidoma v začetku junija. To je storil, potem ko je dosedanji poslanec Laszlo Göncz napovedal, da se ne bo več potegoval za nov mandat. Göncz je v poslanske klopi sedel leta 2008, Horvath je že izjavil, da bi s svojim delom v parlamentu nadaljeval delo predhodnika, povedal pa je tudi, da njegova morebitna izvolitev ne bo vplivala na delo v krovni manjšinski organizaciji, saj sta povsod po regijah, kjer živijo Madžari, že po naravi dela ti dve funkciji združeni in tudi pravno-formalno ne gre za izključevanje. Bi se pa moral odreči položaju podžupana Občine Lendava. S tem, kdo bi bili lahko njegovi protikandidati, se ne ukvarja, saj so volitve, kot je dejal, demokratične tudi v smislu, da se lahko volivcem predstavi vsak, ki tako čuti. Upa pa, da bodo stopili v ospredje in kandidirali zdajšnji največji kritiki.

Göncz je že pred prvim mandatom povedal, da se po njegovem prepričanju tovrstne odgovorne funkcije lahko korektno in vsebinsko produktivno opravljajo največ tri mandate ter da novi izzivi v novih ali drugačnih okoliščinah terjajo nov zagon, druge »obrazce«. Upa, da je glede na okoliščine, s tem misli na finančno in gospodarsko krizno obdobje, in glede na možnosti, ki jih je glede na svoj specifični položaj imel, korektno opravil delo za skupno dobro, nekaj dela pa je še ostalo tudi za zadnje mesece. »Mislim predvsem na sprejetje spremembe zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodnosti na področju izobraževanja,« je dejal. To naj bi opravili predvidoma na februarski ali marčni plenarni seji. Kaj bo počel po izteku poslanskega mandata, še ne ve in se s tovrstnimi vprašanji ne ukvarja, upa pa, da se bo našlo kaj takega, kar bo blizu njegovi poklicni naravnosti. »Če pa ne, se bom lotil tudi drugega oziroma drugačnega dela. Da ne bom napačno razumljen: nimam interesa niti za kandidaturo na lokalni ravni niti za vodenje javne ustanove. Skratka, kandidirati ne mislim nikjer. Niti za članstvo v svetu narodne skupnosti,« je še povedal Göncz.

- **Mirišče naj bi bilo ulica Hotize. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 5**

Predstavniki geodetske uprave in pravosodnega ministrstva so se v Lendavi srečali s prebivalci Mirišča, ki po razsodbi arbitražnega sodišča pripada z okoliškimi ozemljem Sloveniji. Kot je povedal Stanko Gjerkeš, podžupan lendavske občine, je bil namen srečanja predstavitev postopkov, povezanih z vzpostavitvijo slovenskega katastra in vpisom lastništva v zemljiško knjigo. »Ker glede lastništva ni dilem, to ne bi smelo biti večji problem, kljub temu pa je zdaj še težko napovedati, v kolikšnem času naj bi bili postopki končani,« je povedal Gjerkeš. Ob delu, ki ga morajo opraviti državni organi, ima nalogo tudi lendavska občina, saj mora za to območje sprejeti podrobni prostorski načrt. Lastniki objektov in zemljišč na tem območju pričakujejo, da bodo postopki stekli zelo hitro. Kot je dejala Marina Žerdin iz Mirišča, bo zanje zelo dobrodošlo, če bo legalizacija gradenj in gradbenih dovoljenj opravljena v letu dni.

Naselje Mirišče se uradno imenuje Brezovec del, torej del vasi Brezovec, ki je na desni strani Mure na Hrvaškem, s prenosom v slovensko zemljiško knjigo pa naj bi se spremenilo tudi ime naselja. Območje približno dvajsetih hektarjev,

ki bo z uveljavitvijo arbitraže pripadlo Sloveniji, se od nekdanj imenuje Gornje Mirišče, naselje Mirišče, ki so ga v Brezovec del preimenovali v osemdesetih letih, pa naj bi po prvih predlogih z imenom Mirišče postalo ulica Hotize. O tem se bodo seveda odločili prebivalci sami.

- **Ime tudi ni cel svet. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 5**

Lendava: poimenovanje kulturnega doma?

Rajko Stupar se sprašuje o vsebini, Olga Paušič pa je za kulturni dom z veliko začetnico.

Kulturniško ozračje v Lendavi je razgibala pobuda, ki jo je neki občan poslal županu Antonu Balažku, da bi tamkajšnja gledališka in koncertna dvorana dobila ime, in to po Duši Počkaj, znani slovenski filmski in gledališki igralki, ki je bila leta 1924 rojena v Lendavi. O predlogu, da bi gledališki in koncertni dvorani poiskali ime, se je že izrekel svet zavoda Knjižnica - Kulturni center Lendava, in sicer, da ga ne podpira, toda župan je pobudo vendar predstavil na zadnji seji občinskega sveta kot informacijo župana. Zanj se je takoj ogrelo nekaj svetnikov, občinski svet pa naj bi se glede tega izrekel na eni od prihodnjih sej.

Mnenja v javnosti pa so različna, nekateri so za to, da dvorana dobi ime, in drugi, da ostane tako, kot je. Predvsem zato, da izbira imena ne bi povzročila novega razdvajanja, zlasti ne na osnovi nacionalne pripadnosti.

»Če je kdo pomislil name, lahko povem, da zagotovo nisem ta pobudnik, saj če bi bil, bi to tudi odkrito predstavil javnosti,« je povedal Rajko Stupar, dolgoletni lendavski kulturni delavec in ustvarjalec. Kdo naj bi torej sprožil pobudo, tudi sam ne ve, meni pa, da bi bila dolžnost župana, da razkrije ime. »Seveda nimam nič proti predlaganemu imenu,« še pove, poudari pa, da če bi se že odločili za poimenovanje, bi morali najti ime, s katerim bi bili vsi zadovoljni oziroma da s tem ne bi vzbujali občutkov delitve na Madžare, Slovence ali Hrvate. Spomni na veliko vznemirjenje, ki ga je pred leti prineslo novo poimenovanje ulic v Lendavi, in na to, da nekateri novih poimenovanj nikoli niso sprejeli. »V tem trenutku pa je zame pomembnejša od poimenovanja vsebina,« še poudari Stupar. Z gradnjo kulturnega doma so bili namreč povezani tudi veliki načrti glede dnevnega dogajanja v njem, zdaj pa vanj prihajajo ljudje, da tu spišejo kavo, ali pridejo na predstave. Res je veliko tega povezanega z denarjem, se strinja Stupar, vendar za kulturo nikoli ni bilo dovolj denarja. Z več volje in nekim konceptom bi se dalo narediti več, je še prepričan.

O pobudi je svoje mnenje javno povedala tudi Olga Paušič, avtorica številnih literarnih del, odrskih besedil in režiserka ter članica več uredništev v Lendavi. Ugotavlja, da objekt dejansko nima imena. Na pročelju je napis, da gre za gledališčno dvorano, uradno se uporablja besedna zveza gledališka in koncertna dvorana, pa še o tem, ali je treba to pisati z veliko ali malo začetnico, ni neke enotnosti. »V bistvu pa gre za objekt, ki je veliko več kot samo dvorana. V njem sta tudi razstavišni prostor in lokal in zato bi res potrebovali neko primerno poimenovanje, vendar takšno, da se ne bi nihče čutil prizadetega,« meni Paušičeva. Sama se strinja s pobudo glede poimenovanja in s tem, da bi občinski svet začel postopek in objavil neki razpis za zbiranje predlogov. »Pa saj ne gre za poimenovanje države in ne za cel svet,« je še dejala in s tem razrahljala nekatere bojzani. Povsem primerno pa se ji zdi tudi ime Kulturni dom, ki se je med ljudmi in pogovorno že tudi povsem udomačilo.

- **Slovenija za gospodarsko rast manjšine 2,1 milijona evrov. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 6**

Madžarska država je lani območju, kjer živi madžarska manjšina, namenila za gospodarsko rast in razvoj 2,2 milijona evrov, objavljena pa sta bila dva razpisa. Prav tako je program za spodbujanje gospodarske osnove madžarske narodne skupnosti sredi lanskega leta sprejela slovenska vlada, in sicer v višini 2,1 milijona evrov za obdobje od leta 2017 do 2020. Ker lani predvidena sredstva v višini 350 tisoč evrov niso bila razdeljena, je vlada te dni sprejela sklep o dopolnitvi programa, po katerem bo država v treh letih za spodbujanje gospodarske osnove madžarske narodnosti namenila skupaj 2,1 milijona evrov ali vsako leto 700 tisoč evrov.

Spremembe in dopolnitve programa, za izvedbo katerega bosta ustvarjeni tudi dve zaposlitvi, je pripravila skupaj z regionalno razvojno agencijo Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti. Ta je tudi pripravila predlog za delitev teh sredstev v letošnjem letu. Za spodbujanje gospodarskih naložb naj bi razpisali 260 tisoč evrov, za promocijo regije 120 tisoč evrov in za spodbujanje turistične dejavnosti in produktov 320 tisoč evrov, v sklopu tega ukrepa pa bi opravili tudi prenovno Zavoda za kulturo madžarske narodnosti.

- **Tudi o primernem vedenju in lepopisu. Bernarda B. Peček. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 18**

Več kot le dan odprtih vrat DSŠ Lendava

Na vsebinsko bogatih delavnicah so osnovnošolci in dijaki spoznali marsikaj, kar jim bo pomagalo pri nadaljnjih poklicnih odločitvah

Že tradicionalni dan odprtih vrat ob koncu decembra na Dvojezični srednji šoli (DSŠ) Lendava je bil tokrat še posebej bogat. Dijaki in učenci genterovske in lendavske dvojezične osnovne šole (DOŠ) ter Osnovne šole Beltinci so namreč spoznavali tudi zgodovino šolstva – pa ne zgolj zgodovino DSŠ v Lendavi (o čemer so že nekaj mesecev zbirali gradivo in pripravili tudi kviz v nemškem jeziku), temveč tudi razvoj uporabe pripomočkov in načina poučevanja pri posameznih učnih predmetih. Tako je bilo za mnoge pravi izziv napisati pismo »na roko«, in to tako, kot se je nekoč zahtevalo od učencev: sedeli so mirno za mizo in pisali z izbranimi besedami in lepo pisavo. Spoznavali so tudi (ne)pisana pravila vedenja in oblačenja – v šoli in gledališču; mnogi so se strinjali, da bi v današnjih šolah morali ponovno posvetiti več pozornosti primernemu, predvsem spoštljivemu vedenju in ustreznemu oblačenju. Na naslednji delavnici so tako soustvarjali pravila na šoli, ki naj bi veljala v prihodnosti, in spoznavali španski šolski sistem. Veliko je bilo tudi športnih delavnic, za vse, ki imajo radi matematiko in geometrijo, pa je bilo zanimivo spoznavati načrtovanje konstrukcij nekoč – na primer, kako so gradili piramide, ko še niso poznali sodobnega računalniškega projektiranja – pa tudi prepoznavanje in napovedovanje vremena nekoč in danes. Najboljši prijatelj inženirjev je bil naslov delavnice, na kateri so spoznavali žepna računalna zadnjih desetletij – profesorji so se potrudili in postregli z zares pestro zbirko računal. Prav tako »zgodovinsko« zanimiva je bila delavnica Hitri prstki, kjer so se preizkusili v pisanju na pisalnih strojih – to pisanje je namreč povsem drugačno in veliko težje kot pisanje na računalniško

tipkovnico, najtežje pa je bilo prej v knjigarnah najti ustrezne pisalne trakove. V okviru delavnice Say Cheese! pa so se seznanili z razvojem fotografije skozi čas.

Dvajset dijakov in učencev je spoznavalo »urbanaturo«, kar pomeni, da so zbirali informacije o rastlinah, glivah in živalih znotraj naselij. Prav tako zanimivo in vznemirljivo pa je bilo sodelovanje na delavnici o »doodlih« (priložnostnih logotipih), pri izdelovanju lesenih obeskov za ključe in vezenju, kar je prava ljudska umetnost in je pritegnilo tako dekleta kot fante, pri učenju pa so jim pomagale članice rokodelskega krožka Društva upokojencev Lendava.

Nik Manuel Kopinja Hojnik, učenec 9. razreda DOŠ Lendava, je o svojih načrtih povedal: »Že sedaj vem, da se ne bom vpisal v gimnazijski program, ampak elektroprogram 3 + 2. Želim namreč oditi delat v Nemčijo k stricu, ki je eden od vodilnih v Magni, in vem, da potrebujejo električarje, tako da imam službo zagotovljeno. Nemščina mi ne bo delala težav, saj sem bil že večkrat pri sorodnikih v Nemčiji.«

Tim Jože Feher, dijak 2. letnika programa strojni tehnik DSŠ Lendava, je povedal, da je s programom in šolo zadovoljen in nima problemov, kljub temu pa ne bo šel študirat, saj se mu enostavno ne ljubi veliko učiti – raje bo šel kar delat. Delal bo v očetovem podjetju v Lendavi, poprijeti pa zna za marsikatero delo, tudi kositi in variti zna. Nejc Markoja in Mitja Kolar, osnovnošolca z OŠ Beltinci, ki sta se skupaj z 18 drugimi učenci prijavila na delavnice na DSŠ Lendava, pa pravita, da se ne nameravata vpisati na DSŠ Lendava, saj ju zanimajo druga področja, na primer zdravstvo.

- **Bermudski trikotnik gibanic. Darja Lukman Žunec. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 19**

Čezmejni projekt Flagship Products (Vodilni proizvodi)

Na avstrijski strani so izbrali bezeg, laški fižol in hren, pri nas med ter mlečne in krušne izdelke

Vključitev v čezmejni projekt Flagship Products (Vodilni proizvodi) je bila dobra odločitev, ocenjuje doktorica biosistemskih ved Milojka Fekonja iz Razvojnega agencije Slovenske gorice (RASG) v Lenartu. V projektu so eden od devetih partnerjev, pet jih je iz avstrijske Štajerske ter štirje iz Podravja in Pomurja. Poleg RASG so to še Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota, Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci ter mariborski zavod za inovativnost in podjetništvo. Pred koncem preteklega leta je prav RASG pripravila okroglo mizo z delavnicama o trženju vodilnih izdelkov v Biotermah Mala Nedelja in Fekonjeva je navdušena nad dobrim obiskom in zanimivim dogajanjem.

Bogataj za geografsko zaščito gibanice

Etnolog dr. Janez Bogataj je prehransko kulturno dediščino prikazal kot veliko priložnost za turistični razvoj. Obravnavano območje je poimenoval kar bermudski trikotnik gibanic. Dejal je, da bi se bilo smiselno potegovati za geografsko zaščito gibanice. Meni, da bi jo kazalo zaščititi kot enoten izdelek in vanj vključiti prleško in slovenskogoriško kot tudi po pohorsko in haloško, saj se razlikujejo le v podrobnostih.

V kulinarčni delavnici je Frančka Lebarič iz Kmetijske svetovalne službe Ljutomer predstavila prleško gibanico, slovenskogoriško pa Jožica Kramberger, predsednica Društva kmečkih žena in deklet Lenart. »Že pred leti smo skušale zaščititi našo gibanico, a smo ostale na pol poti, saj je bil ta strošek, nekaj čez tisoč evrov letno, prevelik zalogaj za nas. A smo kljub temu veliko naredile. Izdale smo knjižico z recepturami, pripravljamo ocenjevanja, s prikazi izdelave in peke gostujemo na sejmih in večjih prireditvah. Povsod naletimo na navdušenje in zanimanje obiskovalcev,« pove Krambergerjeva.

Gostje se ozirajo naokoli

Uspeh je v kar 80 odstotkih vezan na turistično ponudbo. Presodili so, da je za območje projekta idealna lokacija Bioterm. Vodja njihovega marketinga Žužana Šeruga je denimo dejala, da je sodelovanje zanje smiselno, saj v zadnjih letih opažajo, da si gostje »vse bolj želijo v okolico term, ker so radovedni, kaj vse lahko tam vidijo in doživijo.«

V projektu je sodelovanje ponudnikov izbranih izdelkov in strokovnjakov na obeh straneh meje nadvse pomembno, meni Fekonjeva. »Vendar se moramo najprej sami ceniti, spoštovati in se z izdelki najprej identificirati mi, potem jih bodo prepoznali tudi turisti in trženje bo učinkovitejše,« je dodala.

V avli term so se predstavili pekarna Vitapek, kmetija Kramberger, družina Senekovič, čebelarstvo in apiterapija, Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci ter kuharji Bioterm.

Uspeh so novi gostje

Karl Vogrinčič iz Pernice se ukvarja s čebelarstvom: »Naša zgodba je apiterapija v slovenskem čebelnjaku. Klasičnim izdelkom smo dodali še masažo z medom, počivanje na panjih, opazovanje čebel, inhalacije aerosolov iz panja in apiterapijo na osnovi spoznanj dr. Filipa Terča, ki je deloval v Mariboru.« Od leta 2012 imajo certifikat odličnosti v apiturizmu. O svojih pričakovanjih v čezmejnem projektu pravi: »Vsaka turistična regija potrebuje vodilne luči, ki jo na jasen in pozitiven način predstavljajo. Posebnosti delujejo kot vodila, ki celotni regiji ne kažejo zgolj poti v turistično prihodnost, ampak hkrati navdušujejo in animirajo goste, da pridejo. Naše območje se res ne more primerjati s prepoznavnimi atrakcijami, kot sta Posočje in dunajska Ringstrasse, in sama zdravilišča niso več unikatne točke. Glavni rezultati projekta bodo zato nova počitniška, doživljajska in zdravstvena ponudba za turiste ter znanja za zaposlene, posebno mlade, v turizmu. Uspeh se bo na koncu meril po tem, ali nam bo uspelo pritegniti nove goste.«

- **Praznih sedežev v dvorani ne poznajo. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 26**

Štirideset let Kulturnega društva Kobilje

Prireditve Družina poje so prvič izvedli že leta 1995 – Kultura sobivanja v kraju je pomembna za mlade

Kulturno društvo Kobilje je praznovalo 40 let delovanja, ob prireditvi, ki so jo imeli prve dni decembra v centru za izvajanje kulturnih dejavnosti, pa so pripravili tudi razstavo fotografij in drugih dokumentov, ki pričajo o bogatem delovanju društva. Kobilje pa je imelo razgibano kulturno življenje že veliko pred uradno ustanovitvijo društva leta 1977.

Prosili za podružnično knjižnico in jo dobili

Prva predsednica Marija Farkaš je v svojih nastopih večkrat poudarila, kako je v preteklosti v kraju ob večerih odmevalo fantovsko petje in da so pri več družinah igrali na »cingole, gosli in bajs«, delovala pa je tudi godba, ki je igrala na gostijah. Prvo dramo so v kraju uprizorili že pred drugo svetovno vojno in številne potem po njej, poleti kar na kmečkih gumnih in pozimi v šolskih učilnicah, po letu 1952 pa že tudi v nedokončanem združenem domu. V tem času so pripravljali proslave ob vseh praznikih, kraj pa je obiskoval potujoči kino. Vse to je dajalo osnovo za ustanovitev društva. Med njegovimi pomembnimi dosežki je treba posebej omeniti zbiranje pesmi in običajev domačega kraja in pripravo celovečerne prireditve, ki jo je posnel Radio Ljubljana za oddajo Naša zemlja v pesmi in besedi, ter nastop v Cankarjevem domu leta 1989, kamor jih je povabil Mirko Ramovš. Društvo je leta 1979 prosilo za pomoč pri ustanovitvi podružnične knjižnice, leta 1981 so to tudi odprli in kot podružnica lendavske knjižnice deluje še danes.

Kobilje je zelo poznano tudi po prireditvi Družina poje, ki so jo prvič pripravili leta 1995, pred nabito polno dvorano združnega doma pa je nastopilo deset domačih družin. Prireditev je potem ob podpori območne izpostave Javnega sklada za kulturne dejavnosti (JSKD) Lendava kmalu postala medobčinska prireditev, na zadnji pa je nastopilo kar osemnajst družin. »Nekako si prve sobote v decembru ne znamo več predstavljati brez te prireditve,« poudari Ludvika Gjerek, zdajšnja predsednica kulturnega društva, ki je vodenje prevzela leta 2014. Kultura v najširšem pomenu besede pomeni sobivanje, še pove, in na Kobilju res sobivamo, živimo drug z drugim. Morda je tako zato, ker je kraj lokalno precej odmaknjen od sosednjih vasi, ki so tudi dvojezične, to pa je še krepilo pripadnost in sodelovanje med vsemi društvi, šolo in občino. Vsak torej prispeva svoj delež k temu, da kraj živi.

Folklorna skupina ima tradicijo

Kulturno društvo torej skrbi za kulturo in ohranjanje ljudskega izročila ter šeg in navad. Še posebej imajo v kraju dolgo tradicijo folklorne plesi, v zdajšnji folklorni skupini pa so mladi plesalci, ki jim ob ohranjanju ljudskega izročila veliko pomeni tudi druženje. Skupina, ki jo vodi Polonca Štumpf, je še posebej ponosna na srebrno priznanje, ki so ga prejeli predlani na reviji odraslih folklornih skupin v Lendavi. S prekmurskimi plesi se predstavljajo po raznih krajih v Pomurju, gostovali pa so že tudi na Hrvaškem in v Porabju ter sodelovali na festivalu Pivo in cvetje v Laškem. V društvu si prizadevajo tudi za uvajanje novih vsebin, s katerimi želijo še bolj pritegniti otroke in mlade. Poleg prireditev ob državnih praznikih, ki jih društvo pripravlja z osnovno šolo, so se leta 2015 pridružili tudi vseslovenskemu projektu Teden ljubiteljske kulture, v sklopu katerega so izvedli javno vajo folklorne skupine in delavnico digitalne fotografije, leto pozneje pa so pripravili fotografsko razstavo in izvedli učenje klasičnih plesov.

Kultura hrani in ohranja

»Pri nas pa je še vedno odlično to, da na vse prireditve pride veliko ljudi. Tudi gostovanja dramskih in folklornih skupin ali pevskih zborov od drugod so zelo dobro obiskana, kar je, kot rečejo nastopajoči, redkost v večjih krajih,« je dejala predsednica društva. Sama je vodenje društva sprejela zato, ker je ljubezen do kulture njena spremljevalka že vse življenje, in polovico svojih let že živi na Kobilju, kamor se je priselila iz Postojne. »Sem pa tudi zgodovinarica in sociologinja ter vem, da nam kultura daje nekaj več od golega preživetja. Že Rimljani so rekli kruha in iger. Mislím, da so po eni strani imeli prav. Kruh je hrana za telo, kultura pa za dušo,« je povedala sobesednica, ki je tudi ravnateljica tamkajšnje osnovne šole. Zato pomen kulture, ki jo ohranjajo v kraju, vidi tudi v utrjevanju identitete mladih, da bodo vedeli, kdo so in od kod prihajajo. Saj bodo potem tudi vedeli, kam gredo.

- **Peš iz Budincev v Andovce. D. N. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 26**

Kulturno-umetniško društvo Budinci je minulo soboto skupaj s Kulturno-turističnim društvom Andovci pripravilo že tradicionalni Pohod trej kralof na pouti po dolaj pa bregaj, ki poteka med Goričkim in Porabjem, natančneje med Budinci in Andovci. Na mednarodni pohod po uradno označeni krožni pešpoti med dvema državama se je izpred vaško-gasilskega doma v Budincih odpravilo čez 240 pohodnikov iz vse Slovenije, mnogi med njimi so se ga udeležili prvič. »Veseli smo, da se je pohoda udeležila takšna množica, že kar nekaj časa ni bilo toliko udeležencev. Še posebej pa nas veseli, da so se pohoda ponovno udeležile skupine pohodnikov iz različnih slovenskih planinskih društev,« je povedal Vendel Žido ml., vodja pohodov v Budincih. Pred pohodom so organizatorji pripravili tudi žive jaslice, kar je nekako že postala tradicija teh januarskih pohodov v najsevernejši vasi Slovenije. Po pozdravnih nagovorih so se pohodniki z vodniki odpravili po slovenski strani skozi gozd mimo mejnih kamnov, kjer je nekoč stala žična ograja med Madžarsko in Slovenijo, šli so tudi mimo mejnega kamna A115, ki označuje najsevernejšo točko Slovenije. Prvi postanek so opravili na prostoru, kjer je nekoč stala stražnica, nato pa so šli prek meje do Andovec, do hiše rokodelstva in porabske domačije, kjer je tudi simbol slovenstva, mali Triglav. Domačini so za vse pohodnike pripravili okrepčilo, nato pa so se ti odpravili še na zadnji del poti. Pri vaško-gasilskem domu se je s toplo malico in ponovoletnim druženjem pohod tudi končal.

- **Ob 112. obletnici rojstva Antona Trstenjaka. F. K. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 2, 11. januarja 2018, str. 26**

Osmega januarja 1906 je bil v Rodmošcih v Občini Gornja Radgona rojen svetovno znani akademik, duhovnik, antropolog, psiholog, grafolog, strokovnjak za barve dr. Anton Trstenjak. Umrli je 29. septembra 1996 v Ljubljani in je pokopan na pokopališču v Gornji Radgoni. V spomin nanj je minulo soboto Planinsko društvo (PD) Gornja Radgona v sodelovanju s Turističnim društvom Majolka organiziralo že 13. Trstenjakov pohod. Start pohoda, ki se ga je udeležilo več kot 150 ljudi, je bil ob Trstenjakovem spomeniku ob vznožju cerkve svetega Petra v Gornji Radgoni. Pot je vodila po slikovitem območju Radgonskih goric do Trstenjakove rojstne hiše v Rodmošcih, kjer so naraščajniki PD Gornja Radgona pripravili krajši kulturni program.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Kalendarge. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 2**

Že dugu desetletja je vejdrik Porabski koledar (prva Slovenski eške pred tistim pa Narodni koledar) tista publikacija,

stero lidgé najbolje čakajo (so najbolje čakali?) pred svetki. Vej so pa tau knjige, stere pišejo od nas pa za nas. Pa je pišemo mi sami (tö).

Najprva je bijo Narodni koledar/Ljudski koledar. Tau eške v tistom časi, gda smo Slovenci eške nej meli svoje organizacije, liki smo bili vküper s Srbi pa Hrvati pod takzvanoj Demokratičnoj zvezi južnih Slovanov (Magyarország Déléslávok Demokratikus Szövetsége). V tom skupnom kalendari je največ pisalo o Hrvataj pa Srbaj, prauti konci knjige je bilau par listov »Za naše Slovence«. Zatok pa toga kalendara nej bilau tak dosta v Porabji, kipüvali smo ga tisti, steri smo bili v kakšnojkoli formi povezani s tau organizacijo v Budimpešti. Ali smo bili njene kotrige ali smo pa bili v kakšnoj slovenskoj kulturnoj skupini.

1986. leta se je naraudo Slovenski koledar, prvi koledar, steri je bijo samo za Slovence in samo o Slovencaj. Ka bi Slovenci meli svoj ejkstra koledar, se je največ trüdila Irena Pavlič, stera je tistoga ipa delala kak sekretarka na Demokratičnoj zvezi. Cajti so tö primerni bili, ka smo se Slovenci začnili na svoje nogé postavlati, vej pa v družbi (társadalomban) so se tö začnili demokratični procesi. Prvi samostojni slovenski koledar je bijo v velko veselje lidam. Spominam se, ka sva ga s padaškinjo Katarino Hirnök odavale Slovencom v Varaši, dapa tau tak, ka sva ojdle od iže do iže. Vseposedik, gde so bili doma Sovenci, so naja lepau gorprijali, nej samo ka so brezi rejči kúpili koledar, liki so naja ponidili s pijačo pa gestijom, tak ka sva največkrat en zadvečerek samo 4-5 iž gorpoiskale.

Urejanje pa vödavanje Slovenskoga kalendara je 1991. Leta prejkvzela nauva slovenska organizacija Slovenska zveza, sámó delo so pa opravljali pa eške opravljajo njeni sodelavci pa sodelavci uredništva naši novin. Od tistoga mau dobijo koledar tisti, steri majo prštölane naše novine, kak en tau knjižnoga dara. Prinesé njim ga »poštaš«, nejga več odavanja od iže do iže, nejga brblanja pri palinki ali kupici vina, zatok pa bole malo vejmo, ali ste ma bralci radi ali nej. 2006. leta je koledar daubo nauvo formo pa menje tö, njegvo urejanje je od mené prejkvzejo Karči Holec, steri ma je dau menje Porabski koledar.

Članke, prispevke, pisanja dobiti za koledar, je nigdar nej naléki šlau, vej smo pa Porabci nej o tom irešnji, ka bi radi pisali. Dapa če človek gleda stare kalendare, vidi, kelko, med njimi preprasni, lidi je pisalo zanga. V zadnji lejtaj je vsigdar bole težko nagučati tiste tö, sterim je pisanje nej težko, sterim – bi leko napisala – pisanje dá krü – med njimi sem sama tö – zatok je vse menje porabski pa vse več prekmurski avtorov. Nej me naaupek razmeti, tau, ka Prekmurci pišejo v naš koledar, je nej baja. Liki če mi tau štjemo, ka Porabski koledar pá naš bau (za nas bau, o nas bau), moramo malo bole flajсно vcujstaniti pa s pisanji pomagati uredniki. Naj tak bau pri Porabskom koledari 2019!

- **Kar ni napisano, je na fotografijah. Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 2-3**

Porabski koledar 2018

Priznam, všeč mi je odločitev urednika Karla Holec, da toliko strani ali še več kot tekstom nameni fotografijam, ki so nastale med letoma in ponazarjajo življenjski utrip Slovencev na Madžarskem, zlasti v Porabju pa tudi v Sombotelu in v Budimpešti. Menim, da je uredniku uspelo ohraniti ravnotežje med besedo in fotografijo in da niso prikrajšani tisti, ki radi predvsem berejo, in oni, ki radi pogledajo tudi fotografske zapise. Zato velja, da kar ni napisano, je na fotografijah in tudi obratno ali pa se pisno sporočilo in vizualna podoba prepletata. Za 2017 v kejpaj je sodelavka urednika Biserka Bajzek zbrala 515 fotografij in jih opremila s teksti. Podobno prepletanje velja tudi za narečno, domanjo-porabsko in knjižno besedo, kar je vse od leta 1986, ko je izšel prvi Slovenski, zdaj Porabski koledar, njegova stalnica, tudi dobro sprejeta med bralci. Zbornik je izšel v 700 izvodih, fotografije je prispeval urednik, ilustracije Marija Kozar, izdala pa Zveza Slovencev na Madžarskem. Urednik je ohranil tudi dosedanjo prakso pri ilustraciji posameznih mesecev: kakor je lani objavil fotografije ptic, so dobili tokrat prostor metulji.

Tekstovni del začenja generalni konzul dr. Boris Jesih s člankom 25 let meddržavnega sporazuma med Slovenijo in Madžarsko o urejanju položaja manjšin. Avtor ugotavlja: »Kot vsaka druga stvar je tudi sporazum očitno potreboval čas, da so se njegovi rezultati začeli kazati v taki meri, da danes lahko rečemo, da gre za moderen instrument urejanja meddržavnih Meddržavnih odnosov, predvsem pa je preko njega oziroma preko delovanja mešane komisije možno uspešno obravnavati in tudi predlagati rešitve za vsa odprta vprašanja tako madžarske skupnosti v Sloveniji kot slovenske na Madžarskem. Še več, prepričan sem, da je sporazum lahko vzor tudi za druga okolja, kjer živijo narodne manjšine.« In še: »Bistvenega pomena je, da imata pri oblikovanju priporočil, ki jih mešana komisija predlaga obema vladama, odločilno vlogo obe manjšini.« Generalni konzul tudi našteje rezultate, ki so plod sporazuma in opozori na naloge, ki jih bo potrebno uresničiti. V razdelku Porabje se je Dušan Mukič pogovarjal z Ibolyo Dončec, urednico Slovenskih utrinkov, o četrtoletja slovenskega televizijskega magazina. Sogovornica že v prvem odgovoru izpostavi, da bi bilo brez pomoči dveh kolegov, Marijane Sukič in Ernesta Ružiča, zelo težko začeti, kajti novinarskih izkušenj ni imela. Že naslednje leto (1993) je dobila sodelavko Andrejo Kovács, ki je kot novinarka delala pri Slovenskih utrinkih do zaposlitve na slovenskem generalnem konzulatu. Sicer pa je bilo pri televiziji enako kot pri časopisu in radiu: najprej skupni mediji za Slovence, Hrvate in Srbe. Do tedaj je bila za tri t. i. južnoslovanske manjšine skupna oddaja Naš ekran, ki so jo pripravljali v Pécsu. Nastajanje oddaje, tako odgovorna urednica, so spremljali različni problemi, ki so jih sproti reševali: priprava vsebinskega koncepta oddaje, pomanjkanje ustreznih tem, vprašanje, o čem poročati iz Slovenije, tehnično področje in še marsikaj drugega. Po odhodu Andreje Kovács in po študiju v Ljubljani je postal sodelavec Dušan Mukič. Če poenostavim: Slovenski utrinki so se v četrtoletja uveljavili in postali priljubljena oddaja na Madžarskem in tudi v Sloveniji, kjer jih objavlja TV Slovenija. Prispevali so pomemben delež pri seznanjanju z življenjem Slovencev tako na Madžarskem kot v Sloveniji, vseskozi vzpodbujajo ohranjanje jezika in kulture, v njihovi produkciji so bili pripravljene številni odmevni dokumentarni filmi. Še nekaj besed o željah: »Že nekaj let govorimo tudi o tem, da bo treba pritegniti osnovnošolce ali gimnazijce. Vendar nam to do zdaj ni uspelo. Mogoče se bomo morali sprijazniti tudi s tem, da bomo Porabce spraševali v madžarskem jeziku in jih v slovenščini podnaslavljali ... Kljub vsemu upam, da bo v prihodnosti v Porabju še nekaj zavednih Slovencev, ki bodo še naprej ohranjali porabsko govorico in kulturo ter jo predali naprej zanamcem.«

O obisku Ljutomerčank v Porabju piše Marta Sever, o vsakodnevnih poti v Porabje in o izobraževanju Nino Gumilar, asistent v

dvojezičnih šolah. Pisec razkriva številna pomembna vprašanja o učenju slovenskega jezika in opozarja na naloge. Samo tole, še kako zgovorno spoznanje: »Šola mora biti šola, šola mora zahtevati, v šoli se je treba učiti. To morajo vedeti otroci, starši in pedagogi.« Višja svetovalka mag. Valerija Perger je opisala svojih petindvajset porabskih let. Čustven in kritičen zapis zaključuje: »Neskončno rada imam Porabje, zato čutim dolžnost, da mu nastavljam ogledalo ... Morda pa bo kdaj podoba v njem lepša, kot je danes... Rada vas imam.«

Da sta v našem lejpom Porabji dva delavna človeka, piše Vera Gašpar. 20-letnico ustanovitve Državne slovenske samouprave v Sombotelu opisuje Marija Kozar Mukič in predstavi aktivnosti Slovencev v županijskem središču.

»Sombotelski Slovenci smo v preminauči dvajseti letaj gratali edna veuka držina. Radi smo bili, kda je prišla k nam „žlata“ iz Porabja pa Slovenije in smo tudi mi leko šli k njim. Vüpamo se, ka eške par lejt mo se leko eden z drugin slovenski pogučavali.« Ista avtorica piše tudi o sombotelskem skanzenu- muzeju na prostem, v katerem je tudi slovenska hiša, v kateri so doslej pripravili 60 odlično obiskanih dogodkov.

Judita Pavel Simon piše, kje je nekoč hodil njen oče dr. Avgust Pavel. Članka Begunci iz Madžarske v Sloveniji in prispevek Porabje sredi dvajsetega stoletja je napisal Franc Kuzmič. Ernest Ružič je analiziral nastanek in vlogo porabskega knjižnega daru od začetkov pred dvajsetimi leti do danes, do knjige v knjižni zbirki Med Rabo in Muro (Milan Vincetič, Luna na mesecu – Luna na mejseci.). Akoš Dončec se s prispevkom Gda je boug v roke vzeu ilojco, spominja svojega starega očeta, vsem znanega lončarja Karla Dončeca na Verici. »Lejko pravijo, ka je trditev pristranska, dapa Karel Dončec je biu največši Porabec. Dokeč je un živo, je odilo velko lüstva v Porabje. Vsi so ščeli videti staroga lončara, šteri je biu nej samo velki künštler, liki prijazen človek tuj.«

V razdelku Ljudje in usode so avtorji Andreja Korpič, Erika Glanz, Klara Mešič, Olga Gutman, Vera Takač in Aleksander Ružič. Na straneh Literatura je Dušan Mukič objavil prepesnitev balade iz madžarščine v porabščino Staroga dovca siroute Jánosa Aranya, Milan Vincetič je prestavil iz slovenščine v porabščino pesmi svojega kolega Jožeta Ternarja iz zbirke Sejalec-Sejač. Tu objavljajo še Metoda Perger, Milan Zrinski, Milan Vincetič in Ernest Ružič. Poglavlje Za duge zimske večere začenja Ana Novak, nadaljujejo Andreja Korpič, Frančiška Novak, Marta Sever, Irena Šrajner, Jolanka Žibrik, Klari Mešič, Majda Klement, Otilija Gider, Miki Roš in Štefan Žibrik. V poglavju Nika za smej pa objavljajo Karel Kranjec, Lojze Kozar ml. (Nebeški ograd) in Vera Gašpar (Naša mlada leranca).

V knjižnem daru je kot dvajseta jubilejna knjiga zbirke Med Rabo in Muro Luna na mesecu/Luna na mejseci, v kateri je natisnjenih šestnajst kratkih zgodb Milana Vincetiča, pripovedovanih z otroške perspektive.

- **V Porabji se dela novi film. Uredništvo. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 3**

Že v avgustuš preminoučoga leta so na Gorenjom Siniki pa skur po cejlom Porabji začnoli nekšni možakarge kaulakvrat ojditi. Nika so kejpali, lidi gor iskali pa se na velke zgučavali. Brž se je zvejdlo, ka de se po dukšom časi v Porabji znouva nouvi slovenski film redo. Potejm je ta ekipa vsikši mejsec tadale ojdla na Gorenji Sinik, že so za probo tak malo gor gemali pa audicije (szereplő válogatás) meli. Zdaj v nouvom leti pa se je delo že začnolo. Zagnouk se film zové Meša za mrtveca, leko, ka de se na gesen, gda zgotovleni bou, vcejlak ovak zvau. Kak povejdano, film se je delati začno. Najprva dva kedna na Gorenjom Siniki, potejm deset dni v Maribori.

Na spirtolejt de se pa vse kaulakvrat po Porabji slejgnje gor gemanje (snemanje) zgotovilo. Parpovejst od filma nam guči, kak sta dva brata v življenji vcejlak raznok odišla. Eden je v varaši v Sloveniji ostano, drugi pa je doma kak stari pojep svoja dneva tak ali ovak živo. Kuman smrt domanjoga brata njiva znouva vküper pripela. Film režejra Matjaž Ivanišin, v filmi do zvün Milivoja Mikija Roša zvekšoga domanji, porabski lidge špilali. Eške tou trbej prajti, ka ide za slovensko-češko kooprodukcijo, pejnzeje iz Slovenje je dau Slovenski filmski center.

Producent Miha Černec je obečo, ka de se premiera filma v Porabji zgodila.

- **Prejk gezero Prekmurcov spravo na vrej Triglava. Silva Eöry. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 4**

Jože Ružič – skrbnik pomurske planinske poti.

Pomurje nema velikih bregov, vseeno pa ma že petdeset let svojo planinsko pout. Skrbnik té, gnesden 342 kilometrov duge poti je Jože Ružič iz Gančanov, predsednik Planinskega društva (PD) Matica iz Murske Sobote, steroga vodi že duga lejta, »zatau brodim, ka bi mogo tau delo pomalek ta njati, nemo pa ta njau brege«. PD Matica, v steroga se najbolje povežujejo lidgé iz soboške in böltinske občine, ma okauli 370 članov. »V Pomurji mamu osem takši družtev. Pauleg našoga je v Soboti ške eno društvo, stero se zove Mura, te pa so ške društva v Lendavi, Ljutomeri, Gornji Radgoni, pri Sveti Trojici in Lenarti, nej dugo nazaj pa je bilo ustanovleno ške društvo Goričko Tromeja, stero ma sedež v Gornji Slavečaj. Mi smo jim na začetki malo pomagali s tanačami. Naše društvo je najstarejše, vej pa je bilou ustanovleno 1950. leta,« pove Jože Ružič in cujda, ka PD Matica fejst dobro sodeluje z družtvi s cejle Slovenije, ške najbolje pa (že okauli 30 let) s PD Dovje-Mojstrana, s sterim so se pred sedmimi leti ške pobratili. Gnauk v leti se dobijo pri nji na Gorenjskom, meseca februara pa oni pridejo k njim v Prekmurje.

Po rečaj sogovornika so bili med tistimi, steri so dosta napravili za razvoj planinstva v Prekmurji: na böltinskom konci Mirko Baligač – Dimek, v Murski Soboti pa Evgen Titan in Marija Vild, stera je vodila PD Mura: »Vodila sva dve soboški družtvi, vseeno pa sva se furt dobro razmela. Njoj se mam zahvaliti, ka sam tudi lejpi tau Evrope vido. Bili smo v Dolomitaj, v Dajčlandi, na Grossglockneri in Mont Blanci. Te sam meu ške auto „stauenko“, pa si leko mislite, kak se je bilou voziti v brege, po prelazaj, na več kak dva gezero metrov višine.«

Kak skrbnik pomurske planinske poti skrbi, ka se raztalajo častni znaki vsem tistim, steri preodijo cejlo paut. Ta se začne v Murski Soboti in pela prejk Goričkoga pa Ravenskoga na drugo stran Mure do Radenec in v Kapelske pa Radgonske gorice. Od tam po Apaškem polji v Slovenske gorice, do Gomile, stera je najvišiji vrej Slovenskih goric, po tistom se spisti prejk Male Nedelje in se zdigne na Jeruzalem. Od tam se pa pout spisti do Lotmerka, nazaj na Mursko polje, te pa prejk reke Mure do Lendave. Od tam pela ške do Bukovniškoga jezera in Moravskih Toplic in nazaj do Murske Sobote: »Ge sam tau paut preodo gnauk cejlo in ške gnauk na pau. S piciklinom pa sam jo prevozo najmenje trikrat. Vsakšo od naši družtev skrbi na svojom tali za tau pout, ka je furt dobro označena. Cejla pout ma 38 kontrolnih točk, nazadnje smo jih cujdali na Sotinskem

bregi, steri je s 418 metri najvišji breg v Prekmurju, in v Cerkvenjaki. Po slovenski osamosvojitvi smo ške cujdali kontrolno točko na Tromejniki. Leko povem, ka mamo zdaj strašno veliko željo, ka bi se slovenska planinska pout, stera se zdaj začne v Radvanji pri Maribori, potegnola na naš konec, glij do Tromejnika.«

V Gančanaj nega bregov, zatau me je zanimalo, ka je bilou »krivou«, ka Jože Ružič tak rad odi v brege. »En moj planinski pajdaš rad pravi, ka bi rad ti, Marko, če pa maš največji breg tikev,« s smejom na lampaj pove in raztolmači, ka je prvo paut na malo večji breg šau v osnovni šauli, gda so 1957. leta šli na šolski izlet: »S pajdašom Stankom Srešom sva zrankoma, škoniki so še spali, rano stanola in sva šla gor na breg, 979 metrov visiki Boč. Gda sva doj prišla, so sošolci že tüdi stanoli, in te sva ške gnauk njih pelala na vrek. Tau je bila moja prva planinska tura.«

Po tistom je prišlo ške več takši poti in te se je včlano v PD Matica. V tistom cajti je dosta odo v brege tüdi s familijo, trejmi mlajšami in ženo, s sterimi so »dali praktično vse slovenske brege skauz, tüdi tiste najvišije«. Kesnej je napravo tečaj za planinskoga vodnika, veseli pa je, ka ma njihovo društvo zdaj že okauli 15 takši vodnikov, pa tüdi neka mentorov na šaulaj, čiglij bi jih radi meli ške več, ka bi te leko ške bole potegnoli več mladih v brege: »Najbole nam uspevle na püconskoj šauli, gé majo furt kakšoga škonika, steri rad odi v brege. Tam se je celou zgoudilo, ka so mlajši, tüdi te, gda so zgotovili šaulo, ške naprej odili na planinske izlete, stere je organizerala šaula.«

Jože Ružič je sam nikdar nej meu velke želje, ka bi šau na velke brege vö z Evrope: »Naši člani so bili na Kilimandžari v Afriki, po Andih v Južni Ameriki so odili, pa tüdi v Himalaji so bili. Za mene je biu Mont Blanc, té dobri 4800 metrov visiki breg, zadosta. Fejst fontoško je, ka človek v bregaj ne preceni tistoga, ka sam lada. Največke zadoščenje mi je, ka sam Prekmurcom odkrivo gorski svet. Leko se pohvalim, ka sam prejk gezero Prekmurcov spravo na vrej Triglava. Med njimi je bilou tüdi dosta dece.«

- **Umetniško občutenje panonskega prostora. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 5**

Slikarska kolonija Primož Trubar

Slikarska kolonija Primož Trubar spada s triindvajsetimi leti med starejša in v kulturnem prostoru uveljavljena družjenja slovenskih in tujih, zlasti zamejskih likovnih umetnikov. Dela s kolonije, ki je vseskozi v Moravskih Toplicah, so predstavljena v soboški Pokrajinski in študijski knjižnici. Letošnjega družjenja in ustvarjanja so se udeležili: Elisabetta Bacci iz Trsta, Ana Cajnko, Mateja Čepin, Dušan Fišer, Keiko Miyasaki, Japonka, ki živi v Sloveniji, Tone Saifert, Jože Vrščaj in Nikolaj Beer kot dolgoletni strokovni vodja in akademski slikar – ustvarjalec.

V priložnostni zloženci, ki je pospremila razstavo, je umetnike, predvsem pa njihova dela, predstavil umetnostni zgodovinar, mag. Franc Obal. Ob odprtju razstave je poudaril, da so doslej v mednarodni slikarski koloniji Primož Trubar nastala številna kakovostna likovna dela, ki so obogatila ožje prekmurski in tudi slovenski ter zamejski kulturni prostor. Z vsebino se na umetniški, likovni način dotikajo prostora, v katerem nastajajo in v katerem živijo, se ohranjajo. To velja tudi tedaj, ko naslovi likovnih del neposredno ne opozarjajo na prekmurski prostor, v katerem so nastala. Potrebno se je približati in razumeti dela, kot je cikel Prelomi Elisabette Bacci ali Netz Dušana Fišerja.

Predsednik Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar (prekmurska podružnica, občina Moravske Toplice in Evangeličanska cerkev v Sloveniji so pripravili kolonijo) Matjaž Gruden je pohvalil delo organizatorjev in izpostavil, da so podružnice v Sloveniji zelo aktivne. Opozoril pa je na neprimeren odnos države do Raščice, rojstnega kraja Primoža Trubarja, kjer si že dolgo in do zdaj neuspešno prizadevajo prizadevajo za ureditev rojstne hiše najpomembnejšega slovenskega reformatorja, ki je v narodovo zgodovino prispeval prvo knjigo v slovenskem jeziku. Na novo so podružnico PD Primož Trubar ustanovili v Mariboru, ki jo vodi Vladimira Mesarič, zastavila pa si je pester program.

Pomen slikarske kolonije Primož Trubar je predstavljen v monografiji, ki je izšla ob njeni dvajsetletnici, ko je bila v soboški Galeriji pregledna razstava. Tedanji predsednik Slovenskega protestantskega društva Viktor Žakelj je v monografijo zapisal, da je kolonija afirmirala Primoža Trubarja, »ki je bil vse do formiranja Slovenskega protestantskega društva nekako v senci velikega Luthra, kajti prekmurski evangeličani so bili do tedaj izključno „luterani“, ne pa „trubarjanci“, kot bi znala reči vidna članica našega društva (po veri evangeličanka), žal že pokojna Violeta Mesarič. Organiziranje slikarske kolonije je torej treba jemati kot prispevek k sprejemanju Primoža Trubarja kot ene ključnih oseb iz zgodnje slovenske etnogeneze in tudi slovenske evangeličanstva. Slovensko evangeličanstvo, ki je čudežno preživelo in še živi v delu Prekmurja, je bilo dolga desetletja nekaj obrobnega in ni ni ni moglo stopiti preko Mure v širšo slovensko zavest.«

Po nepopolnih podatkih je doslej v slikarskih kolonijah Primož Trubar ustvarjalo blizu sto akademskih slikarjev, kiparjev in fotografov iz Slovenije in nekaterih evropskih držav (Avstrija, Nemčija, Rusija), ki so predvsem v slovenskem prostoru pustili sto likovnih umetnin. Del le-teh je tudi v stalni zbirki murskosoboške Galerije. V pregledu dvajsetih kolonij je Franc Obal poudaril, da je umetniškemu vodji Slikarske kolonije Primož Trubar, akademskemu slikarju Nikolaju Beeru, »uspelo pritegniti pomembne slovenske in tuje sodobne likovne umetnike, ki so s svojim uveljavljenim likovnim izrazom dodali še svoj pogled na Prekmurje, na ravninske, obmurske in goričke pejsaže, razmišljanja o propadajoči kulturi, izginjanju vasi in propadanju arhaičnega sveta.« Tako je tudi v zdajšnjem, tretjem desetletju Slikarske kolonije Primož Trubar Moravske Toplice.

- **V vlogi Miklósa Toldija Krištof Časar. L.R. Horváth. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 5**

Monoštrski gimnazijci so po filmu na podlagi epske pesnitve Sándorja Petőfija pripravili nov film iz epske pesnitve Jánosa Aranya. Snemati so ga začeli spomladi 2017, končna verzija se je pripravila en dan pred premiero. Režiserka dr. Gömbös Sándorné je povedala, da so največ pomoči – ob pomoči prijateljev in znancev – dobili od monoštrske televizije (Gotthárd TV).

Glavnega junaka Krištofa Časarja, ki je doma iz Sakalovcev, smo vprašali, ali ni bil pretežek mlinski kamen, ki ga Mikós Toldi vrže med vojake. Kot je v šali povedal, toliko težek je bil, kot koliko težko ga je vrgel. Po njegovem so bili tudi nepričakovani dogodki med snemanjem, recimo, ko so začeli snemati prizor ob jezeru Hársas, naenkrat se je tam ustavil avtobus, iz njega pa se je vsula skupina otrok ...

Film si lahko ogledate v nadaljevanjih na programu monoštrske televizije.

- **V spomin Štefan Kutoš 1951 – 2017. Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 7**

»Pri meni, žal, vse slabše. Težko pišem, težko govorim ... Lp!« (13. november 2017; 11.50h). Zelo zgovorne besede po e-pošti na vprašanje, kako se počuti.

In čez dober mesec, v drugi polovici decembra: »Štefan je ponoči umrl,« s tresočim, žalostnim glasom sporoči njegova Maca. Čeprav pričakovana novica, pa zato nič manj boleča. Mine nekaj trpkih dni, in naš Pištek, samo tako smo ga poznali v Peskovcih, je pokopan, kakšnih dvesto metrov nad domačijo, kjer se je 3. Februarja 1951 rodil in kamor se je najprej zaradi dela na Radiu Slovenija vračal morda enkrat na mesec, zadnja leta pa vse pogosteje, skoraj vsak teden. Kako kratka pot od rojstva do smrti, od tedaj, ko »smo« in, ko »nas« več ni.

Naša pogosta druženja so se začela morda pred petimi leti, pri meni in pri njem. Sproščujoči pogovori o cvetlicah, sadnem drevju, pticah – goričkem svetu, v katerem je bil rojen in kamor se je vračal, bi se morda za stalno vrnil, vendar ga je prehitela smrt. Zdaj počiva na peskovskem pokopališču, njegovi družinski člani so ostali v Ljubljani in na Primorskem. Prav neverjetno, s kakšnim žarom, zanimanjem in tudi z zelo raznolikim znanjem je živel z naravo, z Goričkim in Porabjem. Vzradostile so ga najmanjše stvari, cvetje na vrtu in okoli hiše, redke ptice, ki so se začele vračati, še posebej upkaš in zlatovranka. Nešteto dni in noči je preživel v naravi, poslušal ptice, s ponosom pripovedoval o srečanjih z njimi. Zlasti v letih, ko so začeli prihajati na Goričko člani Društva za opazovanje ptic pevk Slovenije. Če je le utegnil, se jim je pridružil, ko so spremljali po več letih prvi rod zlatovrank v Ledavskem dolu, skovikov, uharic, drugih znanih in manj znanih ptic. Na Gornjem Seniku smo skupaj spremljali predstavitev knjige Ptice Goričkega, ki sta jo napisala Katarina Denac in Primož Kmecl. Sodeloval je pri nastajanju prve tovrstne knjige o pticah na Goričkem in v Porabju, knjige, ki je na strokovni ravni predstavila pomemben del bogate narave tega mejnega dela dveh držav, ki je bil v ornitološkem pogledu precejšnja neznanka. Bil je tudi lovec, toda ne zato, da bi plenil divjad, marveč zato, da je večere in noči preždel na preži, poslušal in užival v naravi, živel z naravo, z ljudmi v rojstni vasi. V pogovorih se je vračal v mlada leta, imel vizijo, kako v pisani besedi ohraniti zanamcem preteklost majhnega kraja.

Štefan Kutoš je leta 1969 začel delati na Radiu Slovenija. Diplomiral je na Fakulteti za sociologijo, politologijo in novinarstvo. Začel je kot novinar, bil urednik, odgovorni urednik politično-informativnega programa, direktor Radia Slovenija, pozneje pa urednik I. in III. programa. Več let, vse do zadnjega, je bil urednik oddaje Podoba znanja, v kateri se je posvečal prikazovanju dela slovenskih in zamejskih, tudi porabskih znanstvenikov in pomembnih osebnosti. Oddajo je ustvarjal premišljeno, z občutkom, znanjem in smislom. Nanjo je bil ponosen in skozi njo je povezoval in prepletal generacije pomembnih osebnosti, znanstvenikov. Pisal je v revijo Lovec in druge publikacije ter prevajal prozne tekste iz jezikov nekdanje Jugoslavije. Štefan Kutoš je bil človek, ki ga je odlikoval izjemen zdrav razum, zelo izobražen na različnih področjih, njegova posebna odlika so bile preudarne odločitve, s katerimi je na nacionalnem radiu skoraj 50 let oblikoval vesti, poročila in svoje priljubljene reportaže. Poslovilni govor je sedanjí direktor Radia Slovenija Miha Lamprecht sklenil: »Sam, sam, sam moraš biti, v večnosti sebe in sebi večnost odkriti, svoje prozorne poti v brezdaljo razpreti in mir z onstranske pokrajine vase ujeti.« Proti koncu lanskega leta sem v Porabju v spomin Milanu Vincetiču napisal: »S težkim srcem in prijaznim spominom na najjina druženja se peljem mimo stanjevskega doma, kjer si živel in ustvarjal, razmišljal, načrtoval in umrl. Okna so temna, kmična, za zmeraj. Enak občutek imam, ko s soboškega balkona pogledam zvečer čez cesto v okna, za katerimi je živel in delal najin prijatelj, prevajalec, urednik in pisatelj Jože Hradil. Odšla sta in hkrati s svojim delom ostala v našem spominu. Zagotovo«. Tedaj nisem hotel verjeti, čeprav sem slutil, da se bom tako hitro vozil mimo temnih oken, za katerimi sem Te, Pištek, slutil, ko sem se peljal mimo. Najina, naša miza na peskovskem dvorišču te bo čakala tudi poleti, čeprav ne boš tam, fizično tam, a v resnici – tam, z nami ... dokler bomo mi prihajali tja ...

- **45 milijonov forintov za obnovo zamejskih kulturnih spomenikov. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 7**

V okviru načrta Rommer Flóris je vlada namenila 45 milijonov forintov za zaščito zamejskih kulturnih spomenikov. Na razpis so prejeli 25 prošenj v vrednosti 101,6 milijona forintov. Odbor se je odločil za obnovo 16 stavb, projekti se morajo končati do konca junija letos. Dvanajst kulturnih spomenikov se bo obnovilo na Erdeljskem v Romuniji, trije na Slovaškem in en spomenik v Podkarpatju v Ukrajini. Večinoma – razen dveh – gre za sakralne spomenike, povezane z madžarskimi skupnostmi v zamejstvu. V večini primerov so v tako slabem stanju, da bi – če jih ne bi začeli obnavljati – lahko prišlo do propada le-teh. Prav zaradi tega bodo pri večini stavb zamenjali ali obnovili streho, pri nekaterih se bo začelo restavriranje notranjih umetnin. Gre za objekte, ki so povezani z identiteto tamkajšnjih madžarskih skupnosti.

- **Dobrodelni koncert za bolnega otroka. L.R.H. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 7**

Družina Szél se je pred desetimi leti naselila v Monoštru, mladima zakoncema sta se rodili dve hčerki. Starejša že obiskuje vrtec, pri mlajši so – ob kontroli koordinacije gibanja – odkrili obsežen tumor na možganih.

»26. septembra lani so v Budimpešti odstranili del tumorja, operacija je trajala 6 ur,« se spominja na dogodke oče Péter.

»Po daljšem iskanju smo v Avstriji našli bolnico, kjer obstaja terapija za neodstranjen del tumorja. 7. Decembra so hčerki vsadili posebno žilo, preko katere dobiva specialno terapijo.«

Družina se bori s časom, kajti najbolj pomembna terapija se lahko začne šele po tretjem letu starosti deklice, to pa bo komaj septembra 2018.

Nekatere monoštrske skupine so se odločile, da bodo družini pomagale z dobredelnim koncertom, ki so ga organizirale v pivnici Zöldfa, ki se je napolnila do zadnjega koticčka. Udeležence je pozdravil pobudnik koncerta László Kern, ki je povedal, da je družini pomagalo že do zdaj več sto ljudi z manjšimi ali večjimi prispevki. Nastopajočim – ansamblom Húrfúzió, Hendikep in Médincsaajna – in obiskovalcem se je pred koncertom zahvalil oče dveletne deklice.

Prispevke za terapijo Kate Line Szél lahko nakažete na naslednji račun:

OTP Bank, 11773470-01014996-00000000

- **»Baug vas ma rad ...«. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 10**

Pohod med Búdinci pa Andovci Tak je pravla direktorica parka Goričko Stanka Dešnik enomi od glavni organizatorov Pohoda

trej kralov po dolaj pa bregaj Vendeli Židoni v Andovcaj, gda je poglednila po prevnaugo lidaj, steri so se podali na več kak 12 kilomejterov dugo paut od Būdinec do Andovec pa nazaj. Gvūšno je mislila na prelejšo vremen tö, vej pa 6. januara je tak lepau sunce sijalo, ka bi človek mislo, ka je že marciuš ali apriliš.

»Glej, čüda naroda ide,« je pravo eden od pohodnikov svojomi padaši na dvorišči būdinskoga vaškoga doma. Na būdinski pohod prejk meje – gvūšno, ka tau tö vleče lidi – je na trej kralovo prišlo prišlo kauli 250 – 280 lidi, kakkoli je na tisti den bilau več pohodov tak po Prekmurji kak v Porabji.

Največ je bilau srednje generacije pa starejši, dapa bili so mladi pa mlajši tö. Najmenkši – oča ga je v kenguruji noso – je vejndrik eške samo kauli enoga leta star bijo, drugi najmenkši pa dve pa pau leti, on je zatok že malo ojdo, dapa da se je naveličo, sta ga oče ali dejdek nesla v šinjeki. Pa prišla sta dva busa tö, eden iz Slovenske Bistrice, drugi s Ptujja.

Organizatori na slovenski strani – Kulturno umetniško društvo Budinci – so pohodnike počakali s pijačo (vraučü čaj, küjano vino, dapa ponidili so kaj bole krepkoga tö) pa s pokaraji. Dapa bilau je kaj za videti tö, živi betlehem z Jezušom, Marijo, Jaužefom, s pastiri pa trejmi krali je letos čako pohodnike že na začetki pohoda pri vaškom daumi.

Po pozdravni besedaj Vendela Židona – steri je pohodnikom zaželo srečno nauvo leto – pa župana občine Šalovci Iztoka Farteka so se pohodniki napautili na več kak 12-kilomejtersko paut. Najprva so se stavili na nekdanešnji karavli (stražarnici), potejm so po bivšom mejnom pasü pa prejk andovski gošč prišli do stare andovske domačije, gde so ji – kak soorganizatorge pohoda – počakali člani Porabskoga kulturnoga in turističnoga društva Andovci. Malo blatne, malo trüdne, dapa vesele pohodnike je pozdravo predsednik društva Karči Holec, steri je na kratki povedo od Andovec pa o tom, ka vse dela društvo (vsakšo leto roma na Triglav, pripravle nočne pohode itd.).

Po telko kilometraj je pohodnikom dobro spadnila topla kisejla župa, za stero so spitavali, kakša župa je tau. Vogrski se ji pravi kaszás leves, ka kaže na tau, ka so go koscom pripravljali s prekajenim mesaum pa s testeninami. Ranč tak so rade vole pogejli dober bograč v Būdincej, dapa do ta so nji ešče čakali 4 kilometri, skurok vse po asfalti. V zameno so pa leko občüdovali lejpo, s soncem obsijano krajino.

Kelko sem leko ugotovila iz pogučavanj med pautjov, lidgé radi pridejo na té pohod, pa nej samo zatok, ka se po svetkaj malo rekreirajo, liki zatok, ka ji tü vsigdar čakajo prijazni domanji lidgé na eni pa drugi strani granice.

- **Zeleno zlato iz Slovenske vesi. L. R. Horváth. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 10**

Smo v Slovenski vesi pri pavri Ferenci Dončeci (Sklaustjini), v künji nas pozdravita gazda pa njegva žena Irinka. Kak sedimo kauli velkoga staula, me večkrat vöpopravijo, ka prej tikvino goškice ne »pucamo«, liki lüpamo. (Avtor članka je Madžar, ki je v Porabje prišel pred nekaj leti, zato ne pozna »terminologije«. op. urednice). Tetica Irinka nam ponidi kupice, v nji je domanja jabolčna palinka. Koštavamo go, dapa samo pomalek, ka ništrni lüpajo goškice z ostrimi naužici.

»Tikvi, iz steri smo vöspucali goškice, narejžemo ali nasejkamo pa je spolagamo z živinov, nika ne pride na kvar. Gvūšno vsakši vej, ka je tikvini oli nej samo za šolato, liki je – če ga redno pidjemo – vrastvo tö,« pravi hižni gospodar. »Zatok pa té oli vse bole iščejo tü pri nas v Porabji. Tak pravijo, ka iz tisti goškic, stere nejmajo lupinja (golice), ranč zdravilna mauč fali, če rejšan ma tisti oli lejpo farbo pa dober žma. Zatok mi ešče mamo goškice, stere lüpati trbej. Istina, ka je z njimi dosta dela, dapa takšoga ipa smo bar vküper pa se malo pogučavamo.« Ženske malo redeče gratajo, gda se kakšna bola »mastna« štorija ali vic pripovejdata, dapa potistim že one tö znajo povedati kaj nesnajžnoga.

Gda smo voolüpali zadnjo drvenčico, ka so meli zmočano za tisti večer, mi možak Feri spakivajo dve vöлки prgiški že posüšani goškic, za vrastvo, mi pravijo. (Iz nji sem speko tak dobre goškovice pogače, ka smo si vse prste polizali.)

Na lüpanje pa je še čako vöлки žakeu goškic, tau pomeni, ka do sausedge še par večerov vküper ojdli. Kak se napravi iz posüšani goškic oli (bučno olje)? Tau pa je že druga zgodba.

- **Spoštovani volivci slovenske narodnosti! Državna slovenska samouprava. Porabje, Monošter, 11. januarja 2018 - Leto XXVIII, št. 2, str. 12**

Državna slovenska samouprava lahko na parlamentarnih volitvah l. 2018 postavi narodnostno (slovensko) listo.

Na narodnostni (slovenski) listi lahko kandidira vsak volivec slovenske narodnosti.

Tisti, ki bo na narodnostni listi dobil mandat, bo v madžarskem parlamentu zastopal interese slovenske narodnosti bodisi kot poslanec bodisi kot narodnostni zagovornik.

Če Vi ali Vaša organizacija poznate osebo, ki bi omenjeno nalogo – torej primerno zastopanje interesov slovenske narodnosti – lahko opravljala in bi kandidaturo tudi sprejela, Vas prosim, da nas obvestite do 2. februarja 2018 po telefonu: 06-94/534-024 ali po e-naslovu: samouprava@slovinci.hu. Vse nadaljnje informacije dobite pri naši organizaciji.

Mladina

- V Kataloniji status quo / Marjan Horvat. – št. 1, 05.01. 2017, str. 7
- Sodišče pritrdilo Šamiju /Peter Petrovčič. – št. 1, 05.01.2017, str. 10
- Bojkot skrajne desnice : opozorilo naslednikom nacizma v novi avstrijski vladi /Izak Košir, št. 1, 05.01.2017, str. 15
- Kasta : posebni svet bogatih /Janko Lorenci. – št. 1, 05.01.2017, str. 17
- Dajmo priložnost žrebu : zakaj lahko demokracijo in našo utrujenost od nje reši le žreb, svetli, a zamolčani temelji demokracije / Marcel Štefančič jr. – št. 1, 05.01. 2017, str. 42-45
- Bližnji vzhod : Trump in Jeruzalem /Primož Šterbenc. – št. 1, 05.01.2017, str. 46-47
- Evropska unija : Izvidnica po najbližjem vzhodu /Jan Puhl, Tobias Rapp. – št. 1, 05.01.2017, str. 50-53 (c Der Spiegel)

Reporter

- Rado Pezdir. 2018, leto preloma? Reporter, št. 2, 8.1.2018, str. 27
- Rado Pezdir. Tretja inkarnacija vzporednega bančništva. Reporter, št. 2, 8.1.2018, str. 44-46

- **Canadian-American Slavic Studies, Volume 51, Issue 4, 2017**
<http://booksandjournals.brillonline.com/content/journals/22102396/51/4>
- **Studies in Ethnicity and Nationalism, Volume 17, Issue 2, October 2017**
Special Issue: With a Special Features Section on Women and the New Nationalism
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sena.2017.17.issue-2/issuetoc>